

ANALIZA POSLOVANJA PREDUZEĆA U FBiH 2014.

Sarajevo, septembar 2015. godina

SADRŽAJ

UVOD	4
SAŽETAK	6
1. MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE	9
1.1. Makroekonomska kretanja u EU i okruženju u 2013. i 2014. godini.....	9
1.2. Makroekonomska kretanja u BiH i FBiH u 2013. i 2014. godini	9
2. OSNOVNI FINANSIJSKI REZULTATI PREDUZEĆA U FBiH	11
2.1. Broj preduzeća i broj zaposlenih u preduzećima	11
2.2. Finansijski rezultati preduzeća u FBiH u 2014. godini	12
2.3. Struktura ukupnih prihoda i rashoda preduzeća u FBiH	14
2.4. Stanje imovine i izvora sredstava preduzeća u FBiH.....	17
2.5. Odabrani relativni pokazatelji učinkovitosti sektora u FBiH u 2014. godini.....	18
3. ANALIZA POKAZATELJA USPJEŠNOSTI POSLOVANJA PREDUZEĆA U FBiH PO PODRUČJIMA DJELATNOSTI	23
3.1. Poljoprivreda, lov i šumarstvo	23
3.2. Ribarstvo.....	25
3.3. Rudarstvo	28
3.4. Prerađivačka industrija.....	31
3.5. Snabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom	33
3.6. Građevinarstvo.....	36
3.7. Trgovina.....	39
3.8. Ugostiteljstvo	42
3.9. Prevoz, skladištenje i veze	44
3.10. Finansijsko posredovanje.....	47
3.11. Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti	50

3.12. Obrazovanje	53
3.13. Zdravstvo i socijalni rad.....	55
ZAKLJUČAK.....	59
DODATAK.....	62
1. Definicija indikatora i metodologija izračuna.....	62
2. Pregled tabela.....	65

UVOD

Analiza poslovnih učinaka u ekonomiji jedne zemlje po sektorima i granama je važna odrednica u osmišljavanju i realizaciji koncepcije budućeg razvoja. Mjerama adekvatne ekonomske politike, osigurava se održivi ekonomski razvoj. Kao važan cilj nameće se stvaranje okvira za pružanje podrške sektorima/djelatnostima i stvaranje čvršćih oslonaca za povećanje buduće konkurentnosti sektora. Slijedom toga, predmet analize u nastavku je:

- analiza makroekonomskih kretanja u FBiH i BiH u 2013. i 2014. godini,
- analiza ključnih finansijskih obilježja poslovanja preduzeća tokom perioda 2011. - 2014., trendova i dinamike rezultata uspješnosti poslovanja preduzeća (privrednih subjekata) po područjima ekonomske aktivnosti (sektorima),
- analiza finansijskog stanja i performansi poslovanja preduzeća,
- zaključna razmatranja i preporuke sa ciljem unapređenja poslovanja i jačanja konkurentskih snaga preduzeća u FBiH.

Analiza makroekonomskih kretanja obuhvata pregled najvažnijih makroekonomskih pokazatelja u 2013. i 2014. godini.

Analiza dinamike finansijskih rezultata za 13 djelatnosti je napravljena za četvorogodišnji period od 2011. - 2014., s posebnim akcentom na ocjenu stanja u 2014. godini. U analizu su uključena preduzeća (pravna lica – privredni subjekti) koja su, u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji u FBiH¹, predala svoje godišnje finansijske izvještaje ovlaštenoj instituciji, osnovanoj posebnim zakonom (AFIP), koja obavlja kontrolu i obradu finansijskih izvještaja, te vodi Jedinostveni registar finansijskih izvještaja. U analizu nisu uključena pravna lica iz bankarskog sektora, te iz sektora osiguranja i reosiguranja. Takođe, iz analize su isključena područja javne uprave i odbrane i obaveznog socijalnog osiguranja, ostalih javnih, društvenih i ličnih djelatnosti, kao i eksteritorijalne organizacije i tijela.

U analizu su uključena sljedeća područja (sektori), prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti BiH iz 2006. godine (KD BiH 2006):

¹ Službene novine Federacije BiH“, broj 83/09

Područja djelatnosti	Broj preduzeća u 2014. godini
A – POLJOPRIVREDA, LOV, ŠUMARSTVO	550
B – RIBARSTVO	19
C – RUDARSTVO	155
D – PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	3.862
E – SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM	279
F – GRAĐEVINARSTVO	1.363
G – TRGOVINA	7.574
H – UGOSTITELJSTVO	687
I – PREVOZ, SKLADIŠTENJE I VEZE	1.624
J – FINANSIJSKO POSREDOVANJE	95
K – POSLOVANJE NEKRETNINAMA, IZNAJMLJIVANJE I POSLOVNE DJELATNOSTI	3.291
M – OBRAZOVANJE	292
N – ZDRAVSTVO I SOCIJALNI RAD	395

Ova analiza pruža informacije o prihodima, rashodima, dobiti, gubicima, imovini i izvorima finansiranja privrednih subjekata, u skladu sa računovodstvenim standardima koji su se primjenjivali u izvještajnoj godini. U prvom dijelu su detaljnije analizirani ključni pokazatelji imovinsko-finansijskog stanja i uspješnosti preduzeća u FBiH u cjelini, a potom se izračunavaju i interpretiraju relativni pokazatelji zaduženosti, opremljenosti, finansiranja, aktivnosti i učinkovitosti po područjima djelatnosti, na temelju dostupnih podataka. Struktura i analitički izrazi izračunavanja relativnih pokazatelja navedeni su na nivou FBiH, kao i po sektorima u tabeli Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u područjima od A do N za razdoblje od 2011. do 2014. godine. Ove tabele se nalaze u dodatku 2. ovog dokumenta.

Sve analize koje slijede u nastavku se temelje na preduzećima koja su predala godišnje izvještaje. Bez obzira što se pojedini podaci koje smo koristili (podaci AFIP-a) ne slažu u potpunosti sa statističkim podacima, smatramo da ova analiza doprinosi razumijevanju problema u poslovanju privrednih subjekata u FBiH.

Nažalost, sa danom objavljivanja ovog dokumenta, nismo dobili zahtjevane podatke za niže nivoe agregiranja od sektorskog, čime se značajno ograničava obim i detaljnost analize.

SAŽETAK

Makroekonomski indikatori nam jasno govore da se privreda FBiH lagano oporavlja od krize. Prema prvim podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2014. godini zabilježeno je nominalno povećanje BDP-a za 2,4%, dok je stopa realnog rasta iznosila 1,2%.

Stopa nezaposlenosti u FBiH u 2014. godini, prema Anketi o radnoj snazi, je zabilježila smanjenje u odnosu na prethodnu godinu za 0,1 p.p. i iznosi 27,5%². Stopa anketne nezaposlenosti je još uvijek mnogo viša od EU prosjeka, a od zemalja regiona jedino Makedonija ima višu stopu nezaposlenosti od Federacije BiH (28,1%).

Prema podacima AFIP-a, broj preduzeća se u posljednje četiri godine povećava, dok broj zaposlenih bilježi promjenjivo kretanje, a u 2014. godini je povećan za 0,5% u odnosu na prethodnu godinu. Ostvareni ukupni prihodi na nivou FBiH su za 2% viši, dok je neto čista dobit preduzeća u FBiH viša za 37,4% u odnosu na 2013. godinu.

Ostvareni prihodi od izvoza preduzeća u izvještajnom periodu su se povećali za 0,3 p.p. Kao i prethodne godine, u 2014. godini najviše prihoda od prodaje na stranom tržištu ostvareno je u području prerađivačke industrije (62,3%), poslovanja nekretninama, iznajmljivanja i poslovnih djelatnosti (12,7%), te trgovine (9,9%).

Međutim, oporavak privrede teče vrlo sporo. Preduzeća se već duži niz godina susreću sa velikim problemima u poslovanju. U većini sektora evidentan je nizak stepen likvidnosti³, dok je u mnogim sektorima povećan koeficijent zaduženosti. Od analiziranih sektora, jedino snabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom (1,97) i finansijsko posredovanje (1,98) imaju zadovoljavajući stepen likvidnosti. Nizak nivo zaduženosti imaju jedino sektori poljoprivrede (23,9%) i snabdjevanje električnom energijom, gasom i vodom (24,0%).

Takođe, broj dana naplate potraživanja u 2014. godini je vrlo visok (prosjeak na nivou FBiH 82 dana), što stvara dodatne poteškoće preduzećima u održavanju stabilnog poslovanja.

Od ukupno 13 analiziranih područja djelatnosti, u izvještajnoj godini čista neto dobit je ostvarena u 7 područja, dok je čisti neto gubitak ostvaren u šest područja djelatnosti. Za razliku od prethodne godine, u 2014. godini, čisti neto gubitak je ostvaren i u području A – poljoprivreda, lov i šumarstvo i području E – snabdjevanje električnom energijom, gasom i vodom, što nije iznenađujuće obzirom na enormne štete nastale velikim poplavama iz maja mjeseca.

² Metodološke postavke Ankete zasnivaju se na preporukama i definicijama Međunarodne organizacije rada (International Labour Organization - ILO) i zahtjevima Statističkog ureda EU (European Statistical Office -EUROSTAT), čime je osigurana međunarodna uporedivost podataka u domeni statistike rada.

³ Vrijednosti indikatora date su u tabelama u dodatku 2. ovog dokumenta, a metodologija izračuna je navedena u dodatku 1. dokumenta.

Da se preduzeća susreću sa velikim poteškoćama u održavanju stabilnog poslovanja govori i podatak Centralne banke BiH da je u FBiH broj preduzeća koja imaju barem jedan blokiran transakcijski račun na kraju 2014. godine iznosio 10.909, što je za 620 više u odnosu na kraj 2013. godine, dok je ukupan broj blokiranih transakcijskih računa povećan za 903.

Evidentno je da se privreda FBiH susreće sa problemom sistemske nelikvidnosti, kojem negativno doprinosi rastući javni dug, kako unutrašnji, tako i vanjski, visoka porezna i administrativna opterećenja privrede, te visoke kamatne stope i ograničen pristup kreditnim sredstvima. Dugoročne posljedice su smanjenje investicija, nemogućnost kreiranja novih radnih mjesta, slabljenje konkurentnosti domaćih firmi, smanjenje izvoza, smanjenje produktivnosti, što značajno usporava privredni rast i razvoj.

U cilju prevazilaženja problema privrede, te stvaranja stimulativnijeg poslovnog ambijenta, predlažemo slijedeće mjere:

1. Olakšati poziciju privrede smanjenjem fiskalnih i parafiskalnih nameta, sa ciljem jačanja konkurentne pozicije domaće privrede, vodeći računa da ne dođe do poremećaja u javnoj potrošnji (neutralan princip),
2. Pojednostaviti proceduru i način plaćanja poreskih obaveza (smanjiti broj naloga za plaćanje), sa ciljem smanjenja troškova poslodavaca,
3. Pojednostaviti proceduru, smanjiti troškove, broj koraka i broj dana za osnivanje privrednih subjekata,
4. Pojednostaviti proceduru, smanjiti troškove i rokove za dobijanje urbanističkih, građevinskih, energetskih i drugih dozvola, sa ciljem stimulisanja investicija,
5. Uskladiti način oporezivanja rada sa EU metodologijom, oporezivanjem svih naknada po osnovu rada, uz adekvatno smanjenje stopa poreza i doprinosa po osnovu plata (neutralan princip), te povećanje minimalne plate,
6. Uspostaviti i zakonski urediti sistem multilateralne kompenzacija i cesija unutar Razvojne banke FBiH, kao načina međusobnog izmirivanja potraživanja. Ovakvo rješenje je važno jer će smanjiti unutarnji dug u FBiH,
7. Unutar programa Razvojne banke obezbijediti kredite za likvidnost sa rokom otplate između 3 i 5 godina za zdrava preduzeća sa problemom likvidnosti, tako da se kratkoročne obaveze pretvaraju u dugoročne i relaksira novčani tok preduzeća,

8. Ubrzati aktivnosti na razvoju sistema osiguranja kvaliteta, te jačati saradnju, uklanjati barijere i ostvarivati standarde koji su traženi od strane EU. Najočigledniji primjeri su vezani za sektore šumarstva (FCC certifikat) i sektor prerade hrane,
9. Unaprijediti zakonski okvir, kojim bi se stvorile pretpostavke za razvoj primarnog i sekundarnog tržišta kapitala, što će omogućiti svim privatnim kompanijama i kompanijama sa učešćem državnog kapitala, prikupljanje sredstava za njihov razvoj preko tržišta kapitala,
10. Velikim trgovinskim sistemima zakonski definisati maksimalni rok od 60 dana odloženog plaćanja dobavljačima,
11. Smanjiti zaduženje sektora vlade prema dobavljačima, omogućiti kompenzacije sa poreznim obavezama, tamo gdje je moguće,
12. Iskoristiti sredstva od privatizacije za dokapitalizaciju Razvojne banke Federacije BiH, kako bi se podigao nivo kreditnog potencijala banke za finansiranje i sufinansiranje značajnih razvojnih projekata.

Realizacijom navedenih mjera smanjio bi se nivo opšte nelikvidnosti privrede u FBiH sa pozitivnim efektima na povećanje investicija, povećanje konkurentnosti preduzeća, povećanje zaposlenosti, povećanje izvoza, što bi na kraju dovelo do ubrzanijeg i održivog privrednog razvoja.

1. MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE

1.1. Makroekonomska kretanja u EU i okruženju u 2013. i 2014. godini

Prema podacima zavoda za statistiku zemalja u regionu i Evropske komisije iz maja 2015. godine, u euro zoni je zabilježen realan ekonomski rast u 2014. godini u procentu od 0,9% dok je u 2013. godini evidentiran pad za 0,4%.

Doprinos domaće potražnje u EU privrednom rastu je bio nešto veći u 2014. godini u odnosu na ranije godine, što je rezultiralo opadanjem stope nezaposlenosti sa 12,0% u 2013. godini, na 11,6% u 2014. godini.

Privredna kretanja u EU, naročito u Njemačkoj i Austriji, te zemljama u regionu sa kojima je BiH najintenzivnije privredno povezana, imaju značajan uticaj na domaću privredu. Zabilježen je realni rast BDP-a Njemačke u procentu od 0,1% u 2013. godini, dok je u 2014. godini evidentiran realan godišnji rast u procentu od 1,6%. Austrija je, takođe imala realan rast BDP-a i u 2013. godini je iznosio 0,2%, dok je u 2014. godini realan rast BDP-a iznosio 0,3%.

Pad BDP-a u protekle dvije godine zabilježen je u većini zemalja regiona. Prema prvoj preliminarnoj procjeni Državnog zavoda za statistiku, Hrvatska je u 2014. godini zabilježila pad realnog BDP-a za 0,4% (u 2013. godini pad 0,9%). Slovenija je, nakon dvije godine pada realnog BDP-a, u 2014. godini zabilježila realni rast za 2,6% (u 2013. godini pad 1,0%). Pad realnog BDP-a u Srbiji u 2014. godini iznosi 1,8% (u 2013. godini rast 2,6%). Kretanja realnog BDP-a u Makedoniji bilježila su rast za 2,7% u 2013. godini, a sličan trend je nastavljen i u 2014. godini (rast 3,8%). Crna Gora je, takođe, bilježila oporavak privrede u 2013. godini sa rastom BDP-a od 3,3%, a sličan trend uz stopu rasta od 1,4% nastavljen je i u 2014. godini.

Obzirom da su Njemačka, Italija, Hrvatska, Austrija i Slovenija prvih pet izvoznih tržišta i da se gotovo 60% od ukupnog izvoza izvozi u ove zemlje, fokus izvoznih i ekonomskih mjera Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine treba svakako usmjeriti na osiguranje sistema osiguranja kvaliteta, te jačanje saradnje, uklanjanje barijera i ostvarivanje standarda koji su traženi od strane EU.

1.2. Makroekonomska kretanja u BiH i FBiH u 2013. i 2014. godini

Prema prvim rezultatima državne Agencije za statistiku BiH, BDP BiH prema proizvodnom pristupu, za 2014. godinu nominalno iznosi 27.259⁴ miliona KM i u odnosu na 2013. godinu je veći za 1,9%, dok realan rast iznosi 1,1%.

Prema prvim rezultatima Federalnog zavoda za statistiku, BDP FBiH je u 2014. godini iznosio 17.791 milion KM, što je za 2,4% više u odnosu na 2013. godinu. Stopa realnog rasta iznosila je 1,2%.

Stopa registrirane nezaposlenosti, mjerena odnosom broja nezaposlenih (registriranih u Federalnom zavodu za zapošljavanje – FZZZ) i radne snage (zaposleni+nezaposleni registrirani u FZZZ), u 2014. godini iznosi 46,9%, što je niže u odnosu na prethodnu godinu za 0,5 p.p. Stopa anketne nezaposlenosti u FBiH u izvještajnoj godini bilježi pad za 0,1 p.p. i iznosi 27,5% (takođe predstavlja odnos broja nezaposlenih i radne snage) i znatno je niža u odnosu na zvaničnu stopu nezaposlenosti, ali oko 2,5 puta je veća od stope nezaposlenosti EU28 (10,5%).⁵

Blagi rast privredne aktivnosti u toku 2014. godine uticao je na pozitivna kretanja na tržištu rada u FBiH. Prema statističkim podacima, prosječan broj ukupno zaposlenih u 2014. godini povećan je za 1,9%, nakon smanjenja u 2013. godini za 0,5%. Posmatrano po djelatnostima, najveći rast broja zaposlenih zabilježen je u pružanju usluga smještaja i hrane (2.536 ili 14,4%) u prerađivačkoj industriji (5.215 ili 6,5%), poljoprivredi, šumarstvu i ribolovu (315 ili 4,2%), te trgovini na veliko i malo (1.855 ili 2,4%). Najveće smanjenje broja zaposlenih evidentirano je u rudarstvu (289 ili 2,1%), te finansijskim djelatnostima (73 ili 1%).

Prosječna neto plaća po zaposlenom radniku u FBiH u 2014. godini iznosi 833 KM. Analizom kretanja prosječnih plaća u FBiH i RS, dolazi se do zaključka da su prosječne plaće u oba entiteta skoro izjednačene. Međutim, treba imati u vidu da u RS-u od 2002. godine, u bruto plate ulazi i topli obrok i drugi zakonom oporezivi dohotci.

Opšti nivo cijena u FBiH u 2014. godini, mjereno indeksom potrošačkih cijena, bilježi pad. Zabilježena je deflacija, u procentu od 0,7%. Posmatrano po odjeljcima, najveće promjene cijena u 2014. godini zabilježene su u slijedećim odjeljcima: odjeća i obuća (pad za 2,9%), komunikacije (rast za 1,5%), zdravstvo (pad za 0,6%), te obrazovanje (rast za 0,9%). U FBiH, došlo je do pada cijena u 2014. godini u kategorijama hrane, transporta, stanovanja, energenata i komunalija, što je u direktnoj i indirektnoj vezi sa kretanjem cijena nafte i hrane na svjetskom tržištu.

⁴ Prvi rezultati Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine.

⁵ Metodološke postavke Ankete zasnivaju se na preporukama i definicijama Međunarodne organizacije rada (International Labour Organization - ILO) i zahtjevima Statističkog ureda EU (European Statistical Office -EUROSTAT), čime je osigurana međunarodna uporedivost podataka u domeni statistike rada.

Industrijska proizvodnja u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2014. godini u odnosu na prethodnu godinu veća je za 0,1%, dok je u 2013. godini zabilježen rast industrijske proizvodnje za 5,3%.

Što se tiče vanjskotrgovinskog poslovanja, u FBiH je u 2014. godini ostvaren izvoz u iznosu od 5.779 mil. KM što je za 4,4% više u odnosu na isti period prethodne godine, dok je uvoz u istom periodu iznosio 10.354 mil. KM, odnosno za 5,3% više nego u 2013. godini.

Pokrivenost uvoza izvozom u 2014. godini iznosi 55,8%, i nešto je niža u odnosu na 2013. godinu kada je 56,4% uvoza bilo pokriveno izvozom.

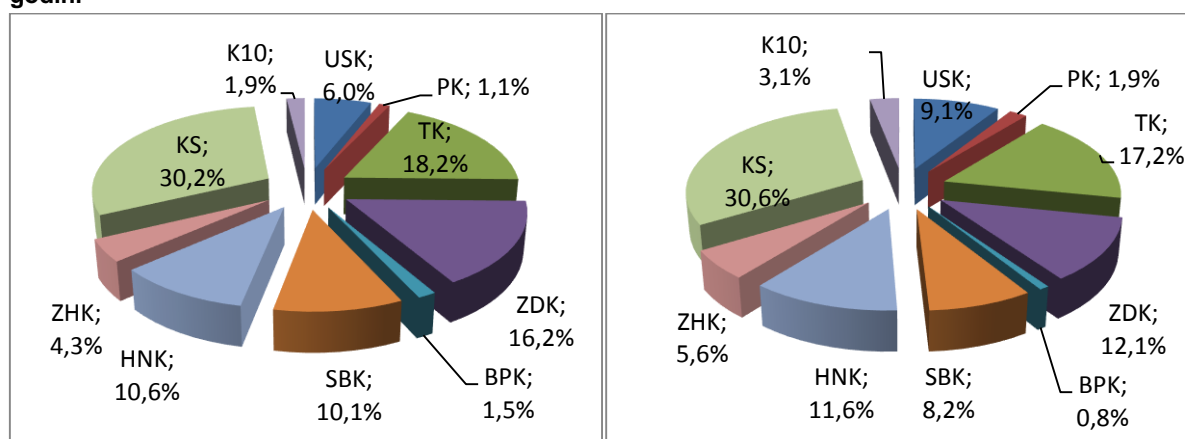
Na dan 31.12.2014. godine, ukupan dug FBiH iznosi 6.251 mil. KM od čega se na unutrašnji dug odnosi 1.107 mil. KM, a na vanjski dug 5.143 mil. KM. U odnosu na 2013. godinu, unutrašnji dug Federacije je povećan, kao što je povećan i unutrašnji dug kantona i lokalnih zajednica. Također, u izvještajnoj godini povećan je i vanjski dug Federacije, kantona i lokalnih zajednica.

2. OSNOVNI FINANSIJSKI REZULTATI PREDUZEĆA U FBiH

2.1. Broj preduzeća i broj zaposlenih u preduzećima

Za 2014. godinu, AFIP-u je godišnje finansijske izvještaje predalo ukupno 20.736 preduzeća FBiH (obuhvaćena analizom) što je u odnosu na 2013. godinu više za 54, odnosno 0,26%. Broj zaposlenih u ovim preduzećima u 2014. godini iznosio je 298.299, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 1.522, odnosno 0,51%.

Grafikon 2. Udjeli broja zaposlenih (lijevo) i broja preduzeća (desno) po kantonima (FBiH = 100) u 2014. godini

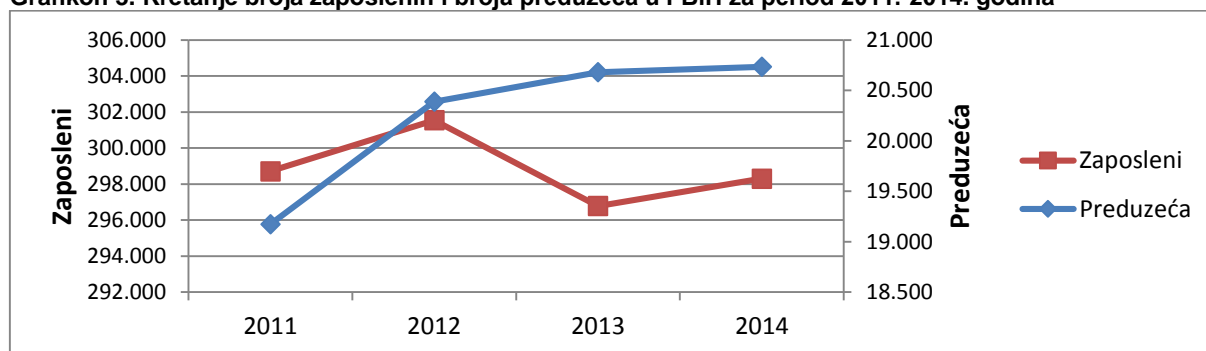

Izvor: AFIP, obrada FZZPR

Najveći broj preduzeća registriran je u Kantonu Sarajevo, gdje se nalazi 6.345 preduzeća, odnosno 30,6% od ukupnog broja preduzeća u FBiH koji su predali svoje

godišnje finansijske izvještaje za 2014. godinu. Potom slijedi Tuzlanski kanton sa 3.563 preduzeća, odnosno 17,2% i Zeničko-dobojski kanton sa 2.502 preduzeća, odnosno 12,1% od ukupnog broja preduzeća u FBiH.

Grafikon 3. Kretanje broja zaposlenih i broja preduzeća u FBiH za period 2011.-2014. godina

Izvor: AFIP, obrada: FZZPR

Najveći broj zaposlenih registrovan je u Kantonu Sarajevo, gdje je uposleno 89.966 radnika u 2014. godini, što čini 30,2% ukupnog broja zaposlenih u FBiH.⁶ Slijedi Tuzlanski kanton sa 54.323 zaposlenika, ili 18,2%, te Zeničko-dobojski kanton sa 48.348 radnika, što je 16,2% od ukupnog broja zaposlenih u FBiH.

2.2. Finansijski rezultati preduzeća u FBiH u 2014. godini

U nastavku se analizira skup indikatora iz bilansa uspjeha, koji indiciraju učinkovitost poslovanja. Za te se svrhe koriste podaci o ukupnim prihodima, ukupnim rashodima, te dobiti i gubitku nakon oporezivanja.

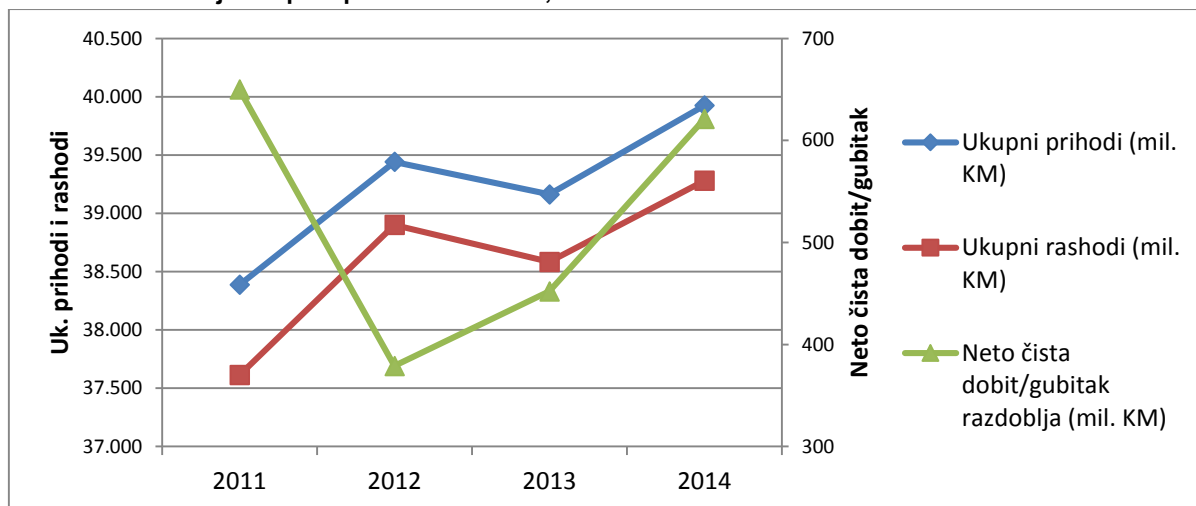
Ukupni ostvareni prihodi u 2014. godini iznose 39.925 mil.KM, što je za 1,95% više nego u prethodnoj godini, dok su ukupni ostvareni rashodi viši za 1,80% u odnosu na prethodnu godinu.

Neto dobit razdoblja se u 2014. godini povećala za značajnih 10,27% u odnosu na prethodnu godinu, dok je iznos neto gubitka razdoblja nakon oporezivanja na istom nivou kao i prethodne godine. To se reflektiralo i na neto čistu dobit perioda, koja je u 2014. godini iznosila 621 mil.KM, odnosno za 37,39% više u odnosu na prethodnu godinu.⁷ Iako je iznos neto čiste dobiti u posljednje tri godine rastao po prosječnoj stopi od 28%, nije dostigao nivo iz 2008. godine prije globalne finansijske krize kada je ostvarena neto čista dobit iznosila 785 mil.KM.

⁶ Ukupan broj zaposlenika predstavlja prosječan broj zaposlenih na osnovu sati rada u svim preduzećima u FBiH koji su predali finansijske izvještaje AFIP-u.

⁷ Neto čista dobit (gubitak) perioda predstavlja razliku između neto dobiti perioda preduzeća koja su ostvarila neto dobit i neto gubitka perioda preduzeća koja su ostvarila neto gubitak.

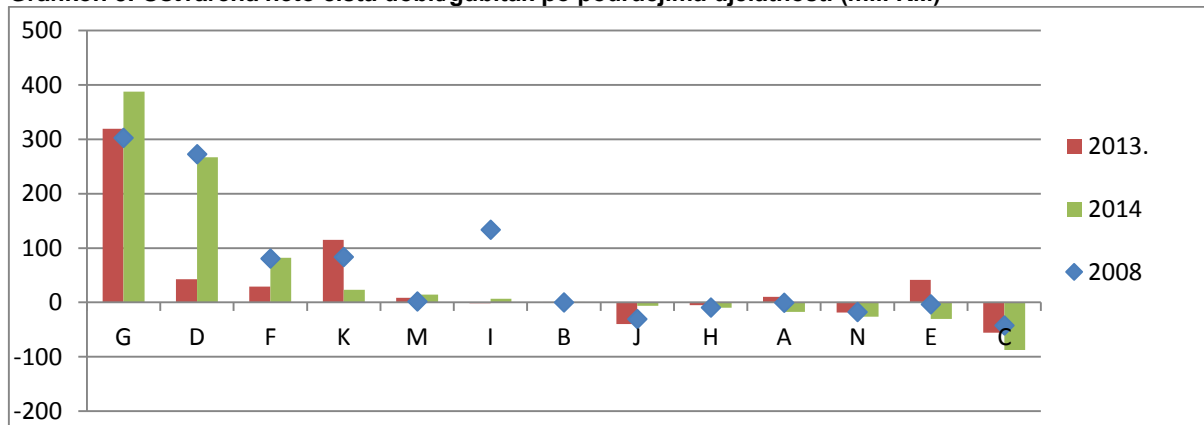
Grafikon 4. Kretanje ukupnih prihoda i rashoda, te neto čiste dobiti

Izvor: AFIP, obrada FZZPR

Posmatrano po područjima djelatnosti, najveća neto čista dobit u 2014. godini ostvarena je u području trgovine (49,6% od ukupne ostvarene neto čiste dobiti preduzeća u FBiH) i veća je za 21,4% u odnosu na 2013. godinu. Slijedi područje prerađivačke industrije sa udjelom od 34,2% u ukupnoj neto čistoj dobiti, te građevinarstvo sa udjelom od 10,5%.

Grafikon 5. Ostvarena neto čista dobit/gubitak po područjima djelatnosti (mil. KM)

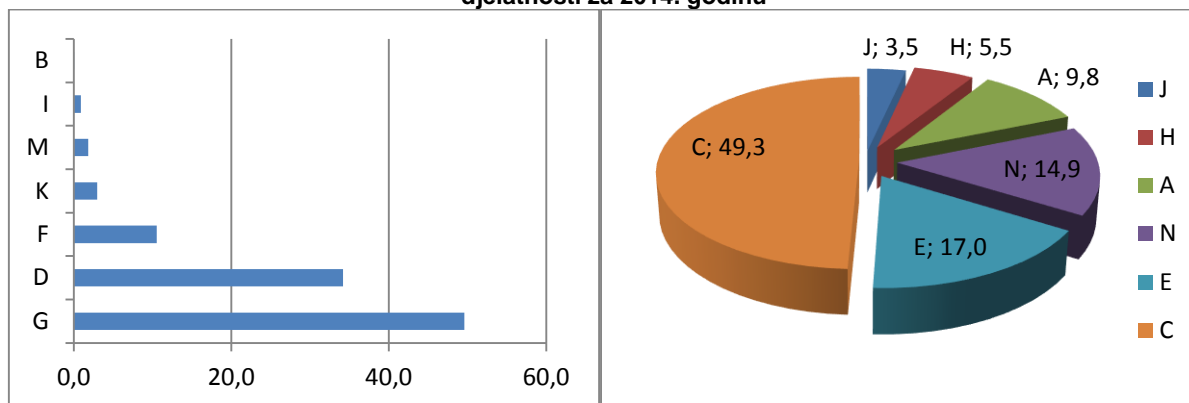

Izvor: AFIP; obrada: FZZPR

Slični udjeli kao i kod ukupne čiste neto dobiti, zabilježeni su i kod kategorije neto dobiti perioda.

Najveći udio u ukupnom neto gubitku u FBiH u 2014. godini imalo je područje C – vađenje ruda i kamena sa 49,3%, zatim slijede E – Snabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom sa 17,0%, te područje N – Zdravstveni i socijalni rad sa 14,9%.

Grafikon 6. Udjeli u ostvarenoj ukupnoj neto dobiti (lijevo) i neto gubitku (desno), prema područjima djelatnosti za 2014. godinu

Izvor: AFIP; obrada: FZZPR

Sektori (područja) djelatnosti

A – POLJOPRIVREDA, LOV, ŠUMARSTVO

B – RIBARSTVO

C – RUDARSTVO

D – PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA

E – SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM

F – GRAĐEVINARSTVO

G – TRGOVINA

H – UGOSTITELJSTVO

I – PREVOZ, SKLADIŠTENJE I VEZE

J – FINANSIJSKO POSREDOVANJE

K – POSLOVANJE NEKRETNINAMA, IZNAJMLJIVANJE I POSLOVNE DJELATNOSTI

M – OBRAZOVANJE

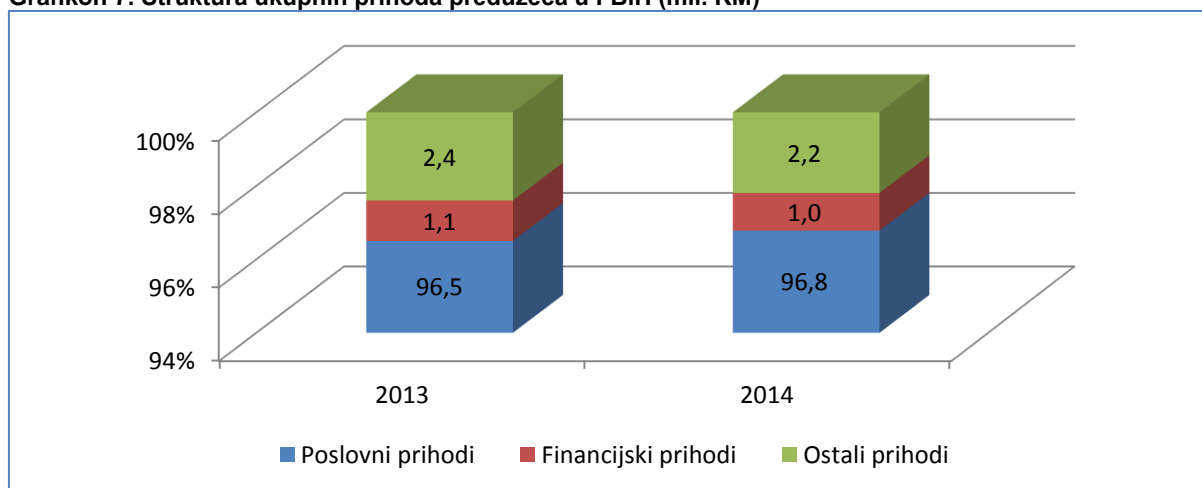
N – ZDRAVSTVO I SOCIJALNI RAD

2.3. Struktura ukupnih prihoda i rashoda preduzeća u FBiH

U strukturi ukupnih prihoda preduzeća u FBiH u 2014. godini preovladavaju poslovni prihodi, sa udjelom u ukupnim prihodima od 96,8%, što je svakako pozitivna činjenica koja govori o usmjerenosti poslovanja prema djelatnostima kojim se preduzeća bave. Poslovni prihodi u 2014. godini su realizovani u iznosu od 38.640 mil.KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 2,2%, dok je za isti period ostvareno za 3,8% manje prihoda od finansijskih aktivnosti.⁸

⁸ Finansijski prihodi podrazumijevaju prihode od kamata, pozitivne kursne razlike, prihode od efekata valutne klauzule, prihode od učešća u dobiti od zajedničkih ulaganja i ostale finansijske prihode.

Grafikon 7. Struktura ukupnih prihoda preduzeća u FBiH (mil. KM)

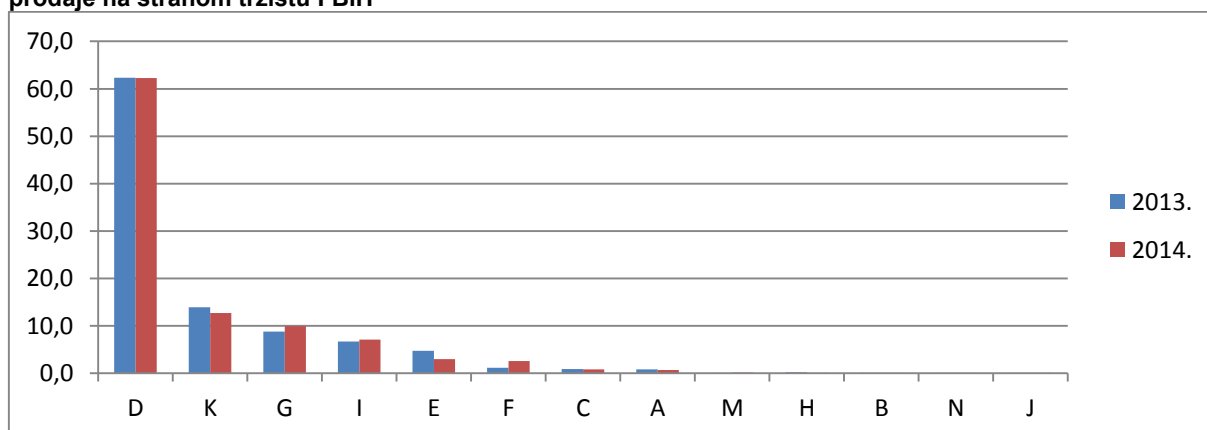
Izvor: AFIP, obrada: FZZPR

Najviši dio poslovnih prihoda u 2014. godini ostvaren je prodajom robe i učinaka u iznosu od 37.413 mil.KM, što je oko 96,8% ukupnih poslovnih prihoda ili 93,7 ukupnih prihoda.

Udio prihoda od prodaje na stranom tržištu u ukupnim poslovnim prihodima u 2014. godini iznosi 15,2%, što je više za 0,3 p.p. u odnosu na prethodnu godinu. Uz nominalno povećanje poslovnih prihoda, evidentan je i porast prihoda od izvoza.

Najviše prihoda od izvoza u 2014. godini je ostvareno u sektoru D – prerađivačka industrija sa učešćem od 62,3% od ukupnih prihoda od prodaje na stranom tržištu koje su ostvarila preduzeća u FBiH. Zatim slijedi sektor K – poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti sa 12,7%, G – trgovina sa 9,9%, te I – saobraćaj, skladištenje i komunikacije sa 7,1% učešća u ukupnim prihodima od prodaje na stranom tržištu.

Grafikon 8. Udjeli prihoda od prodaje na stranom tržištu po područjima djelatnosti u uk. prihodima od prodaje na stranom tržištu FBiH

Izvor: AFIP; obrada: FZZPR

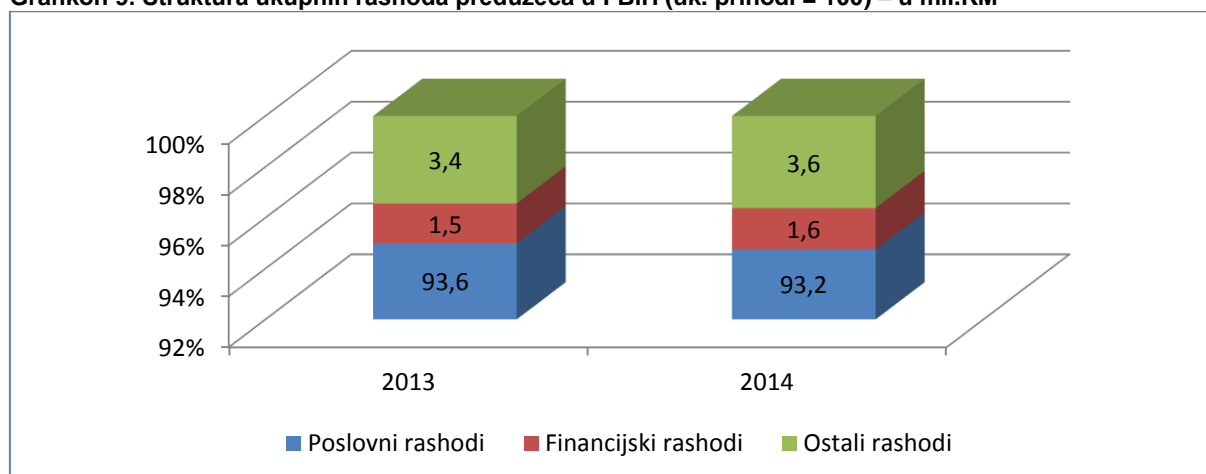
Najveće smanjenje prihoda od prodaje na stranom tržištu u 2014. godini, zabilježeno je u finansijskom posredovanju (područje J) za 66,7% i u ugostiteljsvu (područje H) za

47,7%, iako se ne radi o velikim nominalnim iznosima. Slijedi područje E – sabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom sa smanjenjem od 34,1%, te poljoprivreda (područje A) sa smanjenjem od 9,1%.

Najveće povećanje prihoda od prodaje na stranom tržištu u 2014. godini ostvareno je u obrazovanju (3,3 puta) i zdravstvu (2,3 puta), mada se radi o minimalnim nominalnim iznosima (5,1 mil. KM u oba područja zajedno). Slijedi područje građevinarstva sa povećanjem od 2,3 puta, odnosno za 84 mil.KM, te područje trgovine sa povećanjem od 19,1%, odnosno za 93,1 mil.KM.

U strukturi raspodjele ukupnih prihoda preduzeća najznačajnije mjesto zauzimaju poslovni rashodi, koji u 2014. godini iznose 93,2% ukupnih prihoda. U prethodnoj godini neznatno veći procenat ukupnih prihoda je raspoređen za podmirivanje poslovnih rashoda (93,6%). Takođe, približno isti procenat ukupnih prihoda u posljednje dvije godine je raspoređen za pokriće finansijskih rashoda (u 2014. godini 1,6%, ili za 0,1 p.p. više u odnosu na prethodnu godinu). Slično je i sa ostalim rashodima, koji su u 2014. godini činili 3,6% ukupnih prihoda, što je za 0,2 p.p. više u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 9. Struktura ukupnih rashoda preduzeća u FBiH (uk. prihodi = 100) – u mil.KM

Izvor: AFIP, obrada: FZZPR

U analizi strukture ukupnih rashoda, posebna se pažnja posvećuje rashodima za troškove rada, a čine ih neto plate, porezi i doprinosi iz plata i na plate.

Tabela 4. Prikaz troškova rada preduzeća u FBiH u mil. KM

Opis	2008	2011	2012	2013	2014
Ukupni rashodi	38.186	37.613	38.900	38.583	39.279
Troškovi rada	3.956	4.039	4.158	4.049	4.192
Udjel troškova rada u ukupnim rashodima (%)	10,4	10,7	10,7	10,5	10,7
Neto plaće i naknade	2.348	2.442	2.505	2.437	2.495
Broj radnika	306.908	298.708	301.545	296.777	298.299
Prosječna mjesečna neto plaća u KM ⁹	638	681	692	684	697

Izvor: AFIP; obrada: FZZPR

U 2014. godini, ukupni troškovi rada iznose 4.192 mil. KM, što je više u odnosu na prethodnu godinu za 3,5%. To je i očekivano jer je povećan broj zaposlenih u odnosu na prethodnu godinu. Bitno je naglasiti da je u periodu od 2011. do 2014. godine, udio ovih troškova ostao gotovo nepromijenjen. Prosječna mjesečna neto plata se u 2014. godini povećala za 1,9% i iznosila je 697 KM po zaposlenom, što je svakako pozitivno imajući u vidu i to da je u 2014. godini u FBiH zabilježena deflacija u procentu od 0,7%. Od 2008. godine prosječna neto plaća je rasla po prosječnoj stopi od 1,5%.

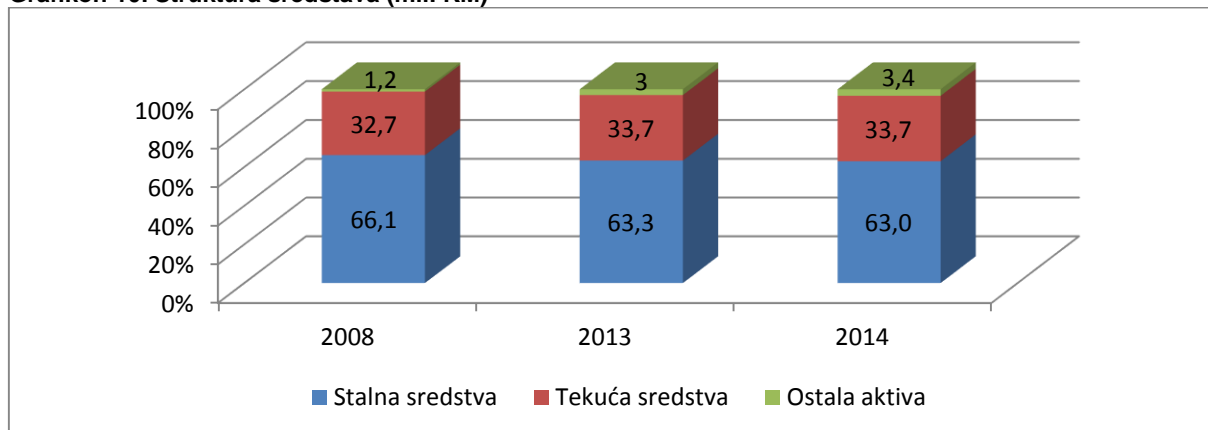
2.4. Stanje imovine i izvora sredstava preduzeća u FBiH

Preduzeća u FBiH su na kraju 2014. godine imala vrijednost ukupne poslovne aktive u iznosu od 56.365 mil. KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 1,8%, a u odnosu na 2008. godinu više za 4,3%. U strukturi imovine, značajan udio čine stalna sredstva (učešće se smanjilo sa 63,3% u 2013. godini na 63,0% u 2014. godini). U odnosu na 2008. godinu, smanjenje udjela stalnih sredstava je još izraženije, i to za 3,1 p.p. To ukazuje na smanjenu investicijsku aktivnost preduzeća.

Tekuća sredstva u 2014. godini su zadržala identičan udio u ukupnoj poslovnoj aktivni, kao i prethodne godine, u visini od 33,7%.

⁹ Podaci o prosječnim mjesečnim neto platama izvedeni su iz izvještaja AFIP-a. Budući da su u Analizu uključena samo preduzeća iz privrede, ovi podaci se značajno razlikuju od podataka Federalnog zavoda za statistiku, gdje je objavljen podatak o prosječnim mjesečnim neto platama svih sektora u FBiH.

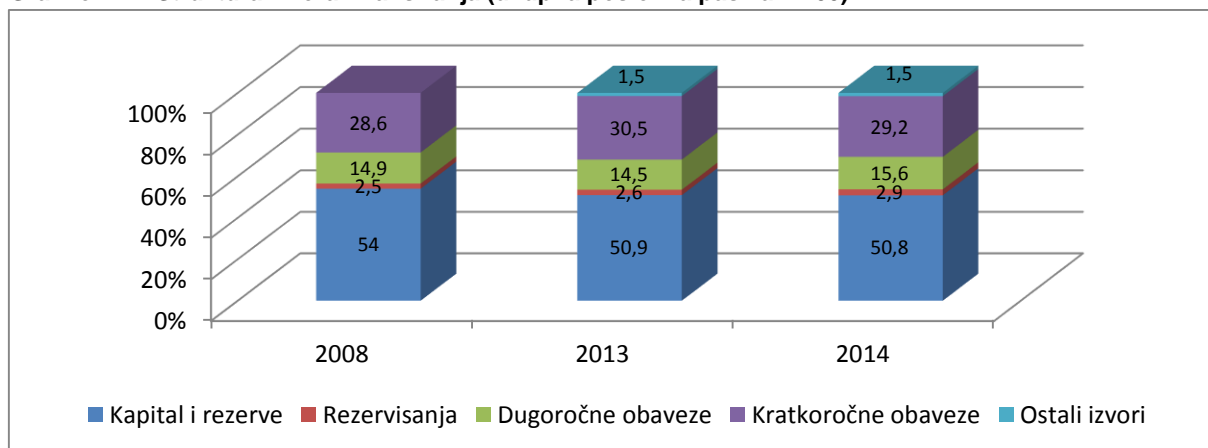
Grafikon 10. Struktura sredstava (mil. KM)

Izvor: AFIP; Obrada: FZZPR

Imovina preduzeća se u 2014. godini, najvećim dijelom finansirala vlastitim kapitalom sa udjelom od 50,8%, što je neznatno manje u odnosu na prethodnu godinu kada je taj udio iznosio 50,9%. Dugoročne obaveze u strukturi izvora sredstava u 2014. godini učestvuju sa 15,6%, što je više za 1,1 p.p. u odnosu na prethodnu godinu. Udio kratkoročnih obaveza se smanjio, što je pozitivno budući da je za preduzeća povoljnije da svoja sredstva finansiraju u što većem obimu dugoročnim sredstvima, zbog veće ročnosti dospelja obaveza i manje cijene koštanja dugoročnog zaduženja u odnosu na kratkoročno. U odnosu na prethodnu godinu, ukupne obaveze (dugoročne obaveze, kratkoročne obaveze, rezervisanja) su u 2014. godini zabilježile neznatno veći udio u ukupnim izvorima sredstava, tako da se prosječna zaduženost preduzeća u FBiH nije značajnije pogoršala.

Grafikon 11: Struktura izvora finansiranja (ukupna poslovna pasiva = 100)

Izvor: AFIP, obrada: FZZPR

2.5. Odabrani relativni pokazatelji učinkovitosti sektora u FBiH u 2014. godini

U ovom poglavlju fokus je na analizi odabranih indikatora za svaki od sektora sa stanjem na kraju 2014. godine i usporedbi sa prethodnom godinom.

Čista neto dobit po zaposlenom u FBiH u 2014. godini iznosi 2.084 KM, što je više u odnosu na 2013. godinu za značajnih 36,8%. Najveća čista neto dobit po zaposlenom zabilježena je u području obrazovanja u iznosu od 5.865 KM/zap, što je više u odnosu na prethodnu godinu za 32%. Potom slijedi područje trgovine sa 5.704 KM/zap, odnosno 8,8% više nego u 2013. godini, te područje prerađivačke industrije sa 3.174 KM/zap čiste neto dobiti po zaposlenom, što je za čak 3,3 puta više nego prethodne godine. Ostvarena čista neto dobit po zaposlenom iznad prosjeka FBiH, zabilježena je u sektorima ribarstva, prerađivačke industrije, građevinarstva, trgovine i obrazovanja, dok je čista neto dobit po zaposlenom u sektoru snabdijevanja električnom energijom, gasom i vodom na granici prosjeka FBiH. Najveći čisti neto gubitak po zaposlenom zabilježen je u poljoprivredi, rudarstvu, ugostiteljstvu, finansijskom poslovanju i zdravstvu.

Najveće učešće ukupnih prihoda po sektorima u ukupnim prihodima preduzeća u FBiH u 2014. godini, ostvareno je u području trgovine sa 47,4%. Potom slijedi područje prerađivačke industrije sa 23,5%, te područje poslovanja nekretninama sa 5,8%. Ova tri područja zajedno imaju učešće od 76,7% u ukupnim prihodima FBiH, i više je u odnosu na prethodnu godinu za 1,2 p.p.

Tabela 5. Odabrani indikatori učinkovitosti sektora u FBiH u 2014. godini

Područja djelatnosti		Neto čista dobit (gubitak) po zaposl. (KM)	Dodana vrijednost po zaposlenom	Prih. sektora/u k. prihodi FBiH %	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent zaduženosti	Prih. od prod. na str. trži./uk. prih. od prod. na str.trž. FBiH %	Broj dana naplate potraž.	Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava %
A – Poljoprivreda	2013	1.602	21.828	1,3	1,14	24,5	0,8	114	102,9
	2014	-2.421	21.352	1,2	1,05	23,9	0,7	104	102,9
B – Ribarstvo	2013	5.885	25.494	0,0	1,24	39,5	0,0	165	121,3
	2014	2.323	27.651	0,0	1,23	39,2	0,0	142	123,3
C – Rudarstvo	2013	-3.587	24.672	1,7	0,71	50,3	0,8	99	83,3
	2014	-5.926	24.084	1,6	0,64	52,6	0,8	87	79,2
D – Prerađivačka industrija	2013	974	24.259	22,7	1,04	50,8	62,3	82	106,5
	2014	3.174	26.306	23,5	1,16	48,4	62,4	80	111,5
E – Snabdijeva. el. energijo., gasom i vodom	2013	3.283	59.244	5,5	2,00	23,8	4,7	94	109,9
	2014	2.084	54.500	5,2	1,97	24,0	3,1	108	110,7
F – Građevinarstvo	2013	2.217	19.961	4,3	1,11	64,9	1,1	181	117,4
	2014	4.311	23.574	4,8	1,15	62,2	2,9	161	120,5
G – Trgovina	2013	5.242	26.743	47,2	1,22	59,9	8,7	64	125,9
	2014	5.704	29.162	47,4	1,24	60,0	9,9	65	130,5
H – Ugostiteljstvo	2013	-709	16.137	0,6	0,55	44,8	0,2	78	93,4
	2014	-1.687	16.057	0,6	0,49	46,1	0,2	82	91,7
I – Prijevoz, skladištenje i veze	2013	281	33.199	5,5	0,80	47,6	6,7	106	93,5
	2014	315	35.086	5,2	0,74	49,2	7,2	108	92,0
J – Finansijsko posredovanje	2013	-65.282	32.850	0,3	1,38	81,5	0,0	144	140,3
	2014	-10.510	23.104	0,3	1,98	86,8	0,0	741	124,5
K – Poslovanje nekretninama	2013	6.305	36.308	5,8	1,22	47,1	13,9	128	108,3
	2014	1.117	35.999	5,8	1,38	50,1	12,7	131	112,4
M – Obrazovanje	2013	4.444	24.094	0,2	1,22	60,5	0,0	129	91,3
	2014	5.865	24.466	0,2	1,25	59,1	0,1	118	94,0
N – Zdravstvo i socijalni rad	2013	-613	25.212	2,6	0,53	53,8	0,0	53	89,1
	2014	-919	25.793	2,6	0,52	54,8	0,0	43	88,3
FBiH	2013	1.523	27.427	100	1,10	49,1	100	82	107,5
	2014	2.084	28.699	100	1,15	49,2	100	82	110,3

Izvor: AFIP; obrada: FZZPR

Najveći generatori prihoda od izvoza u 2014. godini su područja prerađivačke industrije, poslovanja nekretninama, te trgovine, koja zajedno imaju udio od 85% u ukupnim приходima od prodaje na stranom tržištu u FBiH.

Najveću produktivnost rada u 2014. godini, mjerenu dodanom vrijednošću po zaposlenom, u odnosu na prosjek FBiH (28.699 KM), imaju sektori snabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom (54.500 KM), trgovina (29.162 KM), prevoz, skladištenje i veze (35.086 KM) i poslovanje nekretninama (35.999 KM). Najniža produktivnost zabilježena je u sektorima poljoprivreda (21.352 KM) i ugostiteljstvo (16.057 KM).

Prosječan koeficijent zaduženosti, mjerjen odnosom ukupnih obaveza i ukupne imovine (poslovne aktive), na nivou FBiH u 2014. godini iznosio je 49,2%, što je na granici prihvatljivosti od 50%.¹⁰ U odnosu na prethodnu godinu, koeficijent zaduženosti na nivou FBiH se pogoršao za 0,1 p.p. Preduzeća iz područja finansijskog posredovanja imaju vrlo visok koeficijent zaduženosti, koji je u 2014. godini još nepovoljniji u odnosu na 2013. godinu (81,5% u 2013. godini, 86,8% u 2014. godini), što govori o tome da preduzeća u ovom području imaju velikih poteškoća sa finansiranjem svog poslovanja. Visok koeficijent zaduženosti u 2014. godini je zabilježen u područjima građevinarstva (62,2%, za 2,7 p.p. niži u odnosu na prethodnu godinu), trgovine (60,0%, za 0,1 p.p. viši u odnosu na 2013. godinu) i obrazovanja (59,1%, za 1,4 p.p. niži u odnosu na 2013. godinu). Najpovoljniji koeficijent zaduženosti evidentiran je u sektorima poljoprivreda (23,9%), ribarstvo (39,2%) i snabdijevanje el.energijom, gasom i vodom (24,0%).

U većini područja u 2014. godini zabilježen je relativno nizak koeficijent tekuće likvidnosti preduzeća, mjerjen odnosom tekućih sredstava i kratkoročnih izvora sredstava, i u prosjeku za FBiH iznosi 1,15, a u odnosu na 2013. godinu tek je neznatno viši. Najniži koeficijenti tekuće likvidnosti zabilježeni su u području ugostiteljstva (0,49), zdravstva (0,52), rudarstva (0,64) i prevoza, skladištenja i veza (0,74). U pravilu, koeficijent tekuće likvidnosti bi trebao da bude iznad 2¹¹, što nije slučaj sa preduzećima u FBiH. U prosjeku, zadovoljavajući koeficijent tekuće likvidnosti je zabilježen jedino u području snabdijevanja električnom energijom, gasom i vodom (1,97) i području finansijskog posredovanja (1,98 – zahvaljujući, najvećim dijelom rastu dugoročnih kredita), dok je u ostalim područjima značajno niži. Imajući u vidu visok nivo zaduženosti i veliki broj dana naplate potraživanja, male turbulencije na tržištu mogle bi dodatno pogoršati finansijsku stabilnost preduzeća.

Da se preduzeća susreću sa finansijskim poteškoćama, govori podatak Centralne banke BiH prema kom broj firmi u Federaciji BiH koji imaju barem jedan blokiran račun sa stanjem na dan 31.12.2014. godini iznosi 10.909, što je više za 620 u odnosu na

¹⁰ Ekonomska teorija sugerše da koeficijent zaduženosti ne bi trebao prelaziti 50%.

¹¹ Ekonomska teorija sugerše vrijednost 2 kao minimalnu vrijednost koju bi koeficijent tekuće likvidnosti privrednih subjekata trebao imati, kako bi preduzeća održala likvidnost na zadovoljavajućem nivou.

kraj 2013. godine. Ukupan broj blokiranih računa preduzeća u FBiH je na kraju 2014. godine iznosio 15.333, što je više u odnosu na kraj prethodne godine za 903, ili 6,3%.

Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava u 2014. godini u FBiH, iznosi 110,3%, i viša je u odnosu na prethodnu godinu za 2,8 p.p. To znači da je stalna imovina u potpunosti finansirana dugoročnim izvorima finansiranja, te da je dio dugoročnih izvora iznad 100% usmjeren na finansiranje obrtne imovine, što se ocjenjuje pozitivno, obzirom na dugoročnost dospjeća obaveza, te mogućnosti generisanja gotovinskih primitaka u kratkom roku. Najniža dugoročna pokrivenost stalnih sredstava zabilježena je u rudarstvu (79,2%), zdravstvu (88,3%), ugostiteljstvu (91,7%), te u području prevoza, skladištenja i veza (92,0%). Najviša dugoročna pokrivenost stalnih sredstava evidentirana je u ribarstvu (123,3%), građevinarstvu (120,5%), trgovini (130,5%) i finansijskom posredovanju (124,5%).

Prosječan broj dana naplate potraživanja u FBiH iznosi 82 dana. Najmanji broj dana naplate potraživanja zabilježen je u sektorima trgovina (65 dana) i zdravstva (43 dana). Značajno veći broj dana naplate potraživanja iznad prosjeka FBiH zabilježen je u sektorima ribarstvo (142 dana), građevinarstvo (161 dan), finansijsko posredovanje (741 dan¹²) i poslovanje nekretninama (131 dan).

Predočeni podaci nam jasno govore da se preduzeća u FBiH, generalno gledajući, susreću sa velikim problemima u svom poslovanju i da je potrebno da se Vlada FBiH intenzivnije uključi u kreiranje i poduzimanje odgovarajućih mjera koje će dovesti do povećanja konkurentnosti, poboljšanja poslovnog ambijenta, te veće naplate potraživanja i likvidnosti, kako bi preduzeća mogla opstati i održati korak sa konkurencijom.

¹² U 2014. godini, u sektoru finansijsko posredovanje zabilježen je izuzetno veliki broj dana naplate potraživanja, kojeg treba uzeti sa rezervom. Razlozi leže u porastu potraživanja za 3,2 puta u odnosu na prethodnu godinu, dok su ostvareni prihodi od prodaje smanjeni za 38%. To implicira da su na poziciji potraživanja evidentirana i zaostala potraživanja iz ranijih perioda koje je trebalo otpisati jer su vjerovatno nerealna.

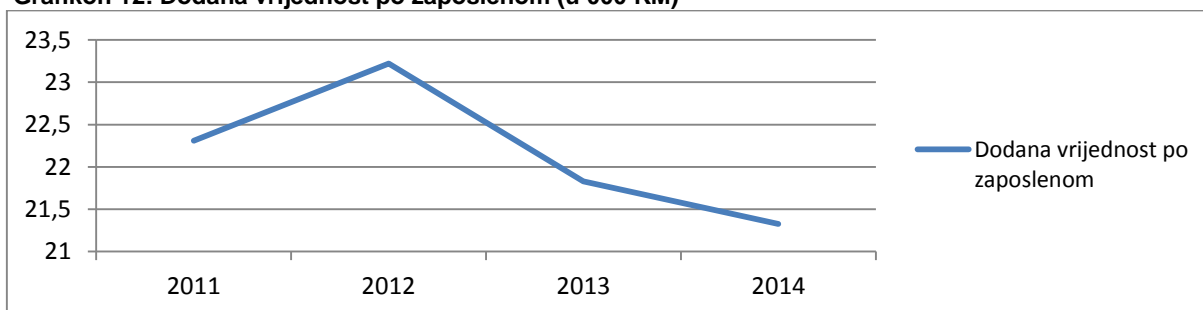
3. ANALIZA POKAZATELJA USPJEŠNOSTI POSLOVANJA PREDUZEĆA U FBiH PO PODRUČJIMA DJELATNOSTI

3.1. Poljoprivreda, lov i šumarstvo

Prema podacima AFIP-a, u 2014. godini, u ovom sektoru je registrovano 550 privrednih subjekata, za 5 više u odnosu na 2013. godinu. U izvještajnoj godini bilo je zaposleno 7.231 lice, što je za 1,5% više nego prethodne godine, ali još uvijek manje u odnosu na predrecesijsku 2008. godinu, iako je broj preduzeća veći za 27.

Produktivnost, mjerena kao dodana vrijednost po zaposlenom, je u 2014. godini niža za 2,3% u odnosu na prethodnu godinu i znatno je ispod prosjeka FBiH. Od 2012. nastavlja se trend pada produktivnosti po prosječnoj stopi od 4,2%. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti se povećao sa 61% u 2012. godini na 67% u 2014. godini.

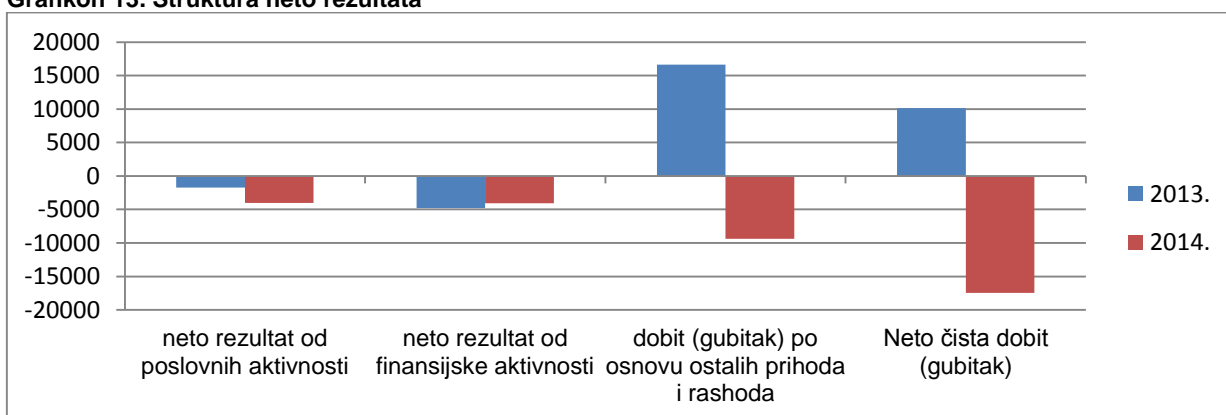
Grafikon 12: Dodana vrijednost po zaposlenom (u 000 KM)

Izvor: AFIP

U području poljoprivrede, u 2014. godini je ostvaren najveći neto čisti gubitak nakon 2008. godine u iznosu od 17,5 mil. KM, što nije iznenađujuće, obzirom na ogromne štete na poljoprivrednim dobrima nastale usljed ekstremnih poplava u maju 2014. godine.

Grafikon 13. Struktura neto rezultata

Izvor: AFIP

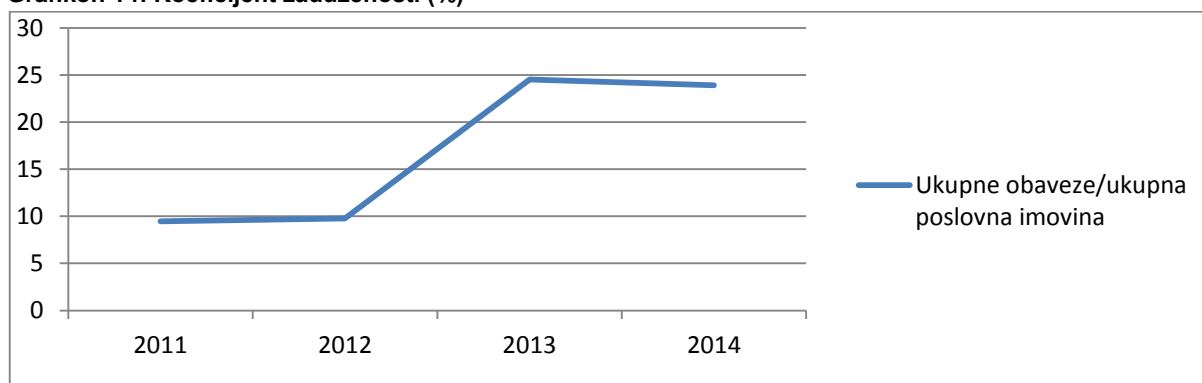
Posmatrajući strukturu neto rezultata, vidimo da je u području poljoprivrede u 2014. godini ostvaren gubitak od poslovne aktivnosti u iznosu od 4,0 mil KM. Ovom gubitku doprinio je znatno veći rast nabavne vrijednosti prodane robe (za oko 35%) u odnosu

na povećanje prihoda od prodaje iste, te neproporcionalno povećanje troškova proizvodnje u odnosu na ostvarene prihode od prodaje. Neto gubitak od finansijskih aktivnosti u 2014. godini je niži u odnosu na prethodnu godinu za 14,8%, najvećim dijelom kao posljedica smanjenja rashoda za kamate (za 15,1%). Najveći doprinos ukupnom gubitku imao je veliki gubitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda, koji iznosi 9,4 mil. KM, što je najvećim dijelom posljedica gubitaka po osnovu prodaje i usklađivanja vrijednosti stalnih sredstava, te gubitaka po osnovu promjene računovodstvenih politika.

U 2014. godini ostvareno je 39 mil. KM prihoda od prodaje na stranom tržištu, što čini 9,6% ukupnih prihoda od prodaje. U odnosu na prethodnu godinu, udio prihoda od prodaje na stranom tržištu u ukupnim prihodima, se povećao za 0,2 p.p. Ovako nizak udio prihoda od izvoza, velikim dijelom je rezultat niske konkurentnosti i produktivnosti, te nedovoljnog broja akreditiranih laboratorija za provjeru kvalitete i sigurnosti mesnih i drugih prehrambenih proizvoda i njihovu certifikaciju, što ograničava izvoz ovih proizvoda. Ipak, u posljednje tri godine evidentan je porast udjela ovih prihoda.

Aktiva preduzeća sektora poljoprivrede se velikim dijelom finansira kapitalom (76,1%). U 2014. godini 23,9% ukupne poslovne aktive je finansirano iz obaveza, te je ovaj udio smanjen u odnosu na prethodnu godinu za 0,6 p.p. Ovaj udio predstavlja koeficijent zaduženosti¹³, a njegova relativno niska vrijednost ukazuje na potencijal da se pametnim dodatnim zaduživanjem može investirati u modernizaciju opreme i operativnih sredstava, čime bi se stekli uslovi za poboljšanje konkurentnosti proizvođača u ovom sektoru. U strukturi ukupnih obaveza, kratkoročne obaveze učestvuju sa 57,1%, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 0,3 p.p.

Grafikon 14: Koeficijent zaduženosti (%)

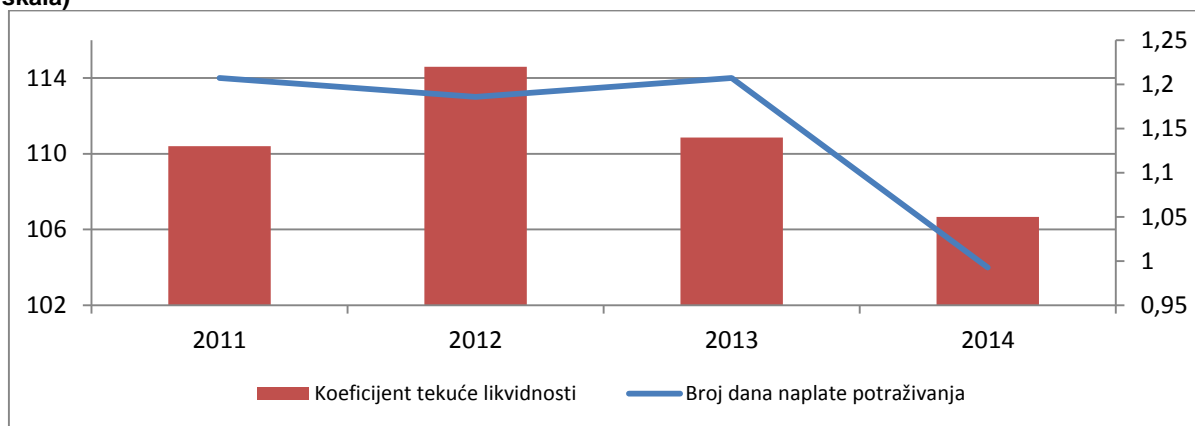
Izvor: AFIP,

Koeficijent tekuće likvidnosti, mjeren kao odnos tekućih sredstava i kratkoročnih obaveza, je u 2014. godini vrlo nizak (1,05), i niži je u odnosu na prethodnu godinu, a trend opadanja se nastavlja nakon 2012. godine. Posmatrajući strukturu tekućih sredstava, u posljednje dvije godine ona se nije značajnije mijenjala. U 2014. godini,

¹³ Koeficijent zaduženosti u 2013. i 2014. godini ima znatno veće vrijednosti u odnosu na ranije periode, zbog mnogo većeg učešća vanbilansne aktive, te pada učešća poslovne aktive u ukupnoj aktivi, imajući u vidu metodologiju izračuna koeficijenta zaduženosti, kao odnosa između ukupnih obaveza i ukupne poslovne aktive.

gotovina čini 15,9% tekućih sredstava, potraživanja od kupaca 38,7%, te zalihe i ostala tekuća sredstva, za koja je potrebno više vremena da se unovče, učestvuju sa 45,5%. Dakle, vrlo mali procenat tekućih sredstava čini gotovina, te je, uz nizak koeficijent tekuće likvidnosti i veliki broj dana naplate potraživanja, sasvim jasno da se preduzeća ovog područja susreću sa velikim problemima u izmirivanju svojih tekućih obaveza, te je potrebno intenzivirati napore vladinih struktura da iznađu kvalitetnije mjere podrške ovom sektoru.

Grafikon 15. kretanje koeficijenta tekuće likvidnosti (desna skala) i broja dana naplate potraživanja (lijeva skala)

Izvor: AFIP

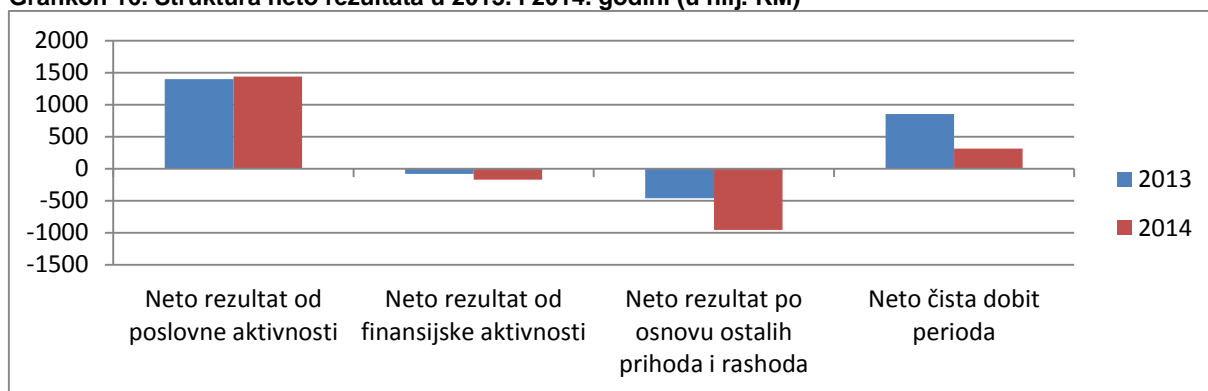
U strukturi aktive (sredstava) dominiraju stalna sredstva, što je i logično za ovaj sektor, budući da u strukturi imovine preovladavaju zemljište, građevinski objekti i biološka imovina (šume, zasadi, osnovna stada i dr.). U 2014. godini udio stalnih sredstava u ukupnoj imovini je iznosio 83,9% i viši je u odnosu na 2013. godinu za 0,7 p.p. U posljednje tri godine ovaj udio je u porastu.

Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava u 2014. godini iznosi 102,9%, što znači da se i jedan mali dio kratkoročne imovine finansira dugoročnim izvorima finansiranja.

3.2. Ribarstvo

Prema podacima AFIP-a, u području ribarstva, u 2014. godini registrovano je 19 preduzeća. Broj preduzeća u periodu od 2008. do 2014. godine se nije bitnije mijenjao. Kada je u pitanju broj zaposlenih, nakon 2008. godine je u stalnom opadanju, a u 2014. godini je registrovano 134 zaposlenika u ovoj djelatnosti, što je manje za 14 u odnosu na 2013. godinu.

Grafikon 16. Struktura neto rezultata u 2013. i 2014. godini (u hilj. KM)

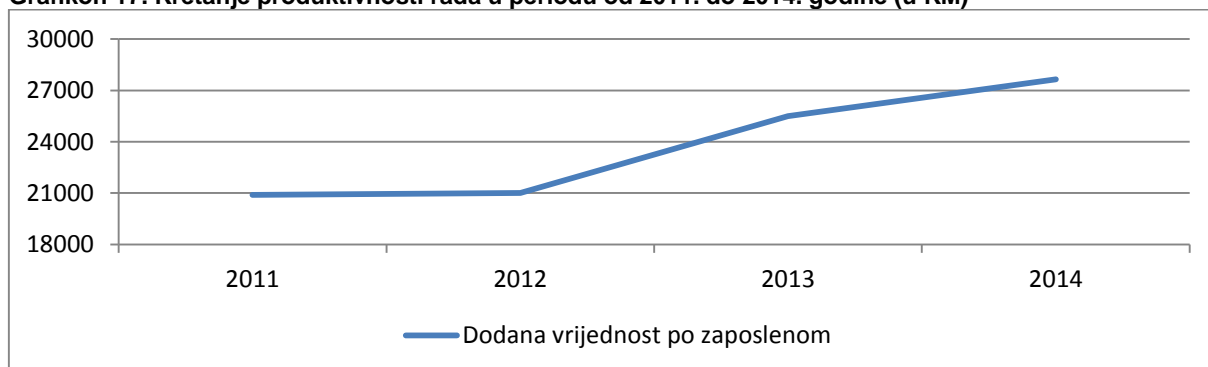
Izvor: AFIP; Obrada: FZZPR

U 2014. godini je zabilježena neto čista dobit u iznosu od 0,3 mil KM. Prema strukturi čiste neto dobiti, vidljivo je da je ista, najvećim dijelom, nastala kao rezultat neto dobiti od poslovnih aktivnosti, budući da je neto rezultat po ostalim osnovama negativan. Neto dobit od poslovnih aktivnosti je u 2014. godini ostvarena u iznosu od 1,44 mil KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 2,9%. Iako se dobit od poslovne aktivnosti povećala, to nije rezultat povećanja poslovnih prihoda preduzeća. Prihodi od prodaje su se u 2014. godini smanjili za 7,6%, dok su se poslovni rashodi smanjili za 11,4%. I u 2014. godini nastavljen je trend opadanja prihoda od prodaje, što ukazuje da se preduzeća iz ovog sektora susreću sa problemima u plasmanu finalnih proizvoda.

Udio prihoda od prodaje na stranom tržištu u ukupnim prihodima od prodaje u 2014. godini je neznatno niži u odnosu na prethodnu godinu. Preduzeća iz ovog sektora, posljednje tri godine ostvaruju približno iste udjele prihoda na stranom tržištu u ukupnim prihodima od prodaje preduzeća ovog sektora.

U periodu od 2011. do 2014. godine zabilježen je pozitivan trend kada je u pitanju produktivnost rada, mjerena kao dodana vrijednost po zaposlenom, koja je rasla po prosječnoj stopi od 9,8%. U 2014. godini, dodana vrijednost po zaposlenom je iznosila 27.651 KM/zaposlenom, što je za 8,5% više u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 17. Kretanje produktivnosti rada u periodu od 2011. do 2014. godine (u KM)

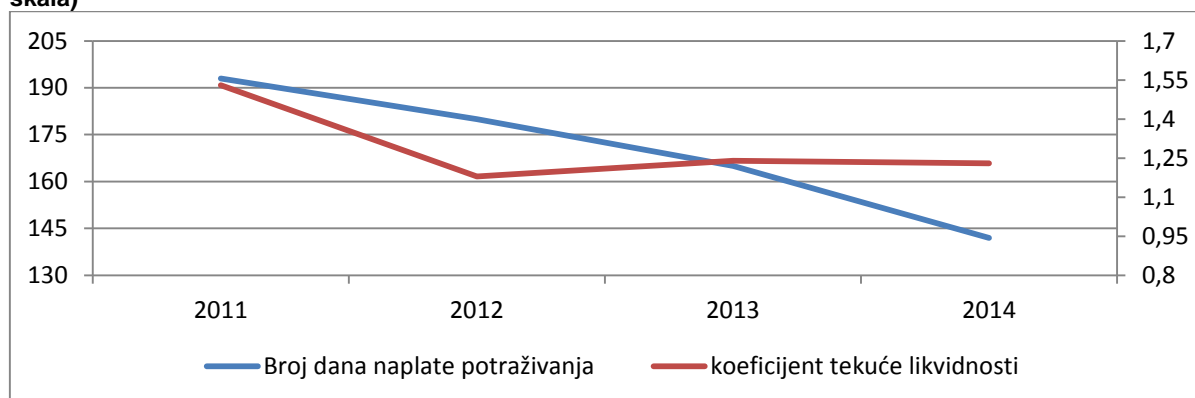

Izvor: AFIP

Koeficijent tekuće likvidnosti, kao omjer tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, u posmatranom periodu se nije značajnije mijenjao, ali je još uvijek ispod iskustvenog

praga od 2. U 2014. godini ovaj koeficijent je iznosio 1,23 i na istom je nivou kao i 2013. godine. Međutim, u strukturi tekuće imovine, evidentno je da je udio gotovine i potraživanja (36,1%) značajno niži u odnosu na prethodnu godinu, kada je iznosio 42%, dok se udio zaliha poluproizvoda i proizvodnje u toku, za koje je potrebno više vremena za njihovu konverziju u novac, povećao sa 49,1% u 2013. godini na 57,2% u 2014. godini. Ove promjene u strukturi tekuće imovine se negativno reflektuju na ukupnu likvidnost preduzeća. Ipak, zabilježen je pozitivan trend kretanja broja dana naplate potraživanja, koji je opao sa 193 u 2011. godini na 142 u 2014. godini. Imajući u vidu navedeno, može se reći da likvidnost preduzeća u području ribarstva nije na zadovoljavajućem nivou.

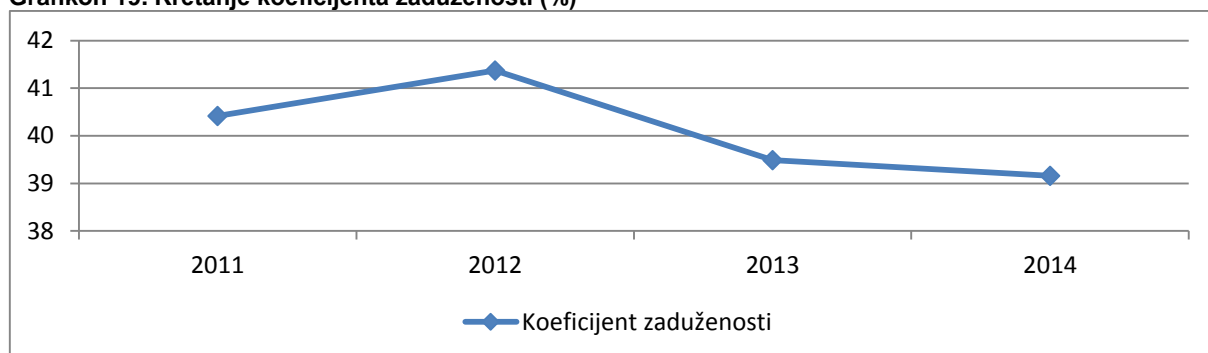
Grafikon 18. Kretanje koeficijenta tekuće likvidnosti (lijeva skala) i broja dana naplate potraživanja (desna skala)

Izvor: AFIP

Koeficijent zaduženosti, kao odnos ukupnih obaveza i ukupne imovine (poslovne aktive), u 2014. godini iznosi 39,16%, i najniži je u posmatranom periodu (2011.-2014. godina). Od 2012. godini, vrijednost ovog indikatora bilježi pad, što je dovoljan pokazatelj da preduzeća nisu prezadužena. Svoju imovinu preduzeća ovog sektora finansiraju većim dijelom iz kapitala (oko 60,8%). U ukupnim obavezama, u 2014. godini, kratkoročne obaveze učestvuju sa 65,4%, što je manje za 1 p.p. u odnosu na prethodnu godinu. U strukturi obaveza, poslije 2011. godine zabilježeno je pozitivno kretanje udjela dugoročnih i kratkoročnih obaveza. Udio kratkoročnih obaveza se smanjuje, dok se udio dugoročnih obaveza povećava. Ovo je važno obzirom da su dugotrajni izvori povoljniji za preduzeća sa aspekta ročnosti dospijuća obaveza, te niže cijene koštanja dugoročnih kredita, u odnosu na kratkoročne.

Grafikon 19. Kretanje koeficijenta zaduženosti (%)

Izvor: AFIP

U strukturi sredstava veći udio imaju stalna sredstva sa 59,57%, i u posmatranom periodu ovaj udio se nije značajnije mijenjao. Udio postrojenja i opreme u stalnim sredstvima je u 2014. godini iznosio 7,2%, što je za 0,8 p.p. više u odnosu na prethodnu godinu, dok se u isto vrijeme vrijednost ukupnih stalnih sredstava povećala za 1,6%, što je svakako pozitivno.

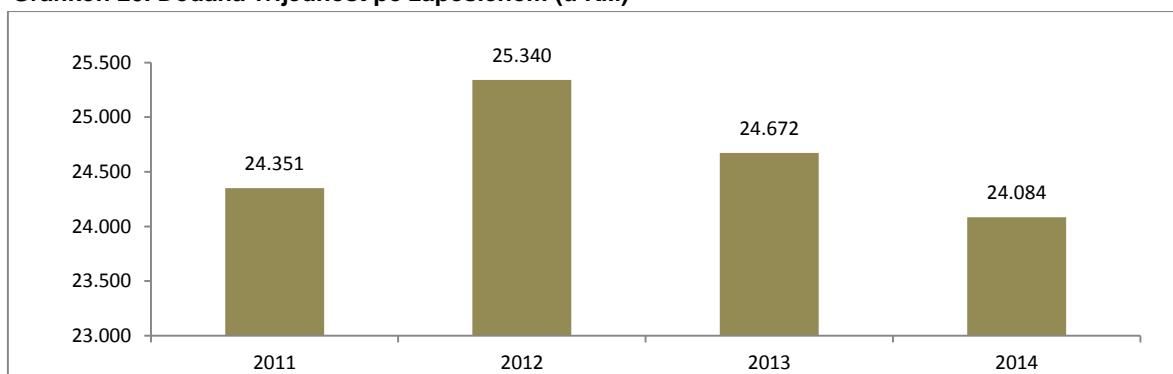
Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava (dugoročni izvori / stalna sredstva) se u proteklom petogodišnjem periodu kretala značajno iznad 100%. Tako je u 2014. godini dugoročna pokrivenost stalnih sredstava iznosila 123,29%, što je dobar pokazatelj. To znači da se oko 1/4 vrijednosti obrtnih sredstava finansira iz dugoročnih izvora.

Imajući u vidu zadovoljavajući stepen zaduženosti, kao i činjenicu da se prosječan broj dana potrebnih da se naplate potraživanja smanjuje u posljednje tri godine, može se zaključiti da u ovom sektoru postoji potencijal dodatnog razvoja uz pametnu politiku zaduživanja i investiranja.

3.3. Rudarstvo

U sektoru rudarstva, završne račune za 2014. godinu predalo je 155 preduzeća, što je isti broj kao i prethodne godine. U ovom sektoru je broj zaposlenih u 2014. godini iznosio 14.776, što je za 4,0% manje u odnosu na prethodnu godinu. Najveći broj zaposlenih evidentiran je u 2008. godini kada je iznosio 16.644, dok je u periodu od 2012. - 2014. godine, ovaj broj padao po prosječnoj stopi od 1,8%.

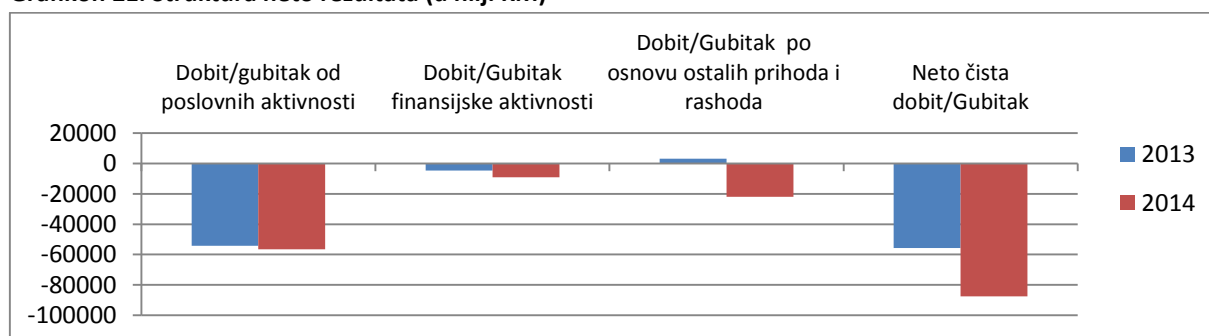
Grafikon 20. Dodana vrijednost po zaposlenom (u KM)

Izvor: AFIP

Produktivnost rada u sektoru rudarstva, mjerena kao dodana vrijednost po zaposlenom, u 2014. godini se smanjila u odnosu na prethodnu godinu za 2,3%. U izvještajnoj godini, troškovi rada u dodanoj vrijednosti isti su kao i godinu ranije i učestvuju sa čak 77%. Visoko učešće troškova rada u dodanoj vrijednosti smanjuje resurse raspoložive za investiranje i tehnološko unaprijeđenje, što je ekonomski neodrživo na dugi rok i negativno utiče na privredni rast.

Grafikon 21. Struktura neto rezultata (u hilj. KM)

Izvor: AFIP

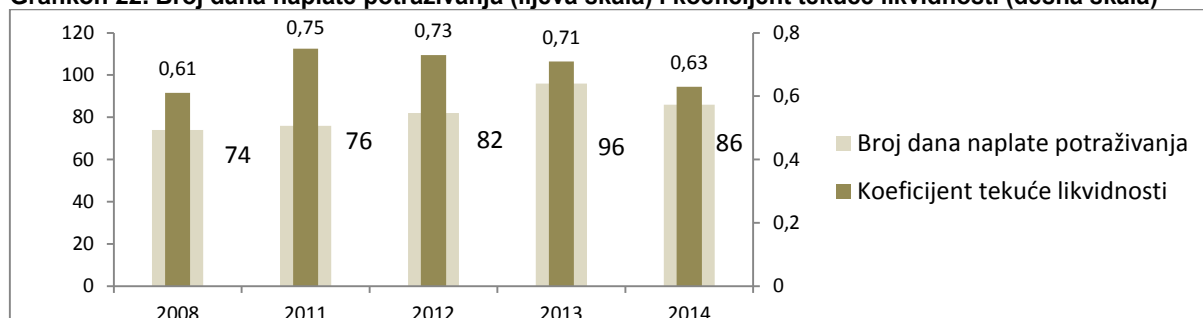
Analizirajući posljednje četiri godine, sektor rudarstva nije ostvarivao pozitivan rezultat. Neto čisti gubitak u 2014. godini povećan je za 57,1% u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 87,5 mil KM. Ukupan neto čisti gubitak, najvećim dijelom je posljedica povećanja neto gubitka od poslovnih aktivnosti, ali su na isti uticali i negativni rezultati od finansijskih aktivnosti, kao i po osnovu ostalih prihoda i rashoda.

U 2014. godini zabilježeni su prihodi od prodaje na stranom tržištu u procentu od 7,6% ukupnih prihoda od prodaje. U posljednje četiri godine, za koje su dostupni podaci o ovim prihodima, evidentan je pad njihovog udjela u ukupnim prihodima od prodaje. U odnosu na 2012. godinu, u 2013. godini je ostvareno za 22,5% manje prihoda od prodaje na stranom tržištu, što predstavlja značajno smanjenje aktivnosti na stranim tržištima.

Tokom posmatranog četvorogodišnjeg perioda, a čak i od 2008. godine, preduzeća u sektoru rudarstva susreću se sa problemom nelikvidnosti. Odnos tekuće imovine i kratkoročnih obaveze (koeficijent tekuće likvidnosti) je u 2014. iznosio 0,63, što je

veoma nisko i najniže u posljednje tri godine, dok je prosječan broj dana naplate potraživanja relativno visok, iako je smanjen za 10 dana u odnosu na prethodnu godinu.

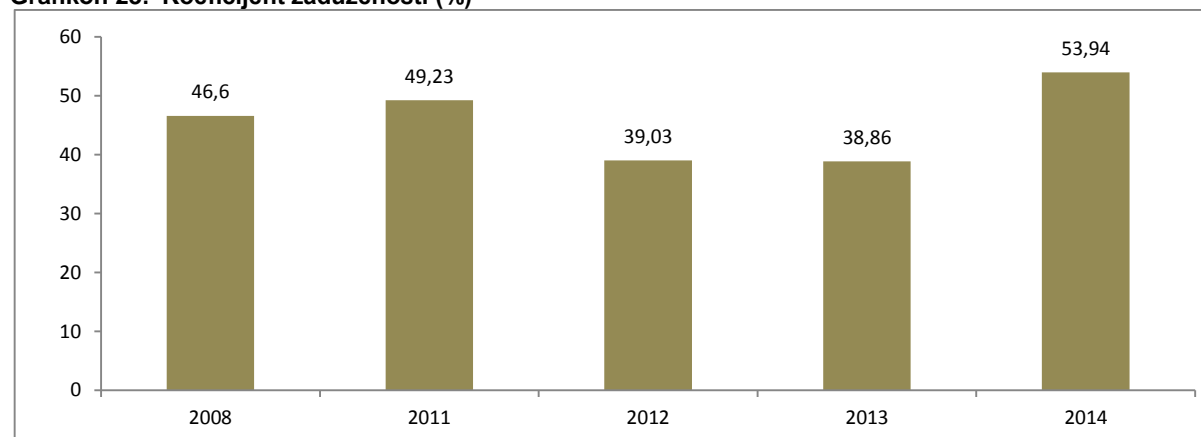
Grafikon 22. Broj dana naplate potraživanja (lijeva skala) i koeficijent tekuće likvidnosti (desna skala)

Izvor: AFIP

Preduzeća ovog sektora u 2014. godini imaju viši koeficijent zaduženosti u odnosu na prethodnu godinu (53,94%), i može se reći da nije na zadovoljavajućem nivou, što znači da je ovaj sektor prezadužen. Aktiva preduzeća sektora rudarstva se većim dijelom finansira kapitalom (oko 61,1%), dok se ostali dio aktive finansira obavezama. U strukturi obaveza preovladavaju kratkoročne obaveze sa udjelom od 81,5% u ukupnim obavezama, što se ocjenjuje nepovoljnim za preduzeća ovog sektora.

Grafikon 23. Koeficijent zaduženosti (%)

Izvor: AFIP; Obrada:FZZPR

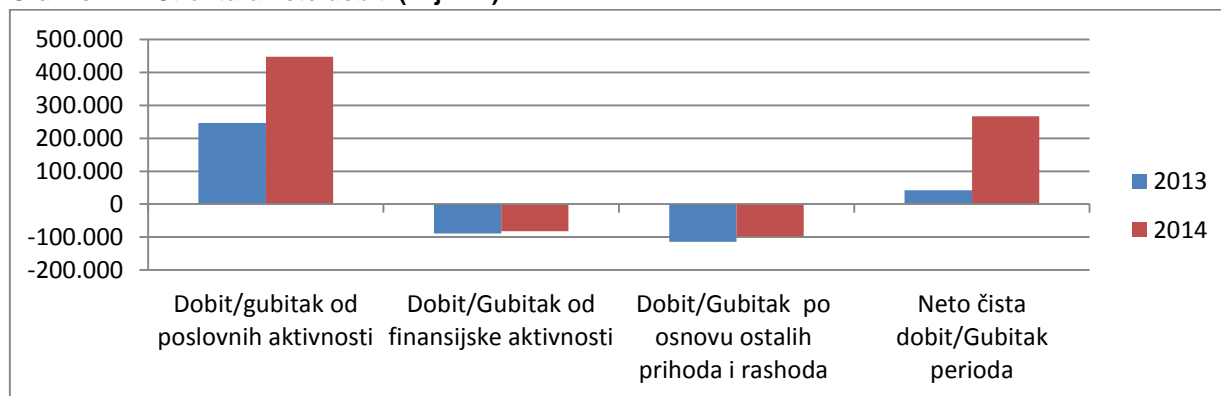
U strukturi aktive (sredstava) dominiraju stalna sredstva. U periodu od 2011. do 2014. godine udio stalnih sredstava u ukupnoj aktivi kretao se iznad 70%. U 2014. godini ovaj udio je iznosio 72,8% i na nešto višem je nivou u odnosu na prethodnu godinu. Stalna sredstva su pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja sa 79,23% u 2014. godini, što je niže nego u 2013. godini kada je pokrivenost dugoročnim izvorima bila 83,26%. Dobar dio stalne imovine finansira se iz kratkoročnih izvora, što je nepovoljno obzirom na to da je kraći rok dospjeća obaveza u odnosu na duže vrijeme potrebno za „unovčavanje“ stalne imovine, te može izazvati dodatne poteškoće u održavanju likvidnosti.

3.4. Prerađivačka industrija

U 2014. godini, AFIP-u je završne finansijske izvještaje predalo 3.862 preduzeća u oblasti prerađivačke industrije, što je za 11 više nego u 2013. godini. U izvještajnoj godini, u ovom sektoru bilo je zaposleno 84.102 lica, što je za 3,9% više nego prethodne godine. Posmatrajući period nakon 2008. godine, najveći broj zaposlenih je zabilježen u 2008. godini (86.606), a najmanji u 2011. godini (79.667). U periodu poslije 2011. godine, broj zaposlenih pokazuje trend rasta.

U posmatranom periodu 2011. - 2014. godine, sektor prerađivačke industrije je ostvario najveći pozitivan rezultat u 2014. godini kada je ostvarena neto čista dobit u iznosu od 266,9 miliona KM, ali još uvijek nije dostigla nivo prije krize iz 2008. godine, kada je neto čista dobit iznosila 302 miliona KM. Ipak, ostvareni rezultat je znatno bolji u odnosu na prethodnu godinu kada je ovaj sektor ostvario čistu neto dobit u iznosu od 42,6 mil KM.

Grafikon 24. Struktura neto dobiti (hilj. KM)

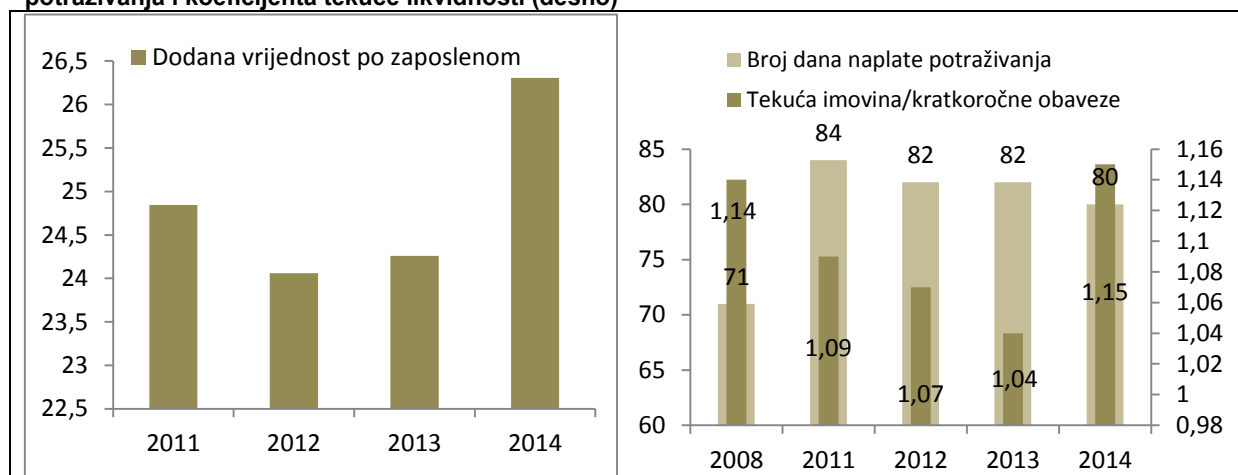
Izvor: AFIP

Povećanju neto čiste dobiti najviše je doprinjelo značajno povećanje dobiti od poslovne aktivnosti, koja je u 2014. godini iznosila 447,4 mil KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 81%. Takođe, smanjen je neto gubitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda za 14%, dok je neto gubitak po osnovu finansijske aktivnosti smanjen za 8% u odnosu na 2013. godinu.

U izvještajnoj godini zabilježeni su prihodi od prodaje na stranom tržištu u procentu od 40,9% ukupnih prihoda od prodaje ovog sektora i ovaj udio je nešto viši u odnosu na 2013. godinu kada je iznosio 40,8%. Analizirajući indikatore u posljednje tri godine, možemo zaključiti da je udio prihoda od prodaje na stranom tržištu stabilan, kao i to da je ovaj sektor izvozno usmjeren, jer skoro polovinu svojih proizvoda plasira na ino tržište. Ako posmatramo privredu FBiH u cjelini, prerađivačka industrija ima učešće prihoda od prodaje na stranom tržištu od preko 62,29% ukupnih prihoda od prodaje na stranom tržištu koje ostvaruju preduzeća u FBiH.

Produktivnost, mjerena kao dodana vrijednost po zaposlenom, se u 2014. godini povećala za 8,4% u odnosu na prethodnu godinu. Troškovi rada po zaposlenom su veći za 1,01% i njihovo povećanja ne prati povećanje produktivnosti. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti iznosi 59% i manji je u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 64%.

Grafikon 25. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom lijevo (u hilj. KM), broja dana naplate potraživanja i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno)

Izvor: AFIP; Obrada:FZZPR

Međutim, koeficijent tekuće likvidnosti tokom niza godina ima vrijednost nešto malo veću od 1, što je značajno ispod iskustvene granične vrijednosti od 2, za koju se može sasvim pouzdano reći da preduzeća posluju likvidno. To znači da veliki broj preduzeća ima problema sa održavanjem likvidnosti. Ipak, u 2014. godini koeficijent tekuće likvidnosti je zabilježio porast u odnosu na prethodnu godinu (1,04) i iznosi 1,15.

Analizirana struktura tekuće imovine nam pokazuje da zalihe čine oko 40% (uglavnom su to zalihe sirovina i materijala za koje je potrebno dosta vremena za unovčavanje), dok oko 57% tekuće imovine čini gotovina, kratkoročna potraživanja i plasmani. Ovi udjeli u odnosu na prethodnu godinu se nisu značajnije mijenjali. Visok udio zaliha u tekućoj imovini negativno utiče na likvidnost preduzeća. Potrebno je optimizirati nivoe zaliha kako preduzeća ne bi došla u teškoće sa izmirivanjem dospjelih obaveza.

Od 2011. godine broj dana naplate potraživanja bilježi pozitivan trend opadanja, što ukazuje na pozitivan doprinos poboljšanju likvidnosti preduzeća. U izvještajnoj godini prosječan broj dana naplate potraživanja u ovom sektoru iznosi 80.

Imovina preduzeća sektora prerađivačke industrije se većim dijelom finansira kapitalom (oko 51,7%). Koeficijent zaduženosti u 2014. godini iznosi 48,38%, što znači da preduzeća u ovom sektoru u prosjeku nisu prezadužena. U periodu poslije 2011. godine, zabilježen je rastući trend koeficijenta zaduženosti i isti se približava graničnoj vrijednosti od 50%. U strukturi obaveza prevladavaju kratkoročne obaveze sa udjelom u ukupnim obavezama od 70,5% što je veoma nepovoljan pokazatelj.

Grafikon 26. Kretanje koeficijenta zaduženosti

Izvor: AFIP;

U strukturi aktive (sredstava) udio stalnih sredstva u periodu od 2008. do 2014. godine kreće se između 55% i 65%. U 2014. godini ovaj udio je iznosio 59,0% i viši je u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 55,04%. Udio postrojenja i opreme (za preradu i manipulaciju) u stalnim sredstvima u izvještajnoj godini iznosio je 29,2% i neznatno je viši u odnosu na 2013. godinu kada je iznosio 29,1%. Ovi pokazatelji ukazuju na blagi rast investicijskih aktivnosti u nova stalna sredstva.

Stalna sredstva su u cijelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja (koeficijent 111,4%), što je pozitivno, jer se i manji dio kratkoročne imovine finansira iz dugoročnih izvora.

3.5. Snabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom

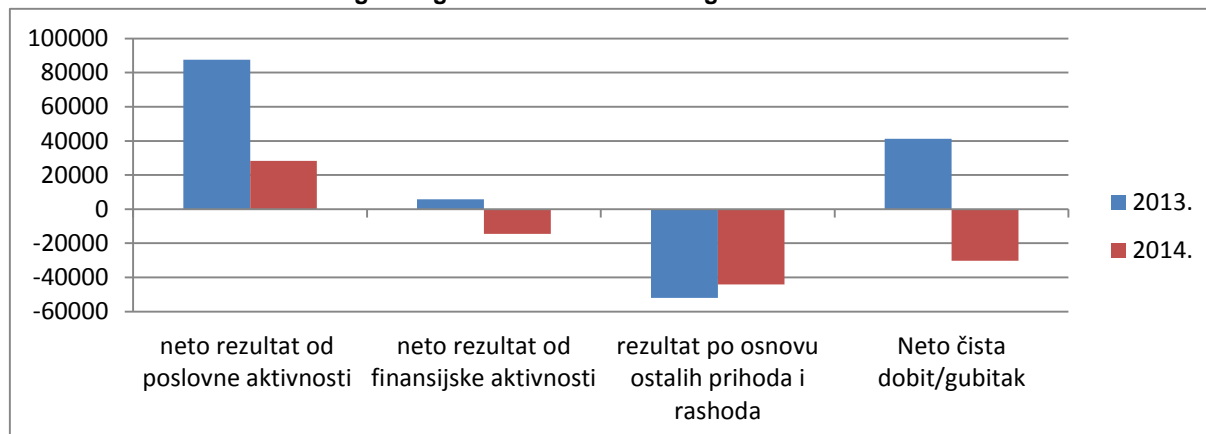
Prema podacima AFIP-a, u 2014. godini, u području snabdijevanja električnom energijom, gasom i vodom, registrovano je 279 preduzeća, što je za 4 više u odnosu na prethodnu godinu. Od 2008. godine, broj preduzeća ovog sektora se kontinuirano povećava. U izvještajnoj godini bilo je zaposleno 12.900 osoba, što je više za 1,3% u odnosu na 2013. godinu. Time je prekinut negativan trend pada broja zaposlenih nakon 2011. godine.

U periodu 2011. - 2014. godine ovaj sektor je ostvario pozitivan neto rezultat jedino u 2013. godini. U 2014. godini ostvaren je čisti neto gubitak u iznosu od 30,2 mil KM. Negativnom neto rezultatu sektora u najvećoj mjeri je doprinijelo značajno smanjenje dobiti od poslovnih aktivnosti. Ostvareni prihodi od prodaje su za 2,7%, odnosno za 55,5 mil KM niži od ostvarenja iz 2013. godine, dok su se, sa druge strane, ukupni poslovni rashodi povećali za 0,24%. Pad prihoda je, uglavnom odraz smanjene prodaje na stranom tržištu, gdje je u izvještajnoj godini realizovano 174,1 mil KM, što je u odnosu na prethodnu godinu niže za 90 mil KM ili 34,1%. Udio prihoda od prodaje na

stranom tržištu u ukupnim prihodima od prodaje je opao sa 12,85% u 2013. godini na 8,71% u 2014. godini.

Pored smanjenja dobiti od poslovne aktivnosti, negativnom neto rezultatu su doprinijeli neto gubitak od finansijske aktivnosti i neto gubitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda. Zabilježeno je povećanje rashoda po osnovu kamata i po osnovu negativnih kursnih razlika za 86,8%, dok su ukupni ostvareni finansijski prihodi niži za 38% u odnosu na 2013. godinu.

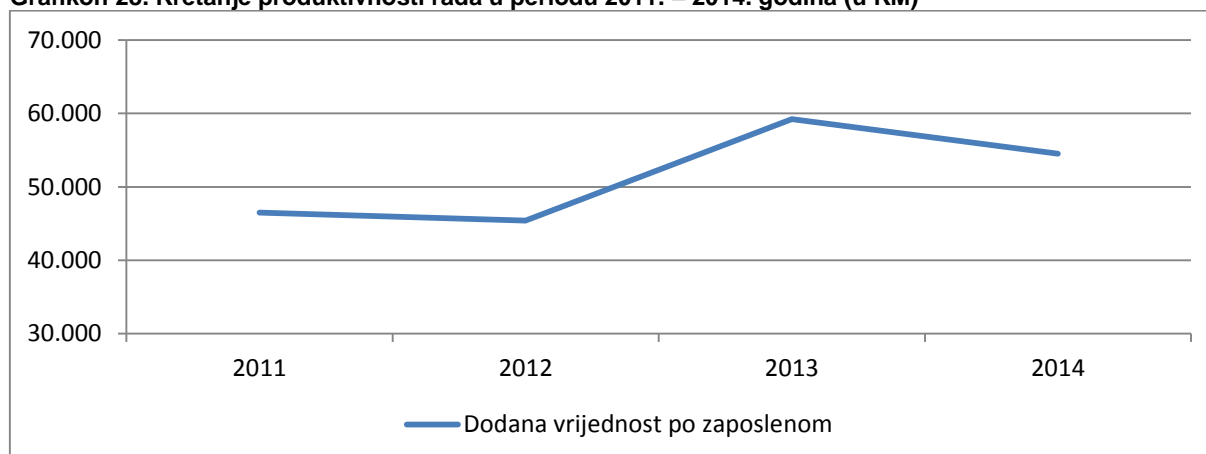
Grafik 27. Struktura ostvarenog neto gubitka za 2013. i 2014. godinu

Izvor: AFIP, Obrada: FZZPR

Produktivnost rada, mjerena kao dodana vrijednost po zaposlenom, je u 2014. godini iznosila 54.500 KM, što je za 8% niže u odnosu na prethodnu godinu. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti iznosi 48%, što je više u odnosu na prethodnu godinu za 4 p.p.

Grafikon 28. Kretanje produktivnosti rada u periodu 2011. – 2014. godina (u KM)

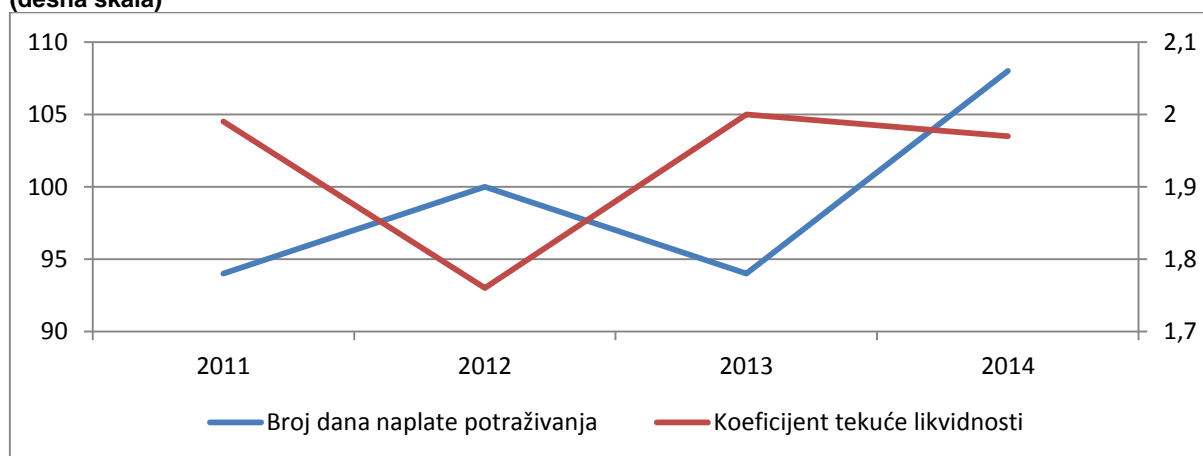
Izvor: AFIP

Koeficijent tekuće likvidnosti, mjerjen odnosom tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, pokazuje vrijednosti na osnovu kojih se vidi da preduzeća ovog sektora, uglavnom nemaju problema sa održavanjem likvidnosti. U 2014. godini koeficijent likvidnosti je

iznosio 1,97, što je neznatno niže u odnosu na prethodnu godinu. Međutim, koeficijent obrta tekuće imovine u 2014. godini iznosi 2,01 i nešto je niži u odnosu na 2013. godinu, što znači da se povećava prosječno vrijeme obrta tekuće imovine, što se, uz značajno povećan broj dana naplate potraživanja, može negativno odraziti na ukupnu likvidnost.

Sa druge strane, u strukturi tekućih sredstava, udio gotovine, potraživanja i kratkoročnih plasmana se povećao sa 83,4% u 2013. godini na 85,8% u izvještajnoj godini, što je još jedan pokazatelj da preduzeća u ovom sektoru ne bi trebala imati značajnijih problema u izmirivanju svojih dospjelih obaveza.

Grafikon 29. Kretanje koeficijenta tekuće likvidnosti (desna skala) i broja dana naplate potraživanja (desna skala)

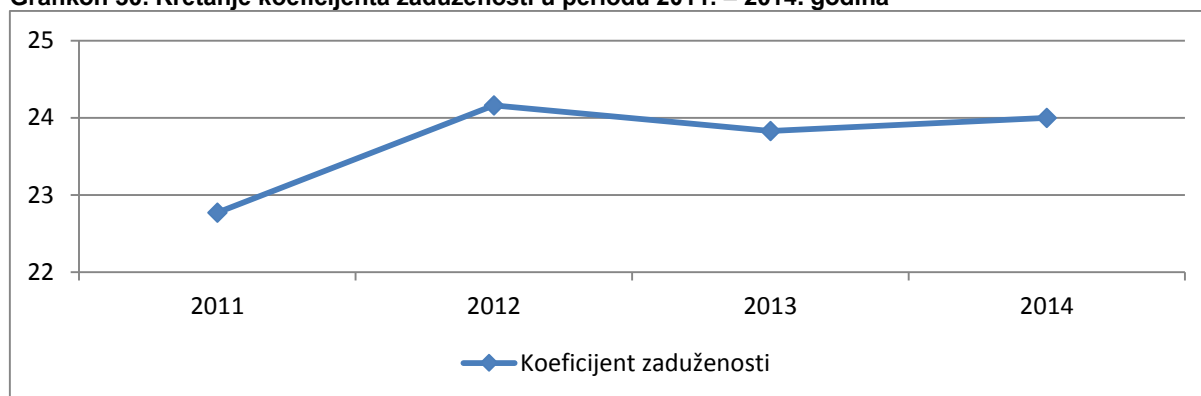

Izvor: AFIP

Koeficijent zaduženosti u posljednje četiri godine nije se bitnije mijenjao i na zadovoljavajućem je nivou. U 2014. godini koeficijent zaduženosti je iznosio 24%. To praktično znači da preduzeća u ovom sektoru nemaju problema sa prezaduženošću, te da se poslovna imovina većim dijelom finansira kapitalom (76%).

U strukturi obaveza u izvještajnoj godini, kratkoročne obaveze učestvuju sa 36,6%, a dugoročne sa 63,4%. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim obavezama se povećao u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 34,5%.

Grafikon 30. Kretanje koeficijenta zaduženosti u periodu 2011. – 2014. godina

Izvor: AFIP

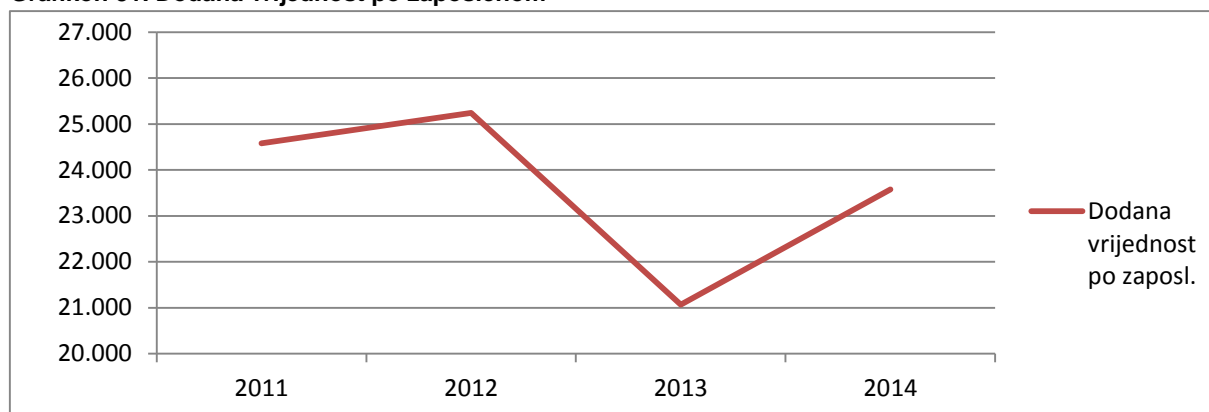
U strukturi sredstava dominiraju stalna sredstva. U 2014. godini učešće stalnih sredstava u ukupnoj imovini bilježi najniži nivo u posljednje četiri godine i iznosi 82,16%, što je niže u odnosu na prethodnu godinu za nešto više od 1 p.p. Udio postrojenja i opreme u stalnim sredstvima u izvještajnoj godini iznosi 22,6% i neznatno se smanjio u odnosu na 2013. godinu (23,7%). Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava (dugoročni izvori sredstava / stalna sredstva) u 2014. godini iznosi 110,7%, više nego prethodne godine. Ovo je pozitivan pokazatelj za preduzeća ovog sektora, budući da se i jedan dio obrtnih sredstava finansira dugoročnim obavezama.

3.6. Građevinarstvo

Prema podacima AFIP-a, u 2014. godini, u sektoru građevinarstva registrovano je 1.363 preduzeća što je za 23, odnosno 1,7% manje u odnosu na prethodnu godinu. U izvještajnoj godini u ovoj oblasti bilo je zaposleno 19.078 lica, što je za 5,9% više nego prethodne godine. U 2008. godini u oblasti građevinarstva bilo je 28.511 zaposlenih lica, a u periodu 2009.- 2014. godina broj zaposlenih opadao je po prosječnoj stopi od 6,5%.

Produktivnost, mjerena kao dodana vrijednost po zaposlenom, je u periodu 2011. - 2014. godine bila na najnižem nivou u 2013. godini. Zabilježeno je poboljšanje produktivnosti u 2014. godini za 12%. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti se smanjio u odnosu na 2013. godinu (49%) i iznosi 42%.

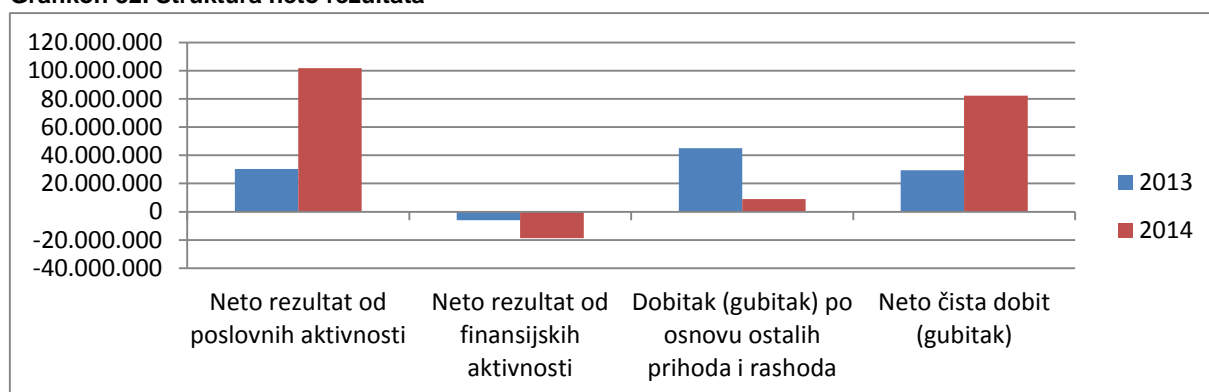
Grafikon 31. Dodana vrijednost po zaposlenom

Izvor: AFIP

Posmatrajući posljednjih šest godina, neto čista dobit ovog sektora je jako oscilirala. U 2014. godini neto čista dobit se povećala za čak 180% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 32. Struktura neto rezultata

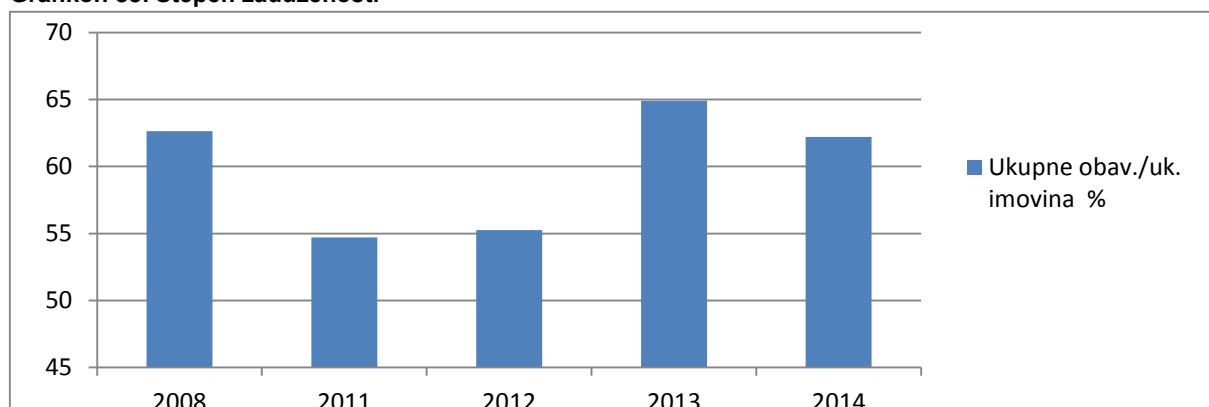
Izvor: AFIP

Zabilježeni rast neto čiste dobiti u 2014. godini posljedica je značajnijeg rasta neto dobiti od poslovnih aktivnosti (u odnosu na prethodnu godinu povećan za 3,4 puta). Prihodi od prodaje učinaka u odnosu na 2013. godinu su se povećali za 246 mil KM, odnosno 18,7%, dok su se prihodi od prodaje robe povećali za 6 mil KM, odnosno 3%. S druge strane, poslovni rashodi su se povećali za 11,5%, što nominalno iznosi 177 mil KM.

Izvozna usmjerenost preduzeća u oblasti građevinarstva, posmatrana kroz učešće prihoda od prodaje na stranom tržištu u ukupnim prihodima od prodaje, je znatno poboljšana u odnosu na prethodnu godinu. Naime u 2014. godini, prihodi od prodaje na stranom tržištu iznosili su 9,43% ukupnih prihoda od prodaje, što je više u odnosu na 2013. godinu za 5,25 p.p. Dakle, poslovne aktivnosti na ino tržištu su znatno uvećane.

Strukturu izvora finansiranja u izvještajnoj godini čini kapital sa 38% i obaveze sa 62%, što znači da se imovina preduzeća većim dijelom finansira iz obaveza. U strukturi obaveza dominiraju kratkoročne obaveze sa 77%, što je više u odnosu na prethodnu godinu kada je udio kratkoročnih obaveza iznosio 75%. Ovaj podatak se može ocjeniti kao nepovoljan, obzirom da je za preduzeća bolje ukoliko svoju imovinu u što većoj mjeri finansiraju iz dugoročnih izvora. Odnos ukupnih obaveza i ukupne imovine, kojim se mjeri stepen zaduženosti, u 2014. godini iznosi 62,22%, i niži je u odnosu na prethodnu godinu, ali je još uvijek iznad iskustvenog standarda od 50%, što pokazuje da se preduzeća ovog sektora susreću sa problemom prezaduženosti.

Grafikon 33. Stepen zaduženosti

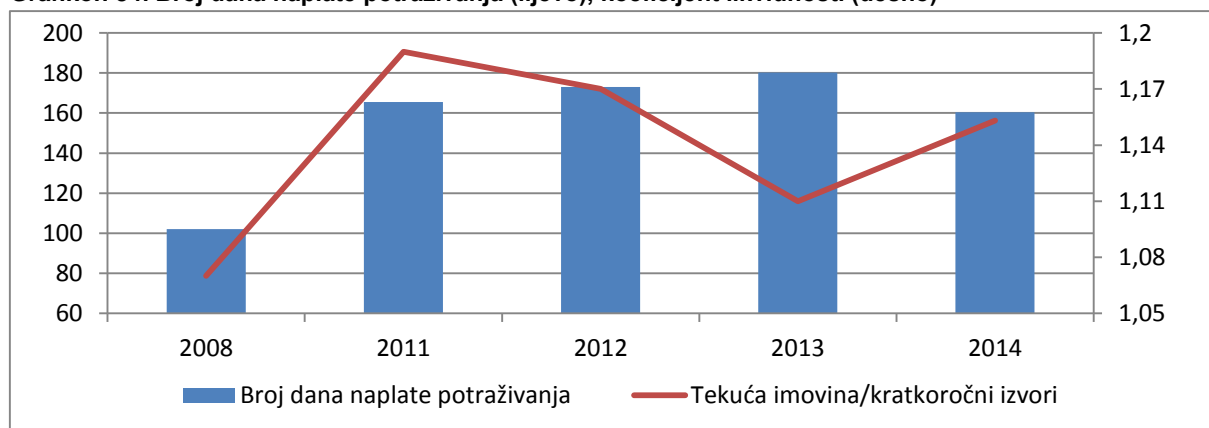

Izvor: AFIP

Koeficijent likvidnosti, mjerjen odnosom tekućih sredstava i kratkoročnih obaveza, u 2014. godini iznosi 1,15, i nešto je viši u odnosu na prethodnu godinu, kada je iznosio 1,10. Ove vrijednosti su daleko ispod iskustvenog praga od 2, što znači da likvidnost preduzeća ovog sektora nije na zadovoljavajućem nivou.

Uvidom u strukturu tekuće imovine, vidimo da se iznos gotovine, kratkoročnih potraživanja i plasmana povećao u odnosu na prethodnu godinu za 3,8 p.p. i iznosi 74,7%, dok se iznos teže utrživih stavki (zaliha) smanjio, tako da je udio gotovine, potraživanja i plasmana veći. Ako se uzme u obzir i povoljan efekat smanjenja broja dana naplate potraživanja u 2014. godini, slijedi zaključak da je likvidnost preduzeća ovog sektora poboljšana, ali ni izbliza nije na zadovoljavajućem nivou.

Grafikon 34. Broj dana naplate potraživanja (lijevo), koeficijent likvidnosti (desno)

Izvor: AFIP

U strukturi aktive (sredstava) u 2014. godini, stalna sredstva učestvuju sa 43,18%, što je neznatno niže u odnosu na prethodnu godinu (43,73%). Udio postrojenja i opreme, kao operativnim sredstvima rada, u stalnim sredstvima iznosi 21%, za 2 p.p. manje u odnosu na prethodnu godinu. To je značajan udio ove vrste stalnih sredstava i karakterističan je za sektor građevinarstva i potrebno je da ostane stabilan, kako bi se održala ili poboljšala proizvodna aktivnost.

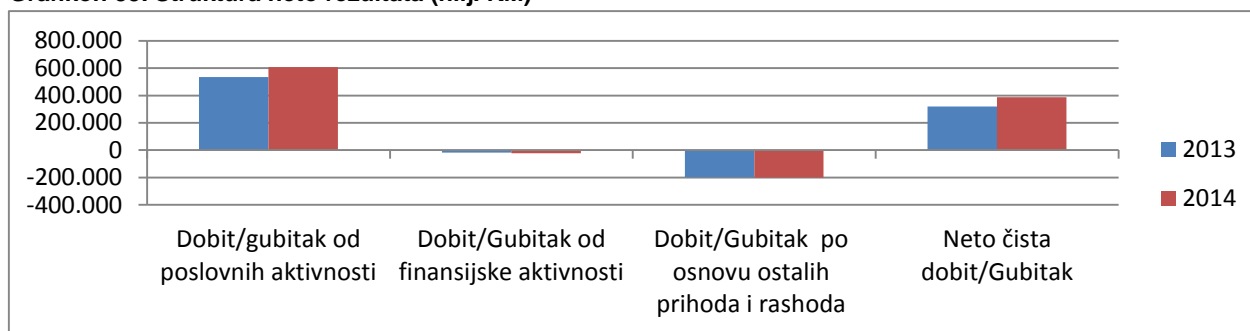
Stalna sredstva su u cjelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja, u procentu od 120% u 2014. godini, što znači da se i 1/5 tekućih sredstava finansira iz dugoročnih izvora, što je veoma dobar pokazatelj.

3.7. Trgovina

U 2014. godini, u oblasti trgovine, završne finansijske izvještaje je predalo 7.574 privrednih subjekata, što je za 93 manje u odnosu na prethodnu godinu. U izvještajnoj godini bilo je zaposleno 67.946 lica, što je za 3,7% manje nego prethodne godine. Gledajući od 2008. godine broj zaposlenih u 2014. godini je na najnižem nivou, a u 2012. godini na najvišem (70.897).

U periodu 2011. - 2014. godine, sektor trgovine je ostvarivao pozitivan finansijski rezultat. 2014. godine je ostvarena najveća neto čista dobit u posmatranom periodu u iznosu od 387.5 mil. KM, što je za 21,4% više u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 35. Struktura neto rezultata (hilj. KM)

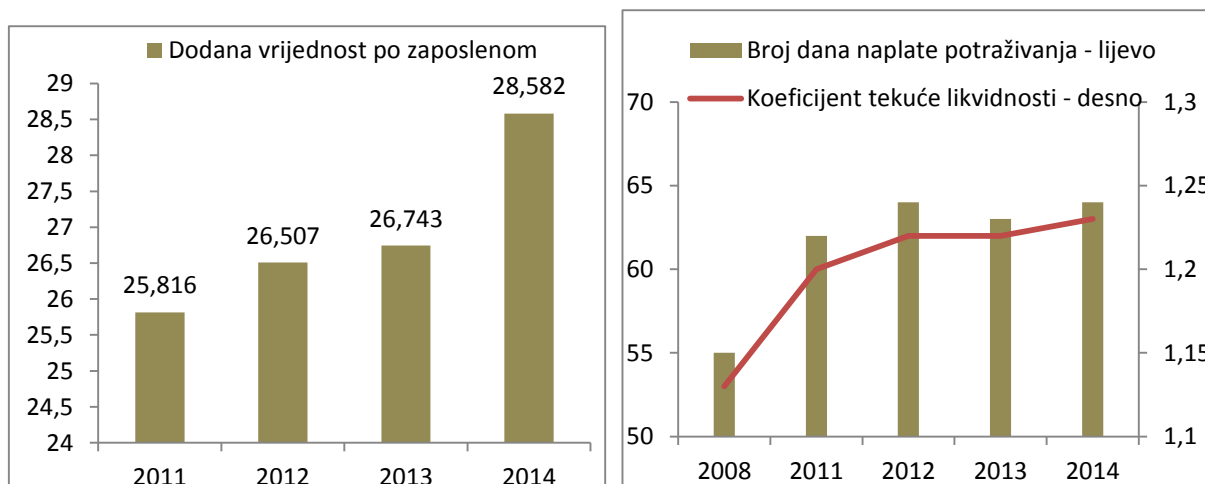
Izvor: AFIP

Povećanju neto čiste dobiti isključivo je doprinjelo povećanje dobiti po osnovu poslovnih aktivnosti za 13,9%, dok je neto gubitak po osnovu finansijske aktivnosti i po osnovu ostalih prihoda i rashoda ostao nepromjenjen. Prihodi od prodaje su se povećali za 1,8% u odnosu na prethodnu godinu, dok su poslovni rashodi povećani za 1,4%.

U 2014. godini evidentirani su prihodi od prodaje na stranom tržištu sa udjelom od 3,2% ukupnih prihoda od prodaje ovog sektora i nešto su viši u odnosu na 2013. godinu kada je ovaj pokazatelj iznosio 2,73%. Za sektor trgovine ovaj udio je veoma mali, što nam ukazuje na vrlo slabu poslovnu aktivnost na stranim tržištima. Međutim, udio prihoda od prodaje na stranom tržištu ovog sektora u ukupnim prihodima od prodaje na stranom tržištu FBiH je značajan i iznosi 9,9%, što ovaj sektor po izveznoj usmjerenosti pozicionira odmah iza prerađivačke industrije i sektora poslovanja nekretninama.

Produktivnost, mjerena kao dodana vrijednost po zaposlenom, se u 2014. godini poboljšala za 6,9% u odnosu na prethodnu godinu. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti se povećao u odnosu na 2013. godinu za 2 p.p. i iznosi 43%.

Grafikon 36. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom lijevo (u hilj. KM), broja dana naplate potraživanja i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno)

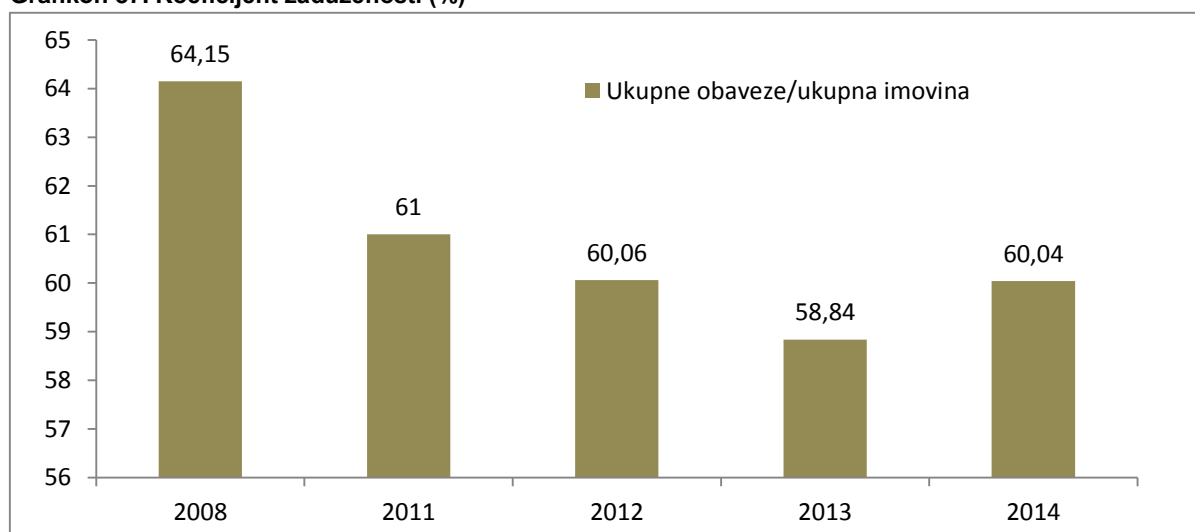

Izvor: AFIP;

Koeficijent tekuće likvidnosti u posljednje tri. godine se nije značajnije mijenjao, ali je ipak pokazivao niske vrijednosti. U 2014. godini ovaj koeficijent je iznosio 1,23 i neznatno je viši u odnosu na prethodnu godinu. Takođe, broj dana naplate potraživanja se u proteklom periodu nije značajnije mjenjao.

Koeficijent zaduženosti, kao omjer ukupnih obaveza i ukupne imovine, od 2008. godine pokazuje trend smanjenja, ali je još uvijek iznad iskustvene granice od 50%, što govori da se ovaj sektor bori sa problemom prezaduženosti. U 2014. godini koeficijent zaduženosti iznosio je 60,04%, što je više u odnosu na prethodnu godinu kada je ovaj koeficijent iznosio 58,84%.

Grafikon 37. Koeficijent zaduženosti (%)

Izvor: AFIP;

Aktiva preduzeća sektora trgovine se većim dijelom finansira obavezama (60,04% u izvještajnoj godini). U 2014. godini strukturu obaveza čine pretežno kratkoročne obaveze sa udjelom od 44,5%.

U strukturi aktive (sredstava) u izvještajnoj godini, stalna sredstva učestvuju sa 41,57%, što je najmanji udio u posmatranom periodu. U periodu od 2011. do 2014. godine udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi opada, što je posljedica povećanja obrtne imovine, odnosno zaliha robe koja je predmet poslovanja.

Stalna sredstva su u cijelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja, u procentu od 130,10%, što je više nego u 2013. godini kada je ovaj pokazatelj iznosio 125,88%. To znači da se gotovo 1/3 kratkoročnih sredstava finansira iz dugoročnih izvora što je veoma povoljno. Od 2008. godine pokrivenost stalnih sredstava dugoročnim sredstvima finansiranja se stalno povećavala, što je posljedica smanjenja udjela stalnih sredstava u ukupnoj imovini, kao i promjene strukture pasive, odnosno povećanja vrijednosti kapitala.

3.8. Ugostiteljstvo

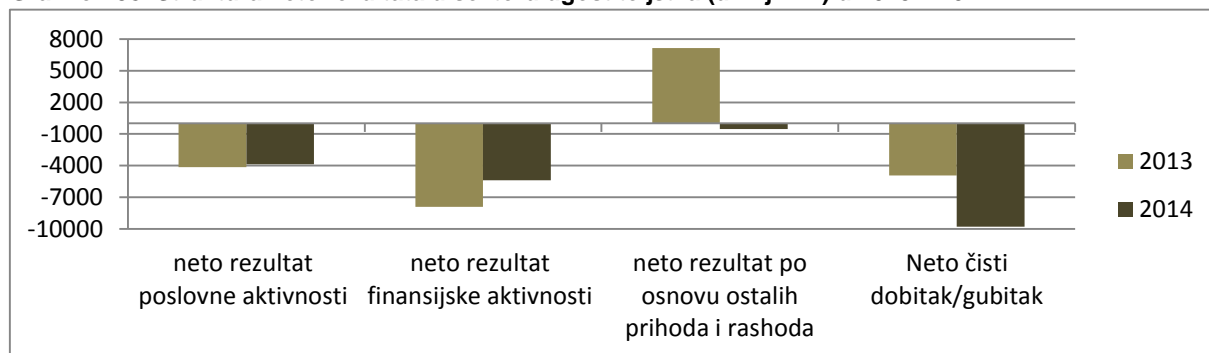
Prema podacima AFIP-a, broj pravnih lica u ugostiteljstvu u 2014. godini iznosio je 687 i viši je za 48 preduzeća ili 7,5% u odnosu na prethodnu godinu. U odnosu na 2008. godinu broj pravnih lica je porastao za 137. U 2014. godini, u ovom sektoru je bilo zaposleno 5.820 radnika, što je za 2,53% više nego prethodne godine. Posmatrajući period 2011.- 2014. godine, primjetan je stalan porast i broja preduzeća i broja zaposlenih. Međutim, analiza odgovarajućih indikatora će pokazati u kojoj mjeri uspješno posluju preduzeća u ovom području.

Posmatrajući posljednjih šest godina, sektor ugostiteljstva ostvaruje negativan rezultat. U 2014. godini ostvaren je neto čisti gubitak u iznosu od 9,8 miliona KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 99,1%.

Neto gubici po osnovu poslovne i finansijske aktivnosti su u 2014. godini smanjeni u odnosu na prethodnu godinu. Neto gubitak od poslovnih aktivnosti je niži za 6,3%, dok se gubitak od finansijske aktivnosti smanjio za 31,8%.

U izvještajnoj godini ostvareno je tek za 1,8% više prihoda od prodaje u odnosu na prethodnu godinu. Udio prihoda od prodaje na stranom tržištu u ukupnim приходima od prodaje ovog sektora iznosio je 2,17%, što je manje u odnosu na prethodnu godinu (4,25%).

Grafikon 38. Struktura neto rezultata u sektoru ugostiteljstva (u hilj. KM) u 2013. i 2014.

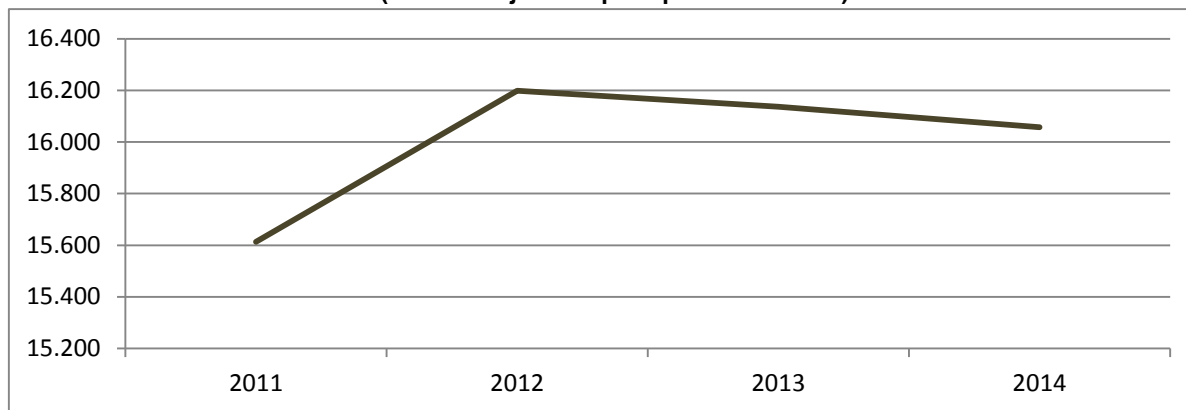

Izvor: AFIP

Ukupnom povećanju neto čistog gubitka naročito je doprinijelo veliko smanjenje neto dobiti po osnovu ostalih prihoda i rashoda. Neto rezultat po osnovu ostalih prihoda i rashoda je u odnosu na 2013. godinu smanjen za čak 7,6 mil KM, odnosno ostvaren je gubitak u iznosu od 0,5 miliona KM.

Produktivnost, mjerena kao dodana vrijednost po zaposlenom, se u 2014. godini neznatno pogoršala u odnosu na prethodnu godinu. Ipak, od 2012. godine produktivnost rada opada i nastavak negativnog trenda svakako može imati loše implikacije na cjelokupno poslovanje preduzeća u ovom području.

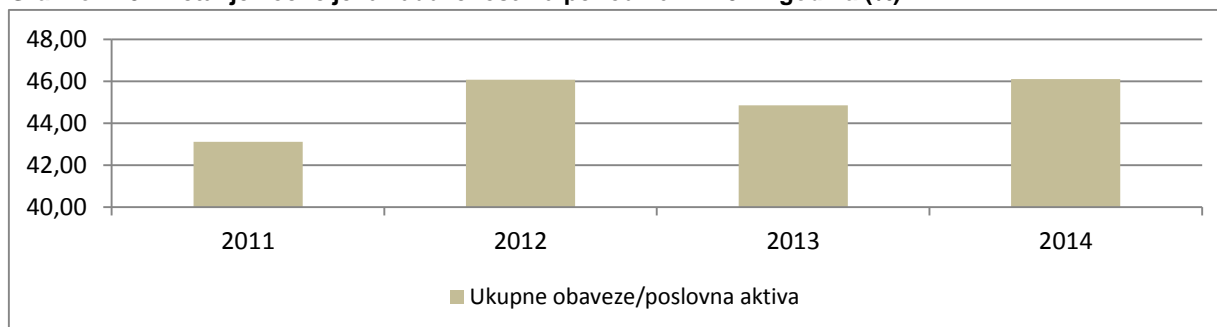
Grafikon 39. Produktivnost rada (dodana vrijednost po zaposlenom u KM)

Izvor: Afip, Obrada: FZZPR

Skoro polovina poslovne aktive preduzeća sektora ugostiteljstva se finansira obavezama. U 2013. godini 44,85% poslovne aktive je finansirano iz obaveza, a u 2014. godini 46,11%. Dakle, koeficijent zaduženosti je u 2014. godini blago porastao, ali je još uvijek na prihvatljivoj razini ispod 50%. U strukturi obaveza dugoročne obaveze učestvuju sa 49,6%, dok kratkoročne obaveze učestvuju sa 50,4%.

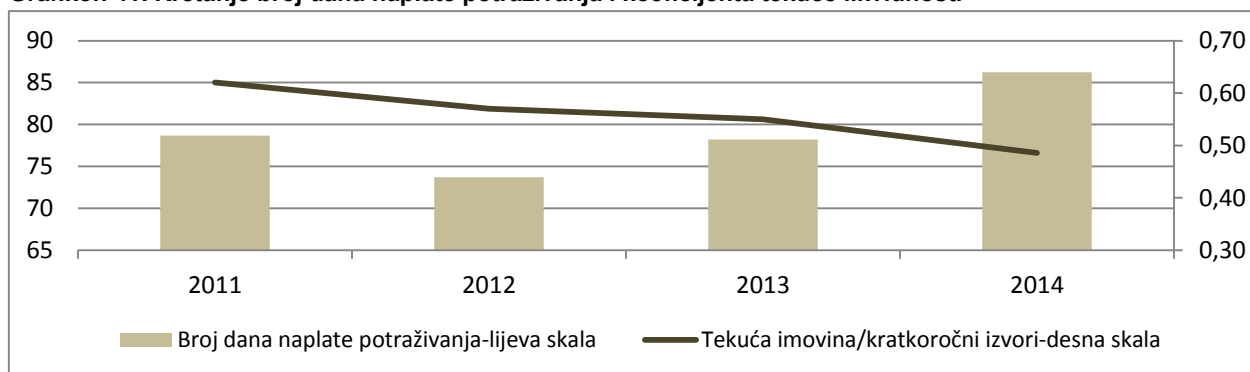
Grafikon 40. Kretanje koeficijena zaduženosti za period 2011.-2014. godina (%)

Izvor: Afip, Obrada: FZZPR

Ono što je zabrinjavajuće jesu podaci o koeficijentu tekuće likvidnosti. Mjeren odnosom tekuće imovine i kratkoročnih sredstava, koeficijent tekuće likvidnosti se u toku posmatranog perioda kretao daleko ispod definisane standardne vrijednosti od 2, što nam govori da su kratkoročne obaveze, u nominalnom iznosu, dosta veće od tekuće imovine, što definitivno ukazuje na probleme velikog broja preduzeća u održavanju sposobnosti generiranja novčanog toka potrebnog za izmirivanje dospjelih kratkoročnih obaveza. Tome ne ide u prilog ni rast broja dana naplate potraživanja, koji se od 2012. godine povećao sa 74 na 87 u 2014. godini.

Grafikon 41. Kretanje broj dana naplate potraživanja i koeficijenta tekuće likvidnosti

Izvor: AFIP

U strukturi poslovne aktive (sredstava) dominiraju stalna sredstva. Od 2008. do 2014. godine udio stalnih sredstava u poslovnoj aktivi kretao se iznad 80%, a u 2014. godini ovaj udio je iznosio 84,13%. Stalna sredstva nisu u cjelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja. U izvještajnoj godini dugoročnim izvorima je bilo pokriveno 91,66% stalnih sredstava, što je manje nego što je to bilo u 2013. godini (93,4%). To znači da se jedan dio dugoročne imovine, veći nego prethodne godine, finansira kratkoročnim izvorima finansiranja, što je svakako nepovoljno imajući u vidu kraće rokove dospijea obaveza od vremena potrebnog da se generira novčani tok od stalnih sredstava.

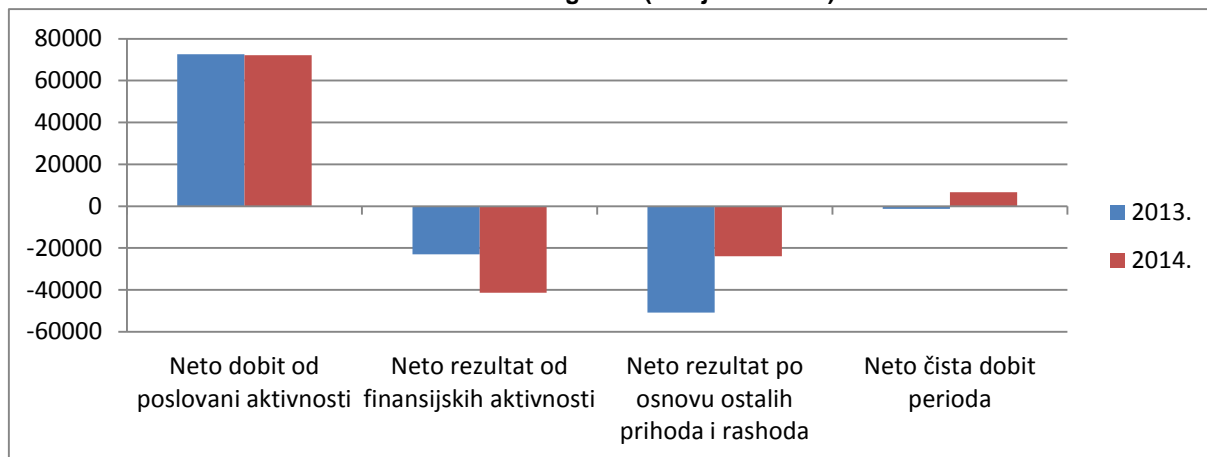
Sagledavajući naprijed izloženo, iako je registrovan rast broja preduzeća i broja zaposlenih, indikatori poslovne aktivnosti i finansijske stabilnosti ovog sektora su daleko od zadovoljavajućih vrijednosti, te pokazuju trendove opadanja. Može se zaključiti da su prisutni veliki finansijski problemi u preduzećima ovog sektora.

3.9. Prevoz, skladištenje i veze

Prema podacima AFIP-a, u 2014. godini, u ovom sektoru je registrovano 1.624 preduzeća, što je manje za 44 u odnosu na prethodnu godinu. Broj zaposlenih iznosio je 21.457, što je manje za 1.795 ili 7,7% u odnosu na 2013. godinu, i na najnižem je nivou od 2008. godine.

Prevoz, skladištenje i veze je područje koje je ostvarivalo značajan udio u ukupnoj neto čistoj dobiti privrede FBiH u periodu od 2008. do 2012. godine. Međutim, u 2013. godini smanjena poslovna aktivnost izrazito negativno se odrazila na finansijski rezultat, tako da je čak ostvaren i neto čisti gubitak u iznosu od 1,3 mil KM. U 2014. godini, ovo područje je ostvarilo neto čistu dobit u iznosu od 6,8 mil KM, što je za oko 17 puta manje u odnosu na 2012. godinu, a u odnosu na predrecesijsku 2008. godinu za čak 23 puta.

Grafikon 42. Struktura neto dobiti u 2013. i 2014. godini (u hiljadama KM)

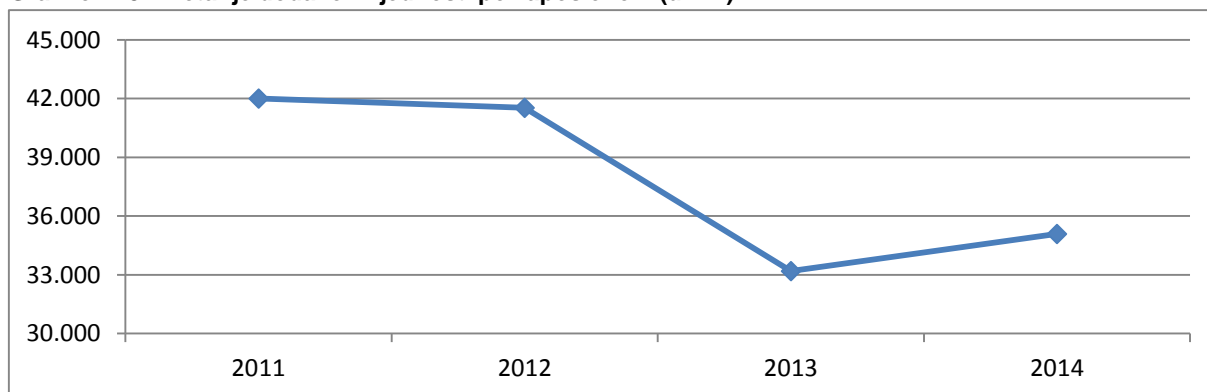
Izvor: AFIP; Obrada: FZZPR

Neto dobit od poslovne aktivnosti je u 2014. godini neznatno niža u odnosu na prethodnu godinu za 0,6%, i iznosi 72,1 mil KM. Prihodi od prodaje preduzeća koja su ostvarila neto dobit su niži za 5,4%, dok su se poslovni rashodi smanjili za 5,2% u odnosu na prethodnu godinu. Gubitak od finansijske aktivnosti se u 2014. povećao za 79,6%, što je posljedica smanjenja finansijskih prihoda, te povećanja rashoda po osnovu kamata. Gubitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda se smanjio u odnosu na 2013. godinu za 52,8%, te je to dobrim djelom razlog ostvarenja neto dobiti u 2014. godini.

U 2014. godini područje prevoza, skladištenja i veza je ostvarilo prihode od prodaje na stranom tržištu u iznosu od 416 mil KM, što je više za 11,4% u odnosu na prethodnu godinu. Udio ovih prihoda u ukupnim prihodima od prodaje se povećao za 3,25 p.p.

Produktivnost rada, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, se u 2014. godini povećala za 5,7% u odnosu na prethodnu godinu. Pri tome se udio troškova rada u dodanoj vrijednosti smanjio u odnosu na prethodnu godinu za 0,02 p.p.

Grafikon 43: Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (u KM)

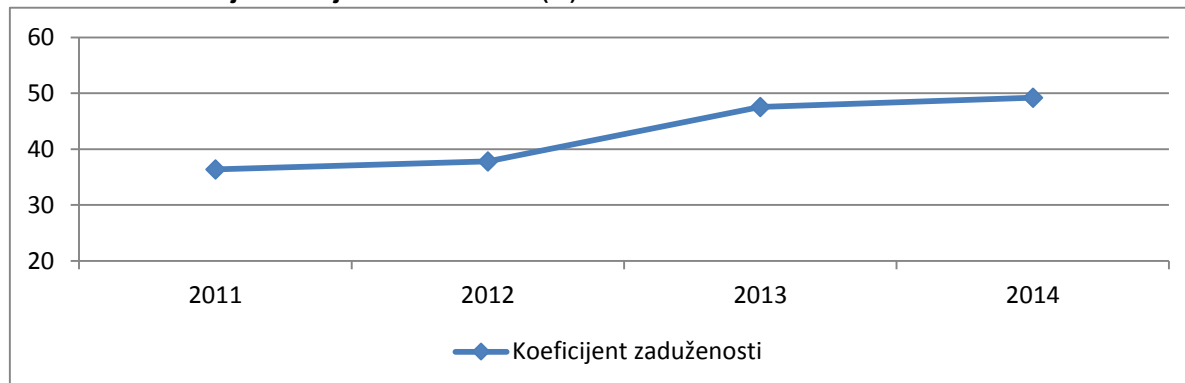

Izvor: AFIP

Primjetno je da koeficijent zaduženosti, mjerjen odnosom ukupnih obaveza i ukupne poslovne imovine, od 2008. godine ima negativan trend. U 2014. godini, ovaj

pokazatelj je na najvišem nivou u posmatranom periodu i iznosi 49,23%. Iako je još uvijek ispod iskustvene vrijednosti od 50%, ukoliko se nastavi negativan trend povećanja zaduženosti, preduzeća ovog sektora bi u budućem periodu mogla imati određene probleme u finansiranju svoje imovine.

Grafikon 44. Kretanje koeficijenta zaduženosti (%)

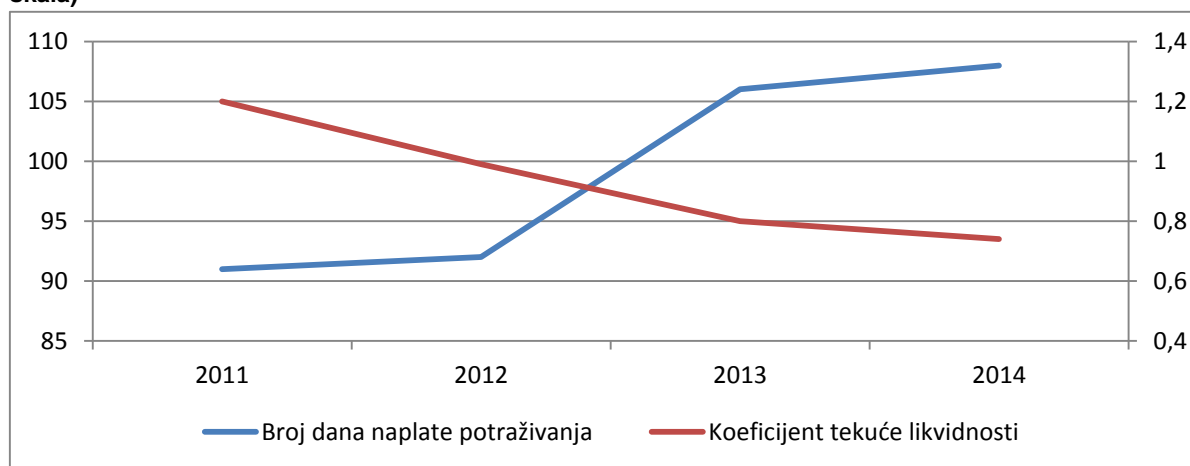

Izvor: AFIP

Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava (dugoročni izvori / stalna sredstva) se kretala iznad 100% u periodu od 2008. do 2011. godine, da bi u 2013. godini spala na 93,46%, a u 2014. godini na 92,0%. To znači da se u posljednje dvije godine dio stalnih sredstava finansirao iz kratkoročnih izvora, što može indicirati buduće finansijske probleme. Ukoliko se i u narednom periodu nastavi trend povećanja udjela stalne imovine koja se finansira kratkoročnim izvorima finansiranja, to može značiti da preduzeća ovog sektora mogu biti u ozbiljnim problemima pri generisanju prihoda dovoljnih za izmirivanje kratkoročnih obaveza.

Činjenica da se koeficijent tekuće likvidnosti iz godine u godinu smanjuje, a u posljednje dvije godine je značajno ispod koeficijenta 1, govori da se mnoga preduzeća ovog sektora susreću sa problemom održavanja likvidnosti. S druge strane, broj dana naplate potraživanja u periodu 2011. - 2014. godine pokazuje trend porasta, što se dodatno negativno odražava na ukupnu likvidnost.

Grafikon 45. Kretanje Koeficijenta tekuće likvidnosti (desna skala) i broja dana naplate potraživanja (lijeva skala)

Izvor: AFIP

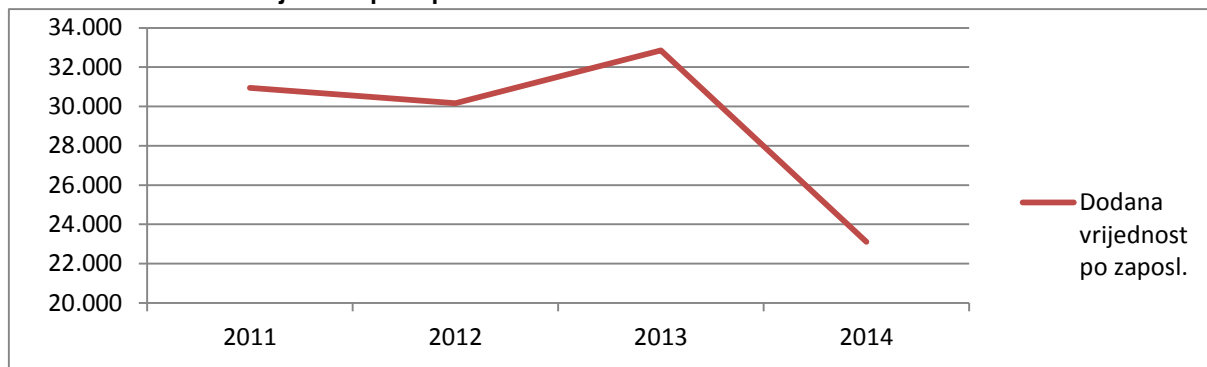
Ukoliko se negativni trendovi ovog sektora nastave, postoji realna opasnost da ovaj sektor zapadne u ozbiljne finansijske probleme, sa opasnošću od nastanka velikih gubitaka po privredu ovog sektora, sa negativnim uticajem na privredu cijele FBiH.

3.10. Finansijsko posredovanje

U ovom sektoru u 2014. godini, završne finansijske izvještaje predalo je 95 pravnih lica, što je za 7 manje u odnosu na prethodnu godinu. U izvještajnoj godini u ovoj oblasti bilo je zaposleno 589 lica, što je više za 7% u odnosu na prethodnu godinu, a za 35% manje u odnosu na 2008. godinu.

Produktivnost, mjerena kao dodana vrijednost po zaposlenom, u 2014. godini smanjena je za čak 30% u odnosu na prethodnu godinu. Ovako veliki pad produktivnosti ne može se pripisati porastu broja zaposlenih, već neefikasnosti rada, budući da su sa većim brojem zaposlenih u izvještajnoj godini ostvareni znatno niži prihodi od prodaje.

Grafikon 46. Dodana vrijednost po zaposlenom

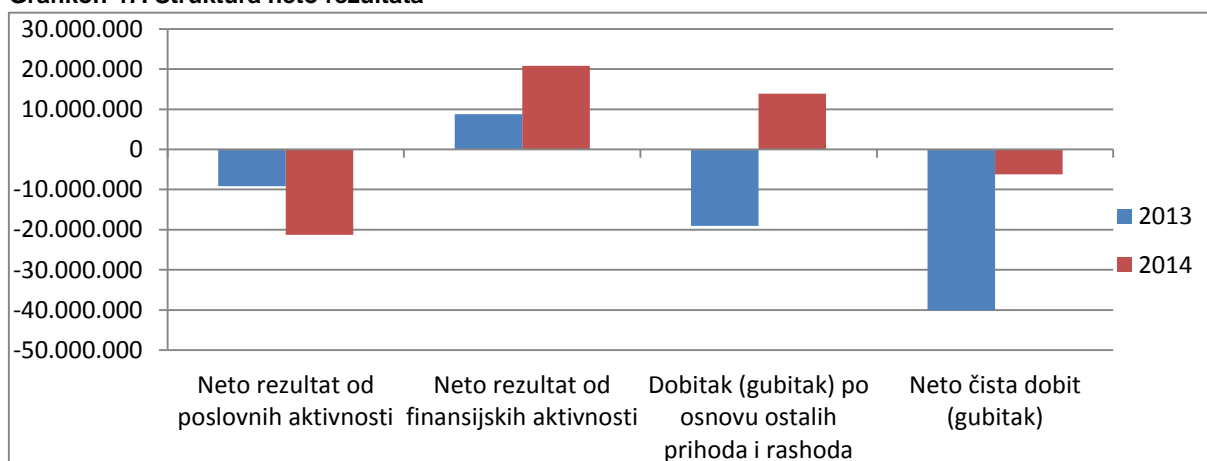

Izvor: AFIP

Posmatrajući posljednje četiri godine, u oblasti finansijskog posredovanja bilježi se uglavnom negativan neto rezultat. U 2014. godini neto čisti gubitak preduzeća ovog sektora iznosi 6 mil KM i smanjen je za skoro 34 mil KM u odnosu na 2013. godinu, kada je ostvaren najveći neto čisti gubitak u posljednje 4 godine.

U strukturi neto rezultata, gubitak po osnovu poslovnih aktivnosti u 2014. godini je više od 2 puta veći nego u prethodnoj godini. Razlog najvećim dijelom leži u neefikasnom i neproduktivnom radu, budući da su se prihodi od prodaje smanjili za drastičnih 38%, dok su rashodi smanjeni za samo 12%. Smanjenje sveobuhvatnog neto čistog gubitka, dakle, nije rezultat povećanja obima poslovanja, već je najvećim dijelom posljedica ostvarenja značajnije dobiti od finansijskih aktivnosti preduzeća, nastale usljed povećanja prihoda od kamata. U 2014. godini preduzeća ovog sektora su ostvarila neto dobit od finansijskih aktivnosti u iznosu od 20,8 mil KM, dok je u 2013. godini ovaj podatak iznosio 8,7 mil KM. Takođe je zabilježeno povećanje dobiti po osnovu ostalih prihoda i rashoda, prvenstveno zbog otpisa obaveza i prodaje stalnih sredstava.

Grafikon 47. Struktura neto rezultata

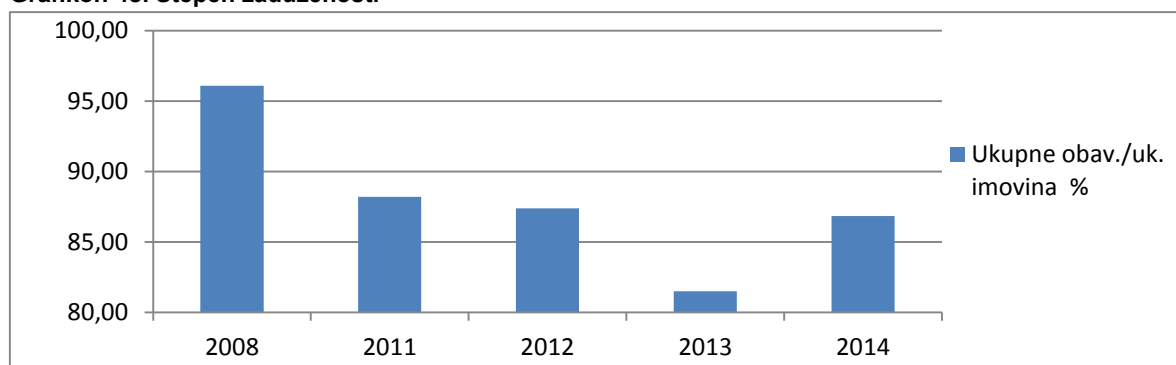
Izvor: AFIP

Smanjen obim poslovanja odrazio se i na prihode od izvoznih aktivnosti. U 2014. ostvareni su prihodi od prodaje na stranom tržištu u iznosu od 0,4 mil KM, što je manje

za 64%. Udio ovih prihoda u ukupnim prihodima od prodaje u 2014. godini iznosio je 1,12%, dok je u 2013. godini iznosio 1,95%. Ovako niski udjeli i jesu karakteristika ovog područja, budući da se aktivnosti finansijskog posredovanja uglavnom usmjeravaju na domaće tržište.

Aktiva preduzeća u oblasti finansijskog posredovanja se uglavnom finansira iz obaveza, dok se manji dio finansira kapitalom. U 2014. godini odnos ukupnih obaveza i ukupne imovine (koeficijent zaduženosti) iznosi 86,8%, te je značajno viši u odnosu na prethodnu godinu (81,5%), što je posljedica povećanja obaveza po osnovu dugoročnih kredita (za više od 30%), dok se nominalna vrijednost kapitala nije bitnije promjenila. To govori da se veliki broj preduzeća ovog sektora susreće sa problemom prezaduženosti, imajući u vidu iskustveni standard do 50%. U strukturi obaveza udio dugoročnih obaveza se povećao sa 75% u 2013. godini na 80% u 2014. godini, što bi bilo pozitivno u uslovima nižeg koeficijenta zaduženosti, što nije slučaj u ovom sektoru.

Grafikon 48. Stepen zaduženosti

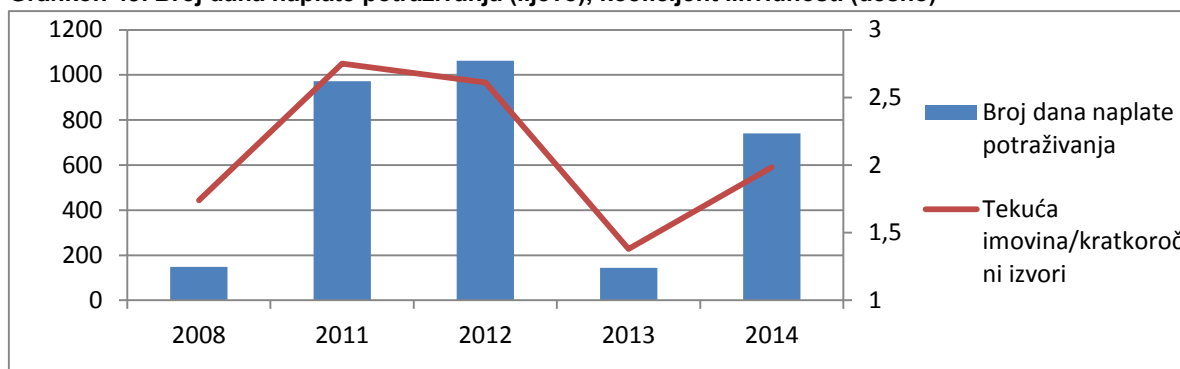

Izvor: AFIP

Koeficijent likvidnosti, mjereno odnosom tekućih sredstava i kratkoročnih obaveza, u 2014. godini pokazuje zadovoljavajuću vrijednost od 1,98, što je značajno više u odnosu na prethodnu godinu (1,38). Značajno povećanje koeficijenta likvidnosti posljedica je povećanja gotovine zbog novog zaduživanja i značajnog povećanja potraživanja u odnosu na prethodnu godinu (za 3,2 puta). Takođe, obzirom na relativno nizak udio kratkoročnih izvora može se očekivati pozitivan uticaj na održavanje tekuće likvidnosti u ovom sektoru.

S druge strane, broj dana potreban da se naplate potraživanja se povećao u 2014. godini, što može imati negativan efekat na likvidnost.

Grafikon 49. Broj dana naplate potraživanja (lijevo), koeficijent likvidnosti (desno)

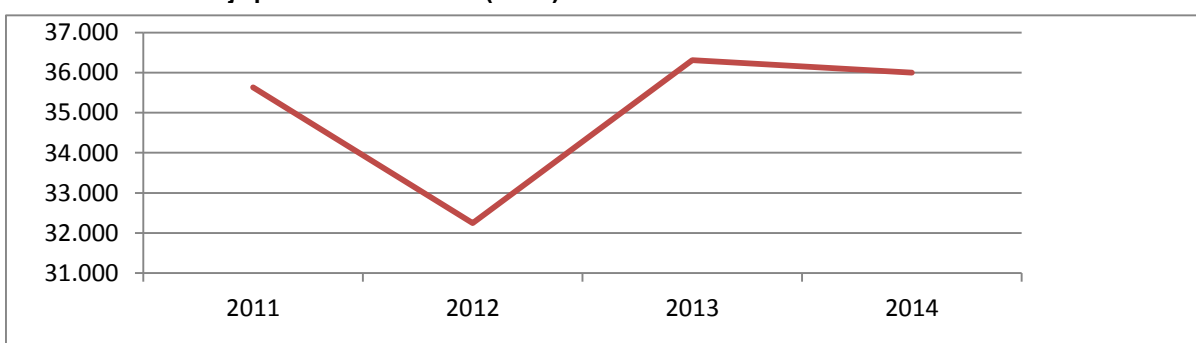
Izvor: AFIP

U strukturi poslovne aktive (sredstava) stalna sredstva iznose 66,62%, i u cijelosti su pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja, u procentu od 125%, dok je u 2013. godini pokrivenost iznosila čak 140%. Jedan veliki dio obrtnih sredstava se finansira dugoročnim izvorima finansiranja, što znači da preduzeća u prosjeku imaju visok prag sigurnosti u finansiranju svojih obaveza, što može apsorbovati povremene poteškoće u održavanju likvidnosti.

3.11. Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti

U oblasti poslovanja nekretninama, u 2014. godini završne finansijske izvještaje predalo je 3.291 preduzeće, što je za 4,4% više u odnosu na 2013. godinu. Istovremeno, u ovoj oblasti je zaposleno 20.710 lica, što je za 5% više nego prethodne godine.

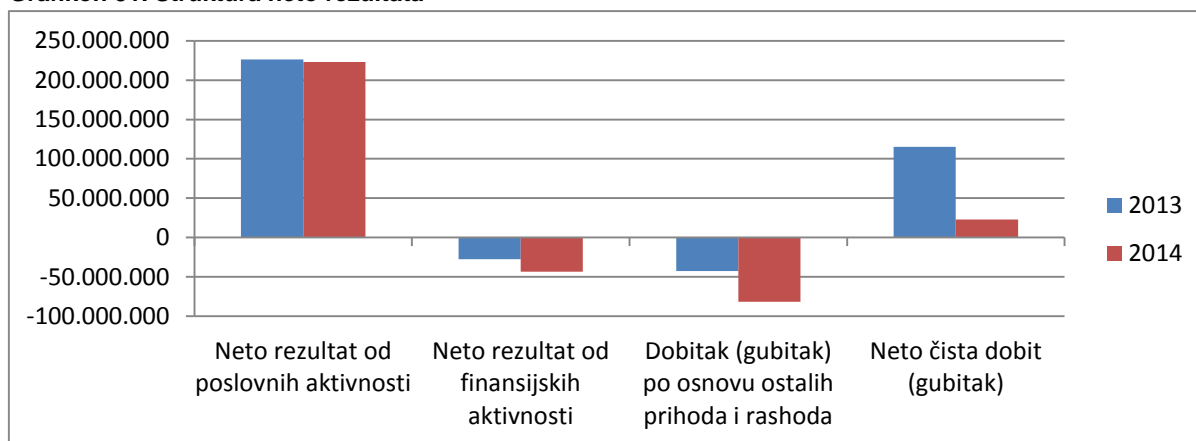
Grafikon 50. Kretanje produktivnosti rada (u KM)

Izvor: AFIP

Produktivnost, mjerena dodanom vrijednosti po zaposlenom, u 2014. godini opala je za 0,8% u odnosu na prethodnu godinu. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti se nije mijenjao i iznosi 38%.

Grafikon 51. Struktura neto rezultata

Izvor: AFIP

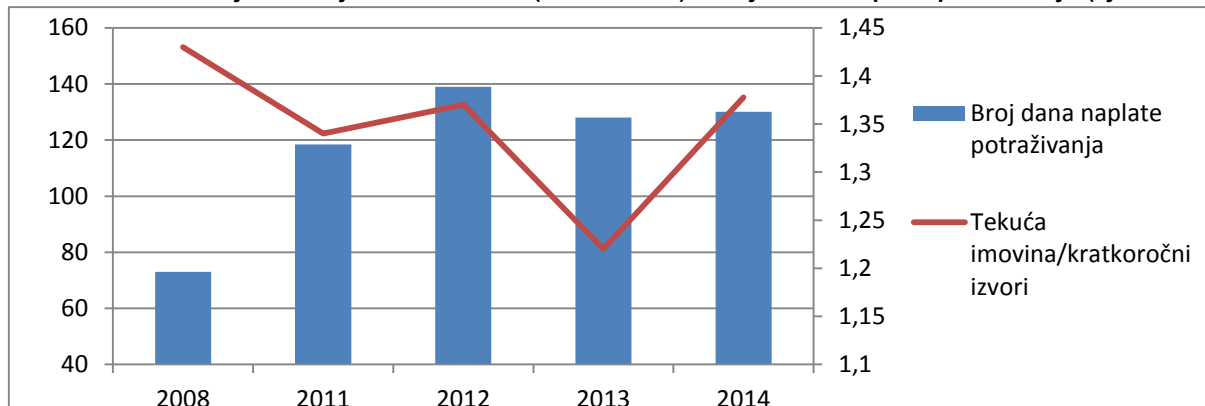
U periodu 2011. – 2014. godine, djelatnost poslovanja nekretninama je u svakoj godini ostvarivala neto čistu dobit. U 2014. godini neto čista dobit se smanjila u odnosu na prethodnu godinu za čak 92 mil KM, odnosno za 80%, i najniža je u posljednje četiri godine. U strukturi neto dobiti vidljiv je veći gubitak od finansijskih aktivnosti, prvenstveno kao posljedica povećanja rashoda za kamate na kredite. Takođe, zabilježen je skoro dvostruko veći gubitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda u odnosu na prethodnu godinu, prvenstveno zbog povećanja rashoda po osnovu ispravke vrijednosti i otpisa potraživanja, te od gubitaka od prodaje učešća u kapitalu i vrijednosnih papira.

Poslovna aktivnost preduzeća, posmatrajući to kroz realizovane prihode od prodaje, nije se značajnije mjenjala. Ostvareni prihodi od prodaje u 2014. godini iznosili su 1.905,9 mil KM, što je više za 0,9% u odnosu na prethodnu godinu. Udio prihoda ostvarenih iz inostranstva u ukupnim prihodima od prodaje u 2014. godini iznosi 39,2% i manji je u odnosu na prethodnu godinu za 2 p.p. Izvozna usmjerenost preduzeća iz ovog sektora ima veliki značaj za ukupnu vanjskotrgovinsku bilansu i uz sektor prerađivačke industrije ostvaruje značajan udio u ukupnim prihodima od prodaje na stranom tržištu.

Koeficijent tekuće likvidnosti, kao omjer između tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, u 2014. godini iznosi 1,38 i pokazuje najveću vrijednost u posljednje četiri godine. Povećanje ovog koeficijenta uzrokovano je povećanjem tekućih sredstava, a naročito gotovine, potraživanja i plasmana, i to za 9,1%, dok je vrijednost kratkoročnih obaveza ostala na istom nivou. Dostignuti koeficijent likvidnosti na nivou područja je znatno ispod standardne vrijednosti od 2.

Prosječan broj dana naplate potraživanja se nije bitnije mijenjao i u 2014. godini iznosi 130.

Grafikon 52. Kretanje koeficijenta likvidnosti (desna skala) i broja dana naplate potraživanja (lijeva skala)

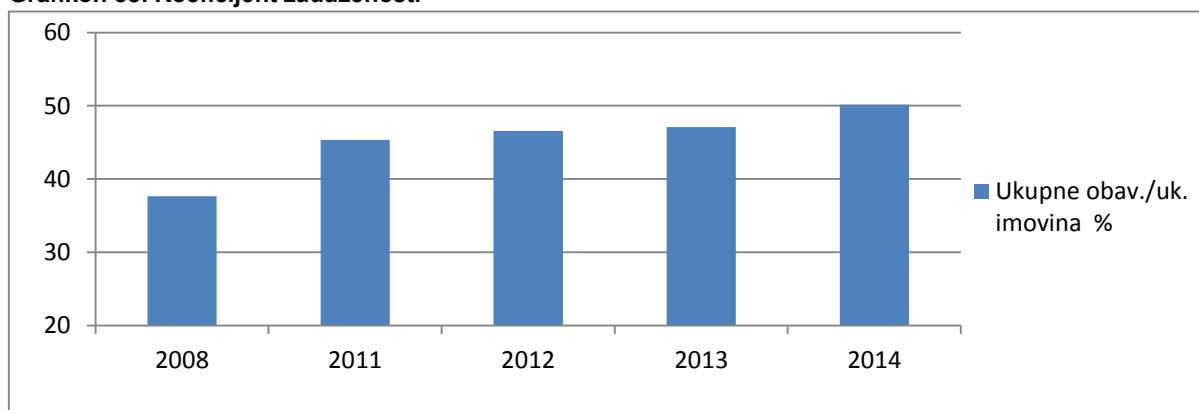

Izvor: AFIP

U strukturi poslovne aktive (sredstava), stalna sredstva učestvuju sa 73%, što je na gotovo istom nivou kao i prethodne godine (74%). Na kraju 2014. godine stalna sredstva su iznosila 6.627 mil KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 10%. Dakle, u 2014. godini evidentan je rast investicija u stalna sredstva.

Iako je došlo do povećanja stalnih sredstava, dugoročna pokrivenost stalnih sredstava (kao odnos kapitala, dugoročnih obaveza i rezervisanja prema stalnim sredstvima) u 2014. godini iznosi 112% i nešto je viša u odnosu na prethodnu godinu (108%). Ovo je povoljan pokazatelj jer se i dio kratkoročnih sredstava finansira iz dugoročnih izvora.

Grafikon 53. Koeficijent zaduženosti

Izvor: AFIP

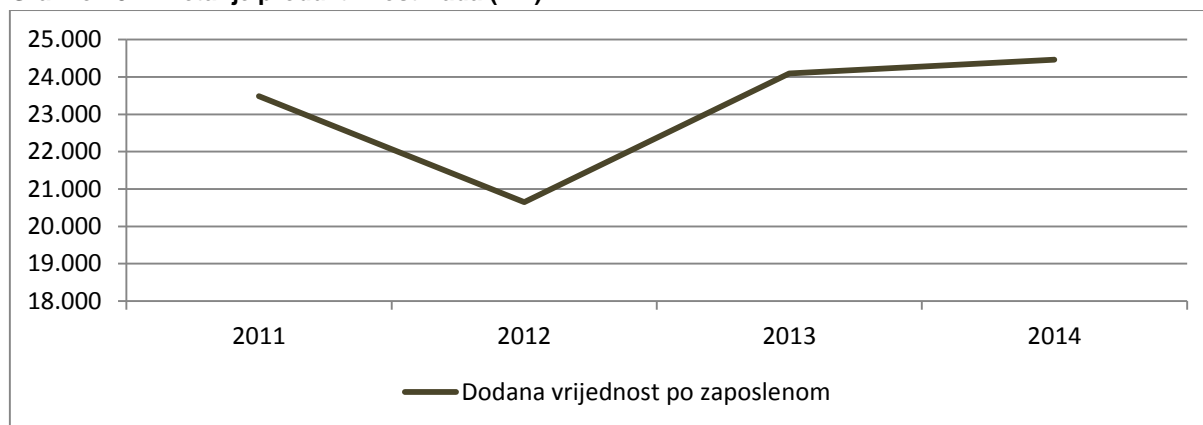
U 2014. godini 50% ukupne aktive je finansirano iz obaveza, što znači da je koeficijent zaduženosti, mjereno kao udio ukupnih obaveza u odnosu na ukupnu imovinu, tačno na graničnom pragu od 50%, i može se reći da je zaduženost preduzeća na još uvijek prihvatljivom nivou. Koeficijent zaduženosti je nešto veći nego u prethodnoj godini, što nam govori o rastu nivoa zaduženosti ovog sektora. U strukturi obaveza, 35% čine kratkoročni izvori, a 65% dugoročni izvori. Koeficijent zaduženosti poslije 2011. godine pokazuje negativan trend, što je posljedica povećanja, uglavnom dugoročnih obaveza (zaduženja). Porast udjela dugoročnih obaveza u ukupnim obavezama je svakako pozitivan za preduzeća koja dugoročnim izvorima finansiraju veći dio tekuće imovine.

Međutim, treba biti oprezan budući da i prekomjerno dugoročno zaduživanje može imati negativne efekte po likvidnost preduzeća u momentu prispjeća tih obaveza na naplatu.

3.12. Obrazovanje

Prema podacima AFIP-a, u području obrazovanja, u 2014. godini je registrovano 292 preduzeća, za 27 više nego prethodne godine. Posmatrajući period nakon 2011. godine, broj preduzeća bilježi trend rasta. Broj zaposlenih se u 2014. godini povećao za 12,2%, odnosno za 261 i najveći je u posmatranom periodu od 2011. do 2014. godine (2.409 zaposlenih u izvještajnoj godini).

Grafikon 54. Kretanje produktivnosti rada (KM)

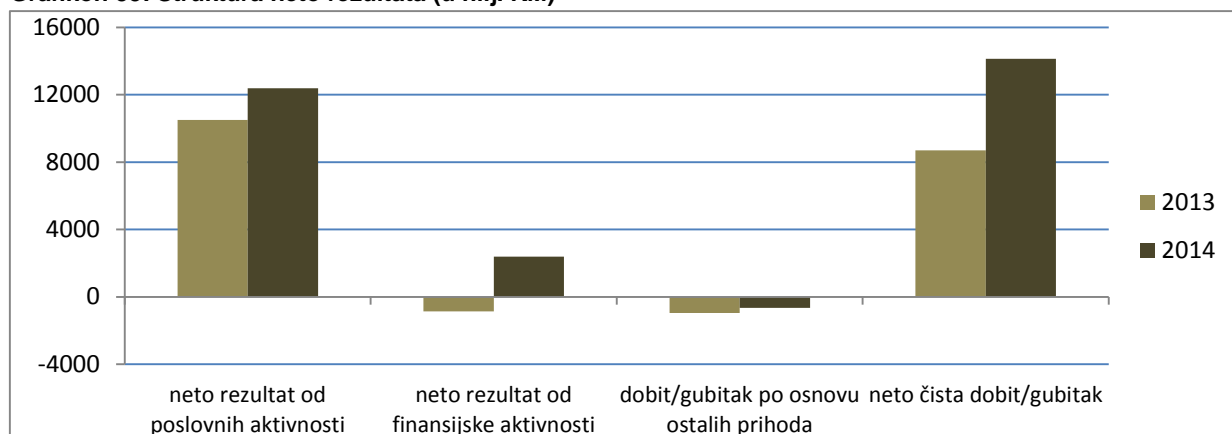

Izvor: Afip, Obrada : FZZPR

Produktivnost, kao dodana vrijednost po zaposlenom se u 2014. godini poboljšala za 1,5% u odnosu na prethodnu godinu. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti u izvještajnoj godini iznosi 47%, što je manje za 1 p.p. u odnosu na 2013. godinu.

U 2014. godini sektor obrazovanja je ostvario najveću neto čistu dobit u posljednje 4 godine u iznosu od 14,1 milion KM i veća je za 62,48% u odnosu na prethodnu godinu. Najveći doprinos rastu čiste neto dobiti dala je dobit od poslovnih aktivnosti (rast za 35,1%). Takođe, u 2014. godini je ostvarena i dobit od finansijske aktivnosti u iznosu od 2,4 mil KM, što je takođe doprinjelo ukupnom porastu neto čiste dobiti.

Grafikon 55: Struktura neto rezultata (u hilj. KM)

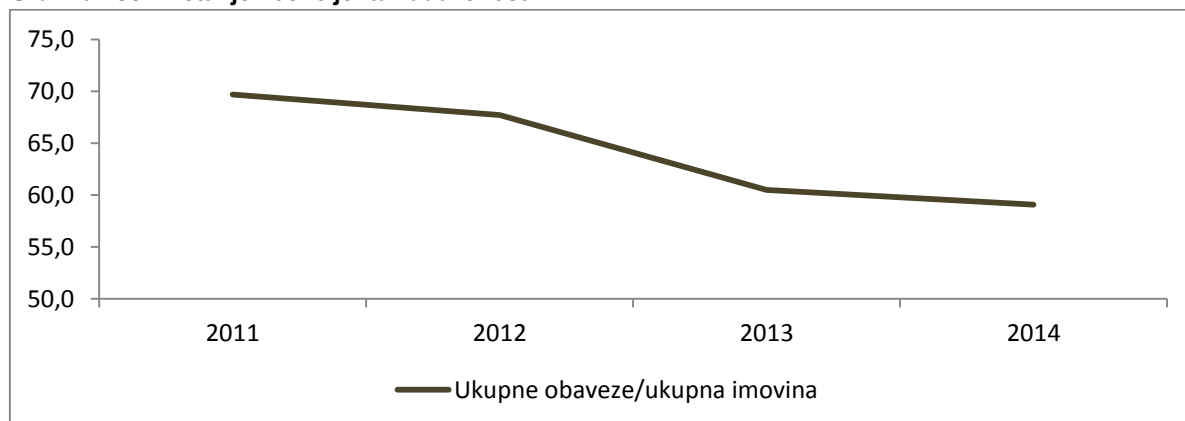
Izvor: AFIP, Obrada: FZZPR

Udio prihoda od prodaje na stranom tržištu u ukupnim prihodima od prodaje u 2014. godini se povećao na 8,52% u odnosu na prethodnu godinu (2,94%). U nominalnom iznosu prihodi od prodaje na stranom tržištu u 2014. godini iznose 6,6 mil KM, što je za 3,3 puta više u odnosu na prethodnu godinu, što znači da se izvozna usmjerenost ovog područja značajno poboljšala, ali ipak ne ostvaruje značajan udio u ukupnim prihodima od prodaje na stranom tržištu FBiH.

Naprijed navedeni pokazatelji nam pokazuju da ovo područje, pokazuje pozitivnu dinamiku razvoja i povećanja poslovne efikasnosti preduzeća. Tu činjenicu potvrđuje i odnos ukupnih prihoda i ukupnih rashoda, koji je u posmatranom periodu konstantno visok. U 2014. godini ovaj ovaj odnos iznosi 1,2, što znači da se sa 1 KM ukupnih rashoda ostvari 1,2 KM prihoda.

Koeficijent zaduženosti u sektoru obrazovanja, mjeran odnosom ukupnih obaveza i poslovne aktive, od 2011. godine, kada je iznosio 69,7%, pokazuje pozitivan trend opadanja, što znači da se finansijska situacija preduzeća postepeno popravlja. U 2014. godini ovaj koeficijent je iznosio 59,08%

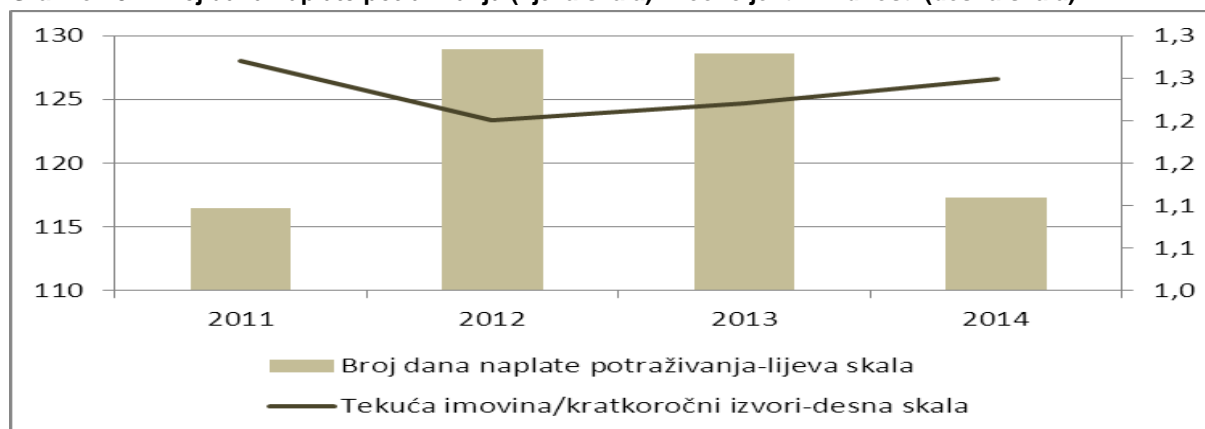
Grafikon 56. Kretanje koeficijenta zaduženosti

Izvor: Afip, Obrada: FZZPR

Koeficijent tekuće likvidnosti, kao odnos tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, ne pokazuje visoke vrijednosti, ali je u zadnje tri godine ujednačen (oko 1,2). Ovako nizak koeficijent likvidnosti ne znači nužno i lošu likvidnost preduzeća, obzirom da se u strukturi tekućih sredstava uglavnom nalazi gotovina i lako utrživa imovina (potraživanja i kratkoročni plasmani), kao visoko likvidni oblici imovine, (oko 98,8% ukupnih tekućih sredstava). Uz to, broj dana naplate potraživanja u posljednje tri godine se smanjuje, što se pozitivno odražava na likvidnost preduzeća u oblasti obrazovanja.

Grafikon 57. Broj dana naplate potraživanja (lijeva skala) i koeficijent likvidnosti (desna skala)

Izvor: Afip, Obrada: FZZPR

Poslovna aktiva preduzeća sektora obrazovanja se pretežno finansira obavezama (59%). U strukturi obaveza kratkoročne obaveze imaju udio od 60,7%, a dugoročne 39,3%.

U strukturi poslovne aktive (sredstava) stalna sredstva imaju udio od 68,18%, što je manje u odnosu na prethodnu godinu kada je ovaj udio iznosio 71,06%. Vrijednost stalnih sredstava se smanjila u odnosu na 2013. godinu za 1,04 mil KM, odnosno 0,93%.

Stalna sredstva nisu u cjelosti finansirana dugoročnim izvorima finansiranja. Iako se dugoročna pokrivenost stalnih sredstava u 2014. godini povećala i iznosi 94,02%, znači da se jedan manji dio stalnih sredstava i dalje finansira iz kratkoročnih izvora, što se ocjenjuje kao nepovoljno za preduzeća ovog sektora.

3.13. Zdravstvo i socijalni rad

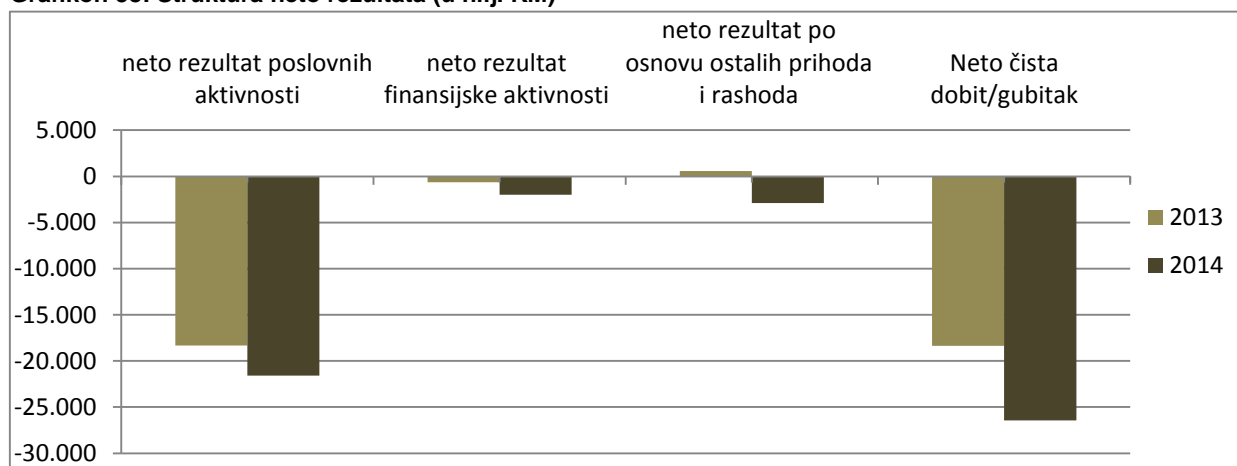
U odnosu na prethodnu godinu, prema podacima AFIP-a, broj poduzeća u sektoru zdravstva je porastao u 2014. godini za 17. Od 2008. godine broj preduzeća pokazuje

trend rasta. Broj zaposlenih je rastao sve do 2013. godine. U 2014. godini broj zaposlenih se smanjio za 121 ili za 0,41%.

Područje zdravstva i socijalnog rada, u posljednje 4 godine, i ostvaruje gubitak. U 2012. godini je ostvaren najveći neto čisti gubitak u iznosu od 47,8 miliona KM. U 2014. godini neto čisti gubitak porastao za 43,9% u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 26,5 mil KM.

Neto čisti gubitak perioda najvećim dijelom je prouzrokovan gubitkom od poslovnih aktivnosti preduzeća. Poslovni prihodi su povećani za 13,1 mil KM, odnosno za 1,28% u odnosu na prethodnu godinu, dok su se poslovni rashodi povećali za 1,57%, odnosno za 16,2 mil KM. Gubici po osnovu finansijske aktivnosti i po osnovu ostalih prihoda i rashoda nisu toliko značajni za sveukupni čisti neto gubitak ovog sektora.

Grafikon 58: Struktura neto rezultata (u hilj. KM)

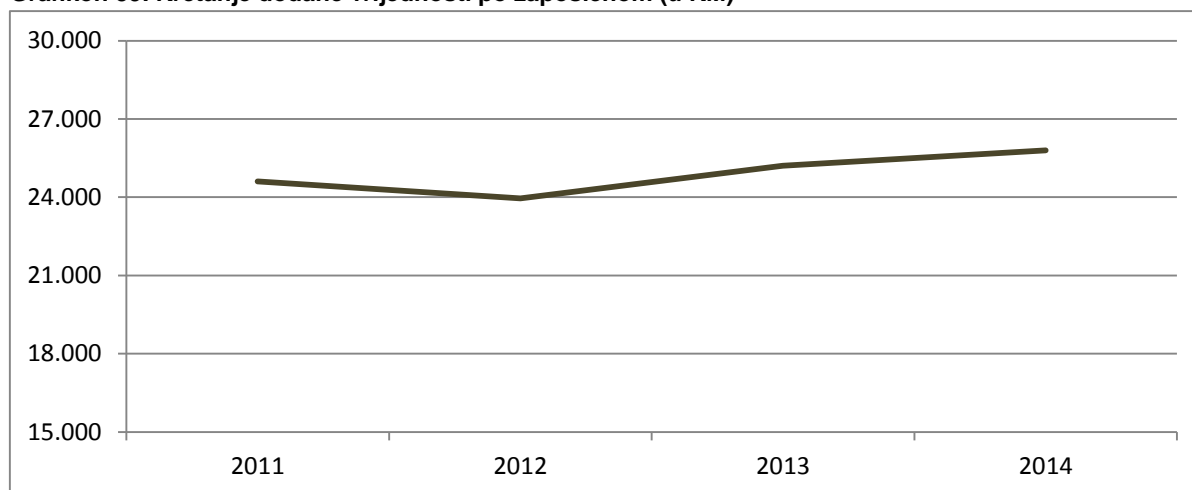

Izvor : AFIP

U sektora zdravstva i socijalnog rada gotovo i da nema ostvarenog prihoda na stranom tržištu. Udio ostvarenih prihoda od prodaje na stranom tržištu u ukupnim prihodima ovog sektora u 2014. godini iznosi svega 0,11%, što je neznatno više u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj sektor je usmjeren pretežno na domaće tržište.

Prosječna produktivnost rada, mjerena kao dodatna vrijednost po zaposlenom, se u 2014. godini poboljšala za 2,3% u odnosu na prethodnu godinu. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti u izvještajnoj godini iznosio je 80%, nešto više u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 79%.

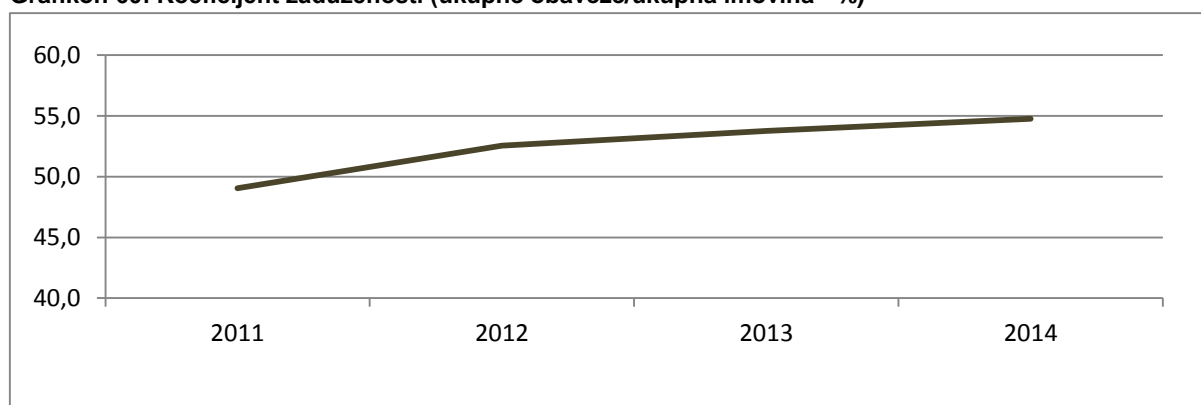
Grafikon 59. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (u KM)

Izvor: AFIP

Poslovna aktiva preduzeća sektora zdravstva i socijalnog rada se skoro podjednako finansira obavezama i kapitalom. Koeficijent zaduženosti tokom perioda od 2011. do 2014. godine bilježi negativan trend. U 2014. koeficijent zaduženosti iznosi 54,8%, i veći je u odnosu na prethodnu godinu za 1 p.p. Ukoliko vrijednost koeficijenta zaduženosti premašuje standardnu vrijednost od 50%, to ukazuje da preduzeća u ovom području imaju određenih finansijskih problema. Ovoj konstataciji ide u prilog i struktura obaveza, u kojoj dominiraju kratkoročne obaveze sa 54,5%, a potom dugoročne sa 45,5%. Veći udio kratkoročnih obaveza znači i veće troškove i kraći vremenski rok dospijeca, što dodatno otežava mogućnost pravovremenog izmirivanja obaveza.

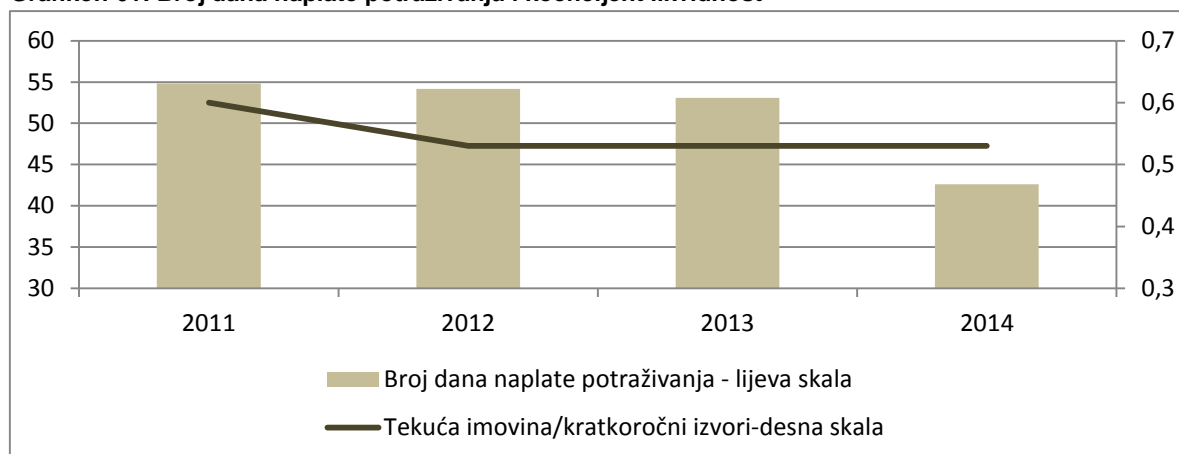
Grafikon 60: Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina - %)

Izvor: Afip, Obrada: FZZPR

Uz to, prikazani koeficijent likvidnosti, koji je daleko ispod zadovoljavajućeg nivoa (0,52), nam pokazuje da se veliki dio preduzeća susreće sa nelikvidnošću, odnosno nesposobnošću pravovremene otplate kratkoročnih obaveza, što uz ranije navedeno može predstavljati veliko ograničenje u razvoju ovog sektora.

Grafikon 61: Broj dana naplate potraživanja i koeficijent likvidnost

Izvor: AFIP

U strukturi aktive (sredstava) dominiraju stalna sredstva. U 2014. godini udio stalnih sredstava u poslovnoj aktivi iznosi 79,33%, dok je u 2013. godini udio stalnih sredstava bio neznatno viši (80,54%). Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava, poslije 2008. godine se kontinuirano smanjuje. Samo su u 2008. godini stalna sredstva u potpunosti finansirana dugoročnim izvorima finansiranja. Od tada se sve veći dio dugoročne imovine finansira kratkoročnim izvorima finansiranja (pokrivenost stalnih sredstava u izvještajnoj godini iznosi 88,3%), što predstavlja negativan trend imajući u vidu značajno više troškove kratkoročnog finansiranja, kratak rok dospijeća obaveza i dug period za generisanje cash flow-a od stalnih sredstava, što dodatno otežava finansijsku situaciju preduzeća sektora zdravstva.

ZAKLJUČAK

Podaci o makroekonomskim kretanjima nam pokazuju da se FBiH vrlo sporo oporavlja od krize. U posljednje dvije godine zabilježeno je nominalno povećanje BDP-a za 2,6% u 2013. godini i za 2,4% u 2014. godini, dok je realno povećanje BDP-a u 2014. godini iznosilo 1,2%. U 2014. godini zabilježeno je neznatno smanjenje stope anketne nezaposlenosti u odnosu na prethodnu godinu za 0,1 p.p. Stopa anketne nezaposlenosti iznosi 27,5%, i mnogo je viša od prosječne stope nezaposlenosti zemalja EU, dok poslije Makedonije, FBiH ima najvišu stopu nezaposlenosti u regionu.

Prema podacima AFIP-a, broj preduzeća se svake godine u posljednje četiri godine povećao, dok broj zaposlenih bilježi promjenjivo kretanje. U 2014. godini, broj zaposlenih je povećan za 0,5% u odnosu na prethodnu godinu. Ostvareni ukupni prihodi na nivou FBiH su za 2% viši, dok je neto čista dobit preduzeća viša za 37,4% u odnosu na prethodnu godinu.

Ostvareni prihodi od izvoza preduzeća u FBiH u 2014. godini su se povećali za 0,3 p.p. Kao i prethodne godine, u 2014. godini najviše prihoda od prodaje na stranom tržištu ostvareno je u području prerađivačke industrije (62,3%), području poslovanja nekretninama (12,7%), te trgovine (9,9%). Povećanje izvoza zabilježeno je u građevinarstvu, trgovini saobraćaju, dok je izvoz smanjen u sektorima poljoprivrede, energije, ugostiteljstva i finansijskog posredovanja. U ostalim sektorima obim izvozne aktivnosti tokom perioda od 2011. do 2014. godine ostao je gotovo nepromjenjen.

Analiza poslovanja preduzeća u FBiH pokazuje da se preduzeća FBiH već duži niz godina susreću sa velikim problemima u svom poslovanju. U većini sektora evidentan je konstantno nizak stepen likvidnosti, dok je u mnogim sektorima povećan koeficijent zaduženosti.

Od analiziranih područja, jedino područja snabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom (1,97) i finansijsko posredovanje (1,98) imaju zadovoljavajući stepen likvidnosti u 2014. godini. Smanjenje i veoma nizak nivo koeficijenta tekuće likvidnosti su tokom godina zabilježeni u rudarstvu (0,64), ugostiteljstvu (0,49), prevozu (0,74) i zdravstvu (0,52), dok se u isto vrijeme u ovim sektorima povećao stepen zaduženosti.

Visok stepen zaduženosti imaju sektori finansijsko posredovanje (86,8%), trgovina (60,0%), građevinarstvo (62,2%), rudarstvo (52,6%), obrazovanje (59,1%), te zdravstvo (54,8%). Nizak stepen zaduženosti imaju sektori poljoprivrede (23,9%) i snabdijevanje el. energijom, gasom i vodom (24,0%).

Takođe, broj dana naplate potraživanja u 2014. godini je veoma visok (prosjek na nivou FBiH je 82 dana), što stvara dodatne poteškoće preduzećima u održavanju stabilnog poslovanja.

Od ukupno 13 analiziranih područja djelatnosti, u 2014. godini čista neto dobit perioda je ostvarena u 7 područja, dok je čisti neto gubitak ostvaren u šest područja djelatnosti.

Za razliku od prethodne godine, u 2014. godini neto gubitak je ostvaren još u području A – poljoprivreda, lov i šumarstvo i u području E – snabdjevanje električnom energijom, gasom i vodom, što nije iznenađujući podatak obzirom na enormne štete nastale velikim poplavama iz maja mjeseca.

Da se preduzeća susreću sa velikim poteškoćama u održavanju stabilnog poslovanja govori i podatak Centralne banke BiH da je u FBiH broj firmi koje imaju barem jedan blokiran transakcijski račun na kraju 2014. godine iznosio 10.909, što je za 620 više u odnosu na kraj 2013. godine, dok je ukupan broj blokiranih transakcijskih računa povećan za 903.

Može se izvesti generalni zaključak da privreda FBiH ima problem sa sistemskom nelikvidnošću, kojoj negativno doprinosi rastući javni dug, visoka porezna i administrativna opterećenja privrede, te visoke kamatne stope i ograničen pristup kreditnim sredstvima. Zajedno sa visokom zaduženošću, sistemska nelikvidnost ima izrazito negativne implikacije na privredu kroz smanjenje investicija, nemogućnost kreiranja novih radnih mjesta, slabljenje konkurentnosti domaćih firmi, smanjenje izvoza, te je hitno potrebno poduzeti mjere koje bi pomogle rješavanju problema privrede FBiH.

U cilju prevazilaženja problema privrede, te stvaranja stimulaturnijeg poslovnog ambijenta, predlažemo slijedeće mjere:

1. Olakšati poziciju privrede smanjenjem fiskalnih i parafiskalnih nameta, sa ciljem jačanja konkurentne pozicije domaće privrede, vodeći računa da ne dođe do poremećaja u javnoj potrošnji (neutralan princip),
2. Pojednostaviti proceduru i način plaćanja poreskih obaveza (smanjiti broj naloga za plaćanje), sa ciljem smanjenja troškova poslodavaca,
3. Pojednostaviti proceduru, smanjiti troškove, broj koraka i broj dana za osnivanje privrednih subjekata,
4. Pojednostaviti proceduru, smanjiti troškove i rokove za dobijanje urbanističkih, građevinskih, energetske i drugih dozvola, sa ciljem stimulanja investicija,
5. Uskladiti način oporezivanja rada sa EU metodologijom, oporezivanjem svih naknada po osnovu rada, uz adekvatno smanjenje stopa poreza i doprinosa po osnovu plata (neutralan princip), te povećanje minimalne plate,
6. Uspostaviti i zakonski urediti sistem multilateralne kompenzacija i cesija unutar Razvojne banke FBiH, kao načina međusobnog izmirivanja potraživanja. Ovakvo rješenje je važno jer će smanjiti unutarnji dug u FBiH,

7. Unutar programa Razvojne banke obezbijediti kredite za likvidnost sa rokom otplate između 3 i 5 godina za zdrava preduzeća sa problemom likvidnosti, tako da se kratkoročne obaveze pretvaraju u dugoročne i relaksira novčani tok preduzeća,
8. Ubrzati aktivnosti na razvoju sistema osiguranja kvaliteta, te jačati saradnju, uklanjati barijere i ostvarivati standarde koji su traženi od strane EU. Najočigledniji primjeri su vezani za sektore šumarstva (FCC certifikat) i sektor prerade hrane,
9. Unaprijediti zakonski okvir, kojim bi se stvorile pretpostavke za razvoj primarnog i sekundarnog tržišta kapitala, što će omogućiti svim privatnim kompanijama i kompanijama sa učešćem državnog kapitala, prikupljanje sredstava za njihov razvoj preko tržišta kapitala,
10. Velikim trgovinskim sistemima zakonski definisati maksimalni rok od 60 dana odloženog plaćanja dobavljačima,
11. Smanjiti zaduženje sektora vlade prema dobavljačima, omogućiti kompenzacije sa poreznim obavezama, tamo gdje je moguće,
12. Iskoristiti sredstva od privatizacije za dokapitalizaciju Razvojne banke Federacije BiH, kako bi se podigao nivo kreditnog potencijala banke za finansiranje i sufinansiranje značajnih razvojnih projekata.

Realizacijom navedenih mjera smanjio bi se nivo opšte nelikvidnosti privrede u FBiH sa pozitivnim efektima na povećanje investicija, povećanje konkurentnosti preduzeća, povećanje zaposlenosti, povećanje izvoza, što bi na kraju dovelo do ubrzanijeg i održivog privrednog razvoja.

DODATAK

1. Definicija indikatora i metodologija izračuna

U nastavku su opisani indikatori aktivnosti, uspješnosti i finansijske stabilnosti preduzeća koji su korišteni u Analizi poslovanja preduzeća u FBiH, sa metodologijom njihovog izračuna. Izračun svih indikatora je baziran na godišnjim finansijskim izvještajima privrednih subjekata, bilansu stanja, bilansu uspjeha, te posebnim podacima, koji su kreirani na nivu FBiH i sektora (područja) djelatnosti.

Tabela: Pregled korištenih indikatora

R.br.	Indikator	Opis	Metodologija izračuna
1.	Neto dobit perioda	Neto dobit perioda predstavlja ostvareni zbirni poslovni rezultat preduzeća koja su ostvarila dobit po područjima djelatnosti, ili ukupno za FBiH, nakon oporezivanja.	Dat je u finansijskim izvještajima AFIP-a
2.	Neto gubitak perioda	Neto gubitak perioda predstavlja ostvareni zbirni poslovni rezultat preduzeća koja su ostvarila gubitak po područjima djelatnosti, ili ukupno za FBiH, nakon oporezivanja.	Dat je u izvještajima AFIP-a
3.	Neto čista dobit/gubitak	Neto čista dobit ili gubitak perioda predstavlja razliku između neto dobiti i neto gubitka perioda.	Ukupna neto dobit preduzeća koja su istu ostvarila umanjena za ukupan gubitak preduzeća koji su isti ostvarili, na nivou sektora ili cijele FBiH
4.	Prosječna aktiva po zaposlenom	Prosječna aktiva po zaposlenom predstavlja indikator opremljenosti rada, odnosno pokazuje sa kolikom vrijednošću aktive raspolaže jedan radnik.	$(\text{Ukupna aktiva na kraju perioda} + \text{ukpna aktiva na početku perioda}) / 2 / \text{broj zaposlenih}$
5.	Efikasnost poslovanja	Predstavlja indikator koji pokazuje koliko se prihoda ostvari po jedinici rashoda. Poželjno je da ovaj indikator bude što veći.	Ukupni prihodi/ukupni rashodi
6.	Dodatna vrijednost po zaposlenom	Ovo je indikator produktivnosti rada. Poželjno je da ovaj indikator poprima što veće vrijednosti.	Poslovni prihodi korigovani za promjenu zaliha umanjeni za

			troškove nabavke prodane robe, troškove materijala, troškove proizvodnih usluga, troškove rezervisanja, i nematerijalne troškove/broj zaposlenih
7.	Broj dana naplate potraživanja	Predstavlja pokazatelj koji pokazuje prosječno vrijeme potrebno da se potraživanja preduzeća naplate.	kratkoročna potraživanja / prihodi od prodaje x 365
8.	Koeficijent tekuće likvidnosti	Predstavlja indikator koji mjeri sposobnost preduzeća da izmiruju svoje dospjele kratkoročne obaveze. U pravilu, ovaj koeficijent bi trebao da ima vrijednost jednaku ili veću od 2.	Tekuća imovina/kratkoročni izvori
9.	Koeficijent obrta tekućih sredstava	Predstavlja pokazatelj koji govori o brzini obrta tekuće imovine, odnosno koliko prihoda ostvaruje jedna jedinica tekućih sredstava.	Ukupni prihodi / tekuća sredstva
10.	Koeficijent zaduženosti	Ovaj indikator govori o tome koliko je imovine finansirano iz vlastitog kapitala, a koliko iz tuđeg kapitala (obaveza). Ovaj indikator, po pravilu, ne bi trebao da ima vrijednost veću od 50,0%.	Ukupne obaveze/ukupna imovina (poslovna aktiva). Poslovna aktiva predstavlja razliku između ukupne aktive i vanbilansne aktive.
11.	Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	Ovaj indikator pokazuje koliki je udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima sredstava. Poželjno je da ovaj indikator pokazuje trend opadanja, ali interpretaciji ovog indikatora treba oprezno pristupiti posmatrajući i druge indikatore, poput koeficijenta likvidnosti i koeficijenta zaduženosti.	Kratkoročne obaveze / ukupna poslovna pasiva
12.	Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	Ovaj indikator nam pokazuje u kojoj mjeri su stalna sredstva finansirana dugoročnim izvorima finansiranja. U pravilu bi trebalo da se što veći dio ove imovine finansira dugoročnim izvorima, obzirom na duži rok dospjeće dugoročnih obaveza, duži vremenski period generisanja novčanog toka od stalnih sredstava, te nižu cijenu koštanja dugoročnih kredita.	Dugoročni izvori/stalna sredstva

13.	Udio prihoda od izvoza u ukupnim приходима od prodaje	Ovaj indikator pokazuje koliko se prihoda generisalo na stranim tržištima, u odnosu na ukupne prihode. Poželjno je da ovaj omjer bude što veći, imajući u vidu i potrebe domaćeg tržišta.	Prihodi od prodaje na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje
14.	Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	Ovo je indikator strukture poslovne aktive, koji govori o udjelu stalnih sredstava. U zavisnosti od područja djelatnosti, ovaj indikator može poprimiti različite vrijednosti, koje se mogu ocijeniti zadovoljavajućim. Primjerice, u poljoprivredi je sasvim logičan visok udio stalnih sredstava, dok je u trgovini visok udio obrtne imovine takođe opravdan.	Stalna sredstva/poslovna aktiva

2. Pregled tabela

Tabela 1. Osnovni makroekonomski pokazatelji FBiH 2013. i 2014. godina – međugodišnja promjena u %

Pokazatelj	2013	2014
1. Realni sektor		
BDP, tekuće cijene u milionima KM	16.91317.375 ¹⁴	16.20617.791 ¹⁵
BDP, Nominalne stope rasta u %	2,7	2,4
BDP, realne stope rasta u %	2,6	1,2
Fizički opseg industrijske proizvodnje, stopa rasta u %	5,3	0,1
Promet od trgovine na malo, realna stopa rasta u %	-	5,6 ¹⁶
Građevinski radovi – fizički opseg, stopa rasta u %	1,6	-1,2
Noćenja turista, stopa rasta u %	13,7	-3,5
2. Cijene		
Potrošačke cijene, prosjek, u %	-0,2	-0,7
Proizvođačke cijene industrijskih proizvoda, prosjek, u %	-2,2	-1,3
3. Zaposlenost i plaće		
Ukupan broj zaposlenih u hiljadama, prosjek	435.113	443.587
Ukupan broj nezaposlenih u hiljadama (registriranih), prosjek	391.942	392.263
Stopa registrirane nezaposlenosti, u % od ukupne radne snage, prosjek	47,4	46,9
Stopa anketne nezaposlenosti – ILO, u % - prosjek	27,6	27,5
Prosječna bruto plaća u KM	1,275	1.272
Prosječna neto plaća u KM	835	833
Prosječna neto plaća, nominalna stopa rasta u %	0,36	-0,3
4. Tržište novca i kamatne stope		
Kamatne stope poslovnih banaka na:		

¹⁴ Revidirana godišnja procjena BDP-a, Federalnog zavoda za statistiku.

¹⁵ Prvi rezultati Federalnog zavoda za statistiku

¹⁶ Prema metodologiji FZS, realna stopa rasta trgovine na malo se dobije deflacioniranjem nominalnih vrijednosti prometa prilagođenim indeksom potrošačkih cijena. Podatak o realnoj stopi rasta prometa na malo, FZS objavljuje od 2014. godine, tako da isti nije dostupan za 2013. godinu.

Pokazatelj	2013	2014
- dugoročne kredite s valutnom klauzulom (XII.), u %, na godišnjoj razini	7,66	8,9
5. Budžet FBiH konsolidirani		
a) ukupni prihodi u milionima KM	6.529	6.944
b) ukupni rashodi u milionima KM	6.543	6.822
Unutarnji dug u FBiH, u milionima KM krajem razdoblja	957,6	1.107,6
6. Ekonomski odnosi s inozemstvom		
Izvoz robe u milionima KM	5.548	5.779
Uvoz robe u milionima KM	9.833	10.354
Saldo robne razmjene u milionima KM	4.285	4.575
Ukupni vanjski dug FBiH, u milionima KM krajem razdoblja	5.628	6.251

Izvor: FZS; Obrada: FZZPR

Tabela 2. Broj preduzeća po kantonima

	2008	2011	2012	2013	2014	Indeks 2014/2013
USK	2.032	1.813	1.890	1.902	1.881	98,90
PK	451	405	415	412	391	94,90
TK	3.795	3.341	3.554	3.582	3.563	99,47
ZDK	2.475	2.296	2.461	2.486	2.502	100,64
BPK	185	171	175	164	165	100,61
SBK	1.682	1.594	1.680	1.710	1.699	99,36
HNK	2.316	2.269	2.390	2.394	2.405	100,46
ZHK	1.203	1.166	1.186	1.181	1.151	97,46
KS	5.706	5.472	5.963	6.205	6.345	102,26
K10	715	646	675	646	634	98,14
UKUPNO	20.560	19.173	20.389	20.682	20.736	100,26

Izvor: AFIP, Obrada FZZPR

Tabela 3. Broj zaposlenih po kantonima

	2008	2011	2012	2013	2014	Indeks 2014/2013
USK	20.129	17.923	17.710	18.302	17.852	97,54
PK	3.472	3.282	3.297	3.250	3.328	102,40
TK	59.193	54.008	55.319	54.488	54.323	99,70
ZDK	50.180	46.024	47.994	47.591	48.348	101,59
BPK	2.919	3.475	3.865	4.088	4.373	106,97
SBK	27.006	31.254	28.657	29.738	30.133	101,33
HNK	27.585	28.407	30.255	30.884	31.537	102,11
ZHK	10.761	11.369	11.928	12.516	12.771	102,04
KS	99.663	97.263	96.618	90.249	89.966	99,69
K10	6.000	5.703	5.902	5.671	5.668	99,95
FBiH	306.908	298.708	301.545	296.777	298.299	100,51

Izvor: AFIP, obrada: FZZPR

Tabela 4. Broj i finansijski rezultati preduzeća u FBiH u periodu 2011.-2014. godina

Opis	2008	2011	2012	2013	2014	Indeks 2014/2013
Broj preduzeća	20.560	19.173	20.389	20.682	20.736	100,26
Broj zaposlenih	306.908	298.708	301.545	296.777	298.299	100,51
Ukupni prihodi (mil. KM)	39.092	38.387	39.442	39.163	39.925	101,95
Ukupni rashodi (mil. KM)	38.186	37.613	38.900	38.583	39.279	101,80
Neto dobit perioda (mil. KM)	1.632	1.634	1.689	1.656	1.826	110,27
Neto gubitak perioda (mil.KM)	847	985	1.310	1.204	1.205	100,08
Čista neto dobit/gubitak perioda (mil. KM)	785	650	379	452	621	137,39
Uk.prih./Uk.rash.	1,024	1,021	1,014	1,015	1,016	100,14

Tabela 5. Struktura imovine i izvora

IMOVINA	2008		2013		2014		Indeks 2014/2013
	Iznos	udio %	Iznos	udio %	Iznos	udio %	
Stalna sredstva	35.726	66,1	35.084	63,3	35.491	63,0	101,2
Tekuća sredstva	17.639	32,7	18.644	33,7	18.980	33,7	101,8
Ostala aktiva	654	1,2	1.666	3	1.894	3,4	113,7
Ukupna poslovna aktiva	54.019	100	55.394	100	56.365	100	101,8
KAPITAL I OBAVEZE	2008		2013		2014		Indeks 2014/2013
	Iznos	udio %	Iznos	udio %	Iznos	udio %	
Kapital i rezerve	29.190	54,0	28.222	50,9	28.644	50,8	101,5
Rezervisanja	1.350	2,5	1.464	2,6	1.615	2,9	110,3
Dugoročne obaveze	8.058	14,9	8.032	14,5	8.797	15,6	109,5
Kratkoročne obaveze	15.421	28,6	16.860	30,5	16.439	29,2	97,5
Ostali izvori	-	-	816	1,5	870	1,5	106,6
Ukupni izvori	54.019	100	55.394	100	56.365	100	101,8

Izvor: AFIP; obrada FZZPR

Tabela 6. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području poljoprivrede

A - POLJOPRIVREDA	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	523	485	519	546	550
2. Broj zaposlenih	7.631	6.957	6.879	7.121	7.231
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	948	-10.273	-6.953	10.152	-17.464
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	476	629	623	613	622
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	1,0019	0,9822	0,9909	1,0237	0,9764
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	22.308	23.220	21.828	21.325
7. Troškovi rada po zaposlenom	11.500	13.824	14.187	14.631	14.629
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,62	0,61	0,67	0,69
9. Broj dana naplate potraživanja	85	114	113	114	104

10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	1,30	1,13	1,22	1,14	1,05
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	2,08	1,74	1,68	1,73	1,82
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	8,96	9,45	9,77	24,5	23,9
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	6,09	6,67	6,69	14,37	13,65
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	101,05	101,02	101,64	102,92	102,86
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	8,02	9,43	9,89	9,59
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	93,10	92,39	91,87	83,19	83,94

Izvor: AFIP; obrada FZZPR

Tabela 7. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u područja ribarstva za razdoblje 2011. -2013. godine

B - RIBARSTVO	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	21	22	22	21	19
2. Broj zaposlenih	166	161	154	148	134
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	-32	650	-3.123	853	311
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	159	233	247	261	291
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	0,9974	1,0530	0,8100	1,0696	1,0320
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	20.899	21.012	25.494	27.651
7. Troškovi rada po zaposlenom	9.457	10.197	10.422	10.753	10.914
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,49	0,50	0,42	0,39
9. Broj dana naplate potraživanja	149	193	180	165	142
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	1,30	1,53	1,18	1,24	1,23
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	1,03	0,85	1,04	1,07	0,86
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	56,90	40,42	41,37	39,49	39,16
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	32,20	28,10	29,20	27,41	26,55
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	117,30	123,25	117,91	121,32	123,29
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	23,10	28,31	28,52	28,46

16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	57,79	58,33	60,04	59,84	59,57
---	-------	-------	-------	-------	-------

Izvor: AFIP; Obrada: FZZPR

Tabela 8. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području rudarstva za razdoblje od 2011. do 2014. godine

RUDARSTVO – C	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	153	153	155	155	155
2. Broj zaposlenih	16.644	16.147	15.767	15.376	14.776
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	-41.170	-60.913	-50.263	-55.149	-87.569
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	102	121	129	143	158
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	0,9429	0,9207	0,9328	0,9258	0,8923
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	24.351	25.340	24.672	24.084
7. Troškovi rada po zaposlenom	12.793	17.647	18.229	18.660	18.574
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,72	0,72	0,76	0,77
9. Broj dana naplate potraživanja	74	79	83	99	87
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	0,61	0,75	0,73	0,71	0,63
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	2,11	1,62	1,51	1,40	1,00
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	46,6	51,07	51,41	50,34	52,59
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	30,3	30,43	29,54	31,68	42,31
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	86,3	87,84	86,47	83,26	79,23
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	9,13	8,97	7,56	7,60
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	80,7	72,60	71,20	70,08	72,80

IZVOR: AFIP, obrada: FZZPR

Tabela 9. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području prerađivačke industrije za razdoblje od 2011. do 2014. godine

D - PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	3.771	3.521	3.694	3.851	3.862
2. Broj zaposlenih	86.606	79.667	80.672	80.900	84.102
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	302.011	148.543	-24.839	42.588	266.928

4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	133	169	168	168	162
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	1,0324	1,0194	0,9990	1,0089	1,0341
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	24.843	24.059	24.259	26.305
7. Troškovi rada po zaposlenom	10.647	11.074	11.172	15.459	15.621
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,45	0,46	0,64	0,59
9. Broj dana naplate potraživanja	71	84	82	82	80
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	1,14	1,09	1,07	1,04	1,15
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	2,01	1,89	1,86	1,84	1,93
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	49,8	46,59	47,05	47,73	48,38
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	34,4	35,95	36,34	37,57	33,56
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	111,3	107	107,32	106,46	111,4
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	40,74	41,48	40,78	40,90
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	58,91	59,85	59,00	58,62	59,60

Izvor: AFIP; obrada: FZZPR

Tabela 10. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području energije za razdoblje od 2011. do 2014. godine

E - ENERGIJA	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	132	174	243	275	279
2. Broj zaposlenih	12.527	13.077	13.055	12.739	12.900
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	-2.898	-78.658	-101.347	41.821	-30.224
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	534	570	573	589	589
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	0,9983	0,9601	0,9501	1,0198	0,9860
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	46.476	45.385	59.244	54.500
7. Troškovi rada po zaposlenom	22.648	25.769	26.123	26.188	26.099
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,55	0,58	0,44	0,48
9. Broj dana naplate potraživanja	104	94	100	94	108

10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	1,48	1,99	1,76	2,00	1,97
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	1,30	1,92	2,00	2,18	2,01
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	23,14	22,77	24,16	23,83	24,00
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	13,12	8,17	9,32	8,22	8,78
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	108,40	109,35	107,83	109,87	110,65
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	10,78	9,07	12,85	8,71
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	80,18	83,64	83,77	83,24	82,16

Izvor: AFIP; Obrada: FZZPR

Tabela 11. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području građevinarstva za razdoblje od 2011. do 2014. godine

F - Građevinarstvo	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	1.755	1.513	1.555	1.386	1.363
2. Broj zaposlenih	28.511	20.846	20.691	18.017	19.078
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	92.259	116.391	146.036	29.347	82.253
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	92	162	174	148	142
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	1,037	1,074	1,0872	1,0200	1,0455
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	24.582	25.242	21.069	23.574
7. Troškovi rada po zaposlenom	9.951	9.899	9.947	9.874	9.796
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,40	0,39	0,49	0,42
9. Broj dana naplate potraživanja	102	166	173	180	160
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	1,07	1,19	1,17	1,11	1,15
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	1,76	1,20	1,21	1,23	1,33
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	62,64	54,71	55,26	64,90	62,22
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	46,91	39,48	37,80	48,64	47,94
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	111,00	114,85	112,66	117,37	120,46

15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	12,16	12,24	4,18	9,43
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	47,80	52,69	55,20	43,73	43,18

Izvor: AFIP; Obrada: FZZPR

Tabela 12. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području trgovine za razdoblje od 2011. do 2014. godine

G - TRGOVINA	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	8.267	7.338	7.633	7.667	7.574
2. Broj zaposlenih	68.371	69.323	70.897	70.542	67.946
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	344.362	304.581	273.904	319.065	387.534
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	157	185	185	188	188
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	1,0203	1,0199	1,0176	1,0203	1,0238
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	25.816	26.507	26.743	28.582
7. Troškovi rada po zaposlenom	10.255	10.891	11.033	10.960	12.365
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,43	0,43	0,41	0,43
9. Broj dana naplate potraživanja	55	62	64	63	64
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	1,13	1,2	1,22	1,22	1,23
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	2,76	2,59	2,64	2,63	2,63
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	64,15	61	60,06	58,84	60,04
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	47,87	44,69	45,32	44,19	45,72
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	117	121,11	121,78	125,88	130,40
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	2,65	2,62	2,73	3,19
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	44,57	45	44	42,94	41,57

Izvor: AFIP; obrada: FZZPR

Tabela 13. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području ugostiteljstva za period 2011.-2014. godine

H - UGOSTITELJSTVO	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	550	547	624	639	687

2. Broj zaposlenih	4.720	5.132	5.503	5.676	5.820
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	-8.494	-14.871	-20.883	-4.928	-9.816
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	188	211	202	201	205
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	0,9582	0,9377	0,9220	0,9832	0,9650
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	15.613	16.198	16.137	16.057
7. Troškovi rada po zaposlenom	9.962	9.527	9.805	9.497	9.361
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,6	0,6	0,6	0,6
9. Broj dana naplate potraživanja	55	79	74	78	86
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	1,7	1,5	1,6	1,8	1,8
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	41,5	43,1	46,1	44,8	46,1
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	17,3	22,2	24,9	21,8	22,9
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	97,0	93,7	92,0	93,4	91,7
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	5,8	3,8	4,3	2,2
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	85,3	83,0	81,7	83,8	84,1

Izvor: AFIP, Obrada: FZZPR

Tabela 14. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području saobraćaja za razdoblje od 2011. do 2014. godine

I - SAOBRAĆAJ	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	1.684	1.577	1.663	1.668	1.624
2. Broj zaposlenih	26.813	26.817	27.164	23.252	21.457
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	157.650	115.931	118.384	-1.284	6.752
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	191	225	224	192	195
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	1,0615	1,0530	1,0536	1,0030	1,0081
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	42.009	41.538	33.199	35.086
7. Troškovi rada po zaposlenom	17.406	17.150	17.394	15.307	15.315
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,41	0,42	0,46	0,44

9. Broj dana naplate potraživanja	69	91	92	106	108
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	1,15	1,20	0,99	0,80	0,74
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	2,41	2,08	2,32	2,30	2,29
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	32,05	36,37	37,80	47,56	49,23
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	18,67	21,85	23,56	29,05	31,22
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	104,39	103,53	98,58	93,46	91,99
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	17,13	17,27	18,41	21,66
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	77,91	75,49	77,55	75,92	74,76

Izvor: AFIP; Obrada: FZZPR

Tabela 15. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području finansijskog posredovanja za razdoblje od 2011. do 2014. godine

J – Finansijsko posredovanje	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	119	95	103	102	95
2. Broj zaposlenih	917	601	607	549	589
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	-30.029	-5.414	-12.872	-40.130	-6.190
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	2.191	1.602	1.623	1.157	1.650
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	0,9189	0,8067	0,8928	0,7608	0,9605
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	30.954	30.159	32.850	23.104
7. Troškovi rada po zaposlenom	25.800	28.510	29.196	27.355	29.980
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,92	0,97	0,83	1,30
9. Broj dana naplate potraživanja	148	972	1.062	144	740
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	1,74	2,75	2,61	1,38	1,98
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	1,11	0,46	0,52	0,91	0,57
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	96,10	88,20	87,39	81,49	86,84
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	8,30	12,14	12,65	20,75	17,06

14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	107,34	131,29	128,98	140,32	124,50
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	1,50	1,46	1,95	1,12
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	85,43	66,92	67,73	69,50	66,62

Izvor: AFIP; Obrada: FZZPR

Tabela 16. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području poslovanja nekretninama za razdoblje od 2011. do 2014. godine

K – Poslovanje nekretninama	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	2.523	2.673	2.963	3.153	3.291
2. Broj zaposlenih	16.333	16.580	18.141	19.710	20.710
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	91.573	141.487	111.388	115.221	23.124
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	284	415	390	430	449
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	1,0472	1,0783	1,0588	1,0573	1,0158
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	35.635	32.246	36.308	35.999
7. Troškovi rada po zaposlenom	13.186	13.934	13.607	13.645	13.743
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,39	0,42	0,38	0,38
9. Broj dana naplate potraživanja	73	118	139	128	130
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	1,43	1,34	1,37	1,22	1,38
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	1,54	1,23	1,22	1,25	1,14
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	37,63	45,34	46,55	47,09	50,13
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	18,68	20,59	20,70	19,79	17,70
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	113,03	111,92	113,43	108,34	112,40
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	37,19	37,31	41,14	39,15
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	71,95	70,87	69,84	73,97	73,16

Izvor: AFIP; obrada: FZZPR

Tabela 17. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području obrazovanja za razdoblje od 2011. do 2014. godine

M – OBRAZOVANJE	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	222	210	251	265	292

2. Broj zaposlenih	1.310	1.772	2.263	2.148	2.409
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	2.120	4.532	9.346	8.695	14.128
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	41	61	50	64	67
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	1,0558	1,0926	1,1698	1,1497	1,1991
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	23.490	20.648	24.094	24.466
7. Troškovi rada po zaposlenom	9.733	11.371	9.970	11.452	11.523
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,5	0,5	0,5	0,5
9. Broj dana naplate potraživanja	56	116	129	129	117
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	0,7	1,3	1,2	1,2	1,2
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	2,6	1,9	1,8	1,7	1,9
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	67,3	69,7	67,7	60,5	59,1
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	39,3	47,7	43,3	35,1	35,9
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	83,4	77,5	86,3	91,3	94,0
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	7,3	9,0	2,9	8,5
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	72,8	67,5	65,6	71,1	68,2

Izvor: AFIP, Obrada: FZZPR

Tabela 18. Izabrani indikatori poslovanja za period 2008.-2014. godine

N – ZDRAVSTVO I SOCIJALNI RAD	2008	2011	2012	2013	2014
1. Broj preduzeća	311	323	363	378	395
2. Broj zaposlenih	26.485	28.076	28.551	28.917	28.796
3. Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)	-17.278	-19.695	-47.887	-18.374	-26.457
4. Prosječna aktiva po zaposlenom (u hilj.)	90	50	51	51	50
5. Efikasnost poslovanja (ukupni prihodi/ukupni rashodi)	0,9811	0,9809	0,9547	0,983	0,976
6. Dodana vrijednost po zaposlenom	-	24.605	23.952	25.212	25.793
7. Troškovi rada po zaposlenom	18.707	18.937	20.041	20.011	20.753
8. Troškovi rada/dodana vrijednost	-	0,77	0,84	0,79	0,80

9. Broj dana naplate potraživanja	28	55	54	53	43
10. Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)	0,9	0,6	0,53	0,53	0,53
11. Koeficijent obrta tekućih sredstava (ukupni prihodi/tekuća sredstva)	5,17	5,11	5,1	5,14	5,01
12. Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)	39,6	49,0	52,6	53,8	54,8
13. Udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima	15,56	25,12	27,19	28,12	29,87
14. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	100,26	91,8	89,49	89,06	88,27
15. Prih. od prod. na stranom tržištu / ukupni prihodi	-	0,4	0,24	0,05	0,11
16. Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi	84,22	81,47	81,20	80,54	79,33

Izvor: AFIP, Obrada: FZZPR